

Erno Bomberg

TAVARAN VIRHE KANSAINVÄLISESSÄ KAUPASSA

Oikeustieteen pro gradu -tutkielma

Velvoiteoikeuden projekti

24.1.2013

Lapin yliopisto

Oikeustieteellinen tiedekunta

SISÄLLYS

LÄHTEET.....	IV
1 JOHDANTO	1
1.1 MIKÄ CISG ON?	1
1.2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA AIHEEN RAJAUS	3
1.3 TUTKIELMAN RAKENNE	6
1.4 LÄHDEMATERIAALI	7
2 TAVARAN VIRHEELLISYYSARVIOINNIN YLEISIÄ LÄHTÖKOHTIA.....	9
2.1 YLEISTÄ	9
2.2 ERI VIRHETYYPPEJÄ.....	12
2.2.1 Konkreettinen ja abstrakti virhe	12
2.2.2 Faktinen, vallinta- ja oikeudellinen virhe.....	13
2.3 RAJANVETOA VIRHEEN JA VIIVÄSTYKSEN VÄLILLÄ	17
2.3.1 Aliud-tilanteet.....	17
2.3.2 Myyjän erehdys	22
2.3.3 Määrälliset eroavaisuudet.....	25
2.4 TAKUUN TAI MUUN ERITYISEN SITOUMUKSEN MERKITYS	27
2.5 VIRHEEN OLENNAISUUDEN VAIKUTUS	28
3 TAVARAN VIRHEELLISYYDEN ARVIOINNISSA SOVELLETTAVAT TULKINTASÄÄNNÖT	32
3.1 TAVARAN SOPIMUKSEN MUKAISUUTTA KOSKEVAT PRESUMPTIOT.....	33
3.1.1 Yleistä.....	33
3.1.2 Soveltuminen tavanomaisiin tarkoituksiin	37
3.1.3 Soveltuminen erityiseen tarkoitukseen.....	41
3.1.4 Tavarantoimituksen soveltuminen tuontimaan säännöksiin	45
3.2 SOPIJAPUOLEN LAUSUMAT JA MUU KÄYTTÄYTYMINEN	48
3.2.1 Yleistä.....	48
3.2.2 Erityiset sopimuksen tulkintaa koskevat ehdot	52
4 LOPPUPOHDINTOJA	64
4.1 CISG:N MERKITYS KÄYTÄNNÖSSÄ	64
4.1.1 CISG:n etuja	64
4.1.2 Kritiikkiä	66

4.2 EROAVAISUUKSISTA CISG:N JA KAUPPALAIN VÄLILLÄ TAVARAN VIRHEEN OSALTA	69
---	----

LÄHTEET

Virallislähteet

Suomi

1986 vp. – HE n:o 93. Hallituksen esitys Eduskunnalle kauppalaiksi
(HE 93/1986 vp.)

YK

UNCITRAL Secretariat: Commentary on the Draft Convention on Contracts for the International Sale of Goods 1979. UN Doc. A/CONF.97/5. Saatavissa osoitteesta http://www.uncitral.org/pdf/a_conf.97_5-ocred.pdf.

(UNCITRAL Secretariat 1979)

United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods: A/CONF.97/19 - Official Records (United Nations publication, Sales No. E.81.IV.3) 1980. Official Records. United Nations. New York.

(A/CONF.97/19)

Kirjallisuus

Aho, Matti L.: Varallisuusosoikeudellisen oikeustoimen tulkinnasta. Werner Söderström Osakeyhtiön kirjapaino. Porvoo 1968.

(Aho 1968)

Bianca, Cesare Massimo: Article 35. Teoksessa Bianca, Cesare Massimo & Bonell, Michael Joachim (toim.): Commentary on the International Sales Law. Giuffrè. Milan 1987.

(Bianca 1987)

Brödermann, Eckart: The practice of excluding the CISG: time for change? Comment on the limited use of the CISG in private practice (and on why this will increasingly change). Modern Law for Global Commerce - Congress to celebrate the fortieth annual session of UNCITRAL. 2007. Saatavissa osoitteesta

<http://www.uncitral.org/pdf/english/congress/Broedermann-rev.pdf>.

(Brödermann 2007)

Chengwei, Liu: Changed Contract Circumstances. Pace Law School database on the CISG and International Commercial Law. 2005. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/liu5.html>.

(Chengwei 2005)

Cordero-Moss, Giuditta (toim.): Boilerplate Clauses, International Commercial Contracts and the Applicable Law. Cambridge University Press. Cambridge 2011.

(Cordero-Moss (toim.) 2011)

Cordero-Moss, Giuditta: Does the use of common law contract models give rise to a tacit choice of law or to a harmonised, transnational interpretation? Teoksessa Cordero-Moss, Giuditta (toim.): Boilerplate Clauses, International Commercial Contracts and the Applicable Law. Cambridge University Press. Cambridge 2011.

(Cordero-Moss 2011)

De Nova, Giorgio: The Romanistic tradition: application of boilerplate clauses under Italian law. Teoksessa Cordero-Moss, Giuditta (toim.): Boilerplate Clauses, International Commercial Contracts and the Applicable Law. Cambridge University Press. Cambridge 2011.

(De Nova 2011)

Diedrich, Frank: Maintaining Uniformity in International Uniform Law Via Autonomous Interpretation: Software Contracts and the CISG. Vol 8. No 2. 1996, s. 303–338.

(Diedrich 1996)

DiMatteo, Larry: The Law of International Contracting. 2. painos. Kluwer Law International 2009.

(DiMatteo 2009)

DiMatteo, Larry A; Dhooge, Lucien; Greene, Stephanie; Maurer, Virginia & Pagnattaro, Marisa: The Interpretive Turn in International Sales Law: An Analysis of Fifteen Years of CISG Jurisprudence. Northwestern Journal of International Law and Business. Vol 24. No 2. 2004, s. 299–440.

(DiMatteo et al. 2004)

Enderlein, Fritz & Maskow, Dietrich: International Sales Law. Oceana Publications 1992.

(Enderlein & Maskow 1992)

Farnsworth, E. Allan: Article 8. Teoksessa Bianca, Cesare Massimo & Bonell, Michael Joachim (toim.): Commentary on the International Sales Law. Giuffrè. Milan 1987.

(Farnsworth 1987)

Farnsworth, E. Allan: Contracts. 3. painos. Wolters Kluwer Law & Business 1998.

(Farnsworth 1998)

Ferrari, Franco: Specific Topics of the CISG in the Light of Judicial Application and Scholarly Writing. Journal of Law and Commerce. 1995, s. 1–126.

(Ferrari 1995)

Ferrari, Franco: Applying the CISG in a Truly Uniform Manner: Tribunale di Vigevano (Italy), 12 July 2000. Uniform Law Review / Revue de Droit Uniforme. Vol 2001. No 1. 2001, s. 203–215.

(Ferrari 2001)

Flechtner, Harry M.: The Several Texts of the CISG in a Decentralized System: Observations on Translations, Reservations and other Challenges to the Uniformity Principle in Article 7(1). Journal of Law and Commerce. 1998, s. 187–217.

(Flechtner 1998)

Flechtner, Harry M.: The U.N. Sales Convention (CISG) and MCC-Marble Ceramic Center, Inc. v. Ceramica Nuova D'Agostino, S.p.A.: The Eleventh Circuit Weighs in on Interpretation, Subjective Intent, Procedural Limits to the Convention's Scope, and the Parol Evidence Rule. *Journal of Law and Commerce*. 1999, s. 259–287.

(Flechtner 1999)

Hartnell, Helen Elizabeth: Rousing the Sleeping Dog: The Validity Exception to the Convention on Contracts for the International Sale of Goods. *Yale Journal of International Law*. Vol 18. 1993, s. 1–93.

(Hartnell 1993)

Hemmo, Mika: KKO 1998:150. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein 1998:II. Edita. Helsinki 1999.

(Hemmo 1999)

Hemmo, Mika: Sopimusoikeus II. 2. painos. Talentum. Helsinki 2003.

(Hemmo 2003)

Hemmo, Mika: Sopimusoikeus I. 2. painos. Talentum. Helsinki 2007.

(Hemmo 2007)

Henschel, René Franz: Interpreting or supplementing Article 35 of the CISG by. Pace Law School database on the CISG and International Commercial Law. 2004. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/henschel.html>.

(Henschel 2004)

Honnold, John O. & Flechtner, Harry M.: Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention. 4. painos. Kluwer Law International. The Netherlands 2009.

(Honnold & Flechtner 2009)

Huber, Peter: Some introductory remarks on the CISG. *Internationales Handelsrecht*. Vol 6. 2006, s. 228–238.

(Huber 2006)

Huber, Christian & Sundström, Mikko: Kodifioitua kansainvälistä kauppaoikeutta (Wienin konventio) oikeuskäytännön valossa: Wienin konventio muotoutuu kansainvälisen oikeuskäytännön myötä. *Defensor Legis*. Vol 78. No 5. 1997, s. 747–759.

(Huber & Sundström 1997)

Husa, Jaakko; Mutanen, Anu & Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. 2. painos. Talentum. Helsinki 2008.

(Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008)

Hyland, Richard: CISG-AC Opinion no 3, Parol Evidence Rule, Plain Meaning Rule, Contractual Merger Clause and the CISG. Rutgers Law School. Camden 2004.

(Hyland 2004)

Kaisto, Janne & Lohi, Tapani: Johdatus varallisuusoikeyteen. Talentum. Helsinki 2008.

(Kaisto & Lohi 2008)

Karollus, Martin: Judicial Interpretation and Application of The CISG in Germany 1988–1994. Cornell Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods. 1995, s. 51–94.

(Karollus 1995)

Koulu, Risto: Kansainvälinen varallisuusoikeyus pääpiirteittäin. WSOY. Helsinki 2005.

(Koulu 2005)

Kuoppala, Sanna: CISG:n soveltaminen ja tulkinta suomalaisessa oikeuskäytännössä vuosina 1997–2005. Oikeustieto. Vol 2009. No 6. 2009, s. 2–5.

(Kuoppala 2009)

Leyens, Patrick: CISG and Mistake: Uniform Law vs. Domestic Law. The Interpretative Challenge of Mistake and the Validity Loophole.

Teoksessa *Review*, Pace International Law (toim.): *Review on the Convention for the International Sale of Goods (CISG)*. 2003-2004. Sellier. München 2005.

(Leyens 2005)

Lookofsky, Joseph: *The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. Teoksessa *International Encyclopaedia of Laws*. Kluwer 1993.

(Lookofsky 1993)

Lookofsky, Joseph: *The 1980 United Nations Convention on Contracts*. Teoksessa *Herbots, Jacques H. (toim.): International Encyclopaedia of Laws: Contracts*. Kluwer Law International. Haag 2000.

(Lookofsky 2000)

Magnus, Ulrich: *The Germanic tradition: application of boilerplate clauses under German law*. Teoksessa *Cordero-Moss, Giuditta (toim.): Boilerplate Clauses, International Commercial Contracts and the Applicable Law*. Cambridge University Press. Cambridge 2011.

(Magnus 2011)

McMahon, John P.: *Guide for Managers and Counsel. Applying the CISG. Guides for Business Managers and Counsel*. Pace Law School database on the CISG and International Commercial Law. 2010. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/guides.html>.

(McMahon 2010)

Murray, John E.: *An Essay on the Formation of Contracts and Related Matters under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. *Journal of Law and Commerce*. 1988, s. 11–51.

(Murray 1988)

Möller, Gustaf: *The Nordic tradition: application of boilerplate clauses under Finnish law*. Teoksessa *Cordero-Moss, Giuditta (toim.):*

Boilerplate Clauses, International Commercial Contracts and the Applicable Law. Cambridge University Press. Cambridge 2011.

(Möller 2011)

Ramberg, Jan: Köplagen. Fritzes Forlag Ab. Stockholm 1995.

(Ramberg 1995)

Routamo, Eero: Kaupanvastuu ja oikeudellinen virhe irtaimen kaupassa. WSOY. Porvoo 1969.

(Routamo 1969)

Routamo, Eero: Kaupan lait. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki 1996.

(Routamo 1996)

Routamo, Eero & Ramberg, Jan: Kauppalaian kommentaari. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki 1997.

(Routamo & Ramberg 1997)

Saarnilehto, Ari: Sopimusoikeuden perusteet. 7. painos. Talentum Media Oy. Helsinki 2009.

(Saarnilehto 2009)

Schlechtriem, Peter: The Seller's Obligations Under the United Nations Convention. Teoksessa Galston & Smit (toim.): International Sales: The United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Bender, Matthew. New York 1984.

(Schlechtriem 1984)

Schlechtriem, Peter: Uniform Sales Law - The UN-Convention on Contracts for the International Sale of Goods. Law Economics International Trade. Vol 6. 1986. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schlechtriem.html>.

(Schlechtriem 1986)

Schlechtriem, Peter: 50 Years of the Bundesgerichtshof [Federal Supreme Court of Germany]: A Celebration Anthology from the Academic Community. Uniform Sales Law in the Decisions of the Bundesgerichtshof. Teoksessa Maggi, Michael (toim.): Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) 2002–2003. Kluwer Law International 2004.

(Schlechtriem 2004)

Schmidt-Kessel, Martin: Arts 8, 9. Teoksessa Schwenger, Ingeborg (toim.): Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 3. painos. Oxford University Press Inc. New York 2010.

(Schmidt-Kessel 2010)

Schwenger, Ingeborg & Hachem, Pascal: The CISG - A Story of Worldwide Success. Teoksessa Kleinemann (toim.): CISG Part II Conference. Tukholma 2009.

(Schwenger & Hachem 2009)

Schwenger, Ingeborg: Arts 35–44. Teoksessa Schwenger, Ingeborg (toim.): Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 3. painos. Oxford University Press Inc. New York 2010.

(Schwenger 2010)

Schwenger, Ingeborg & Hachem, Pascal: Arts 1-6. Teoksessa Schwenger, Ingeborg (toim.): Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 3. painos. Oxford University Press Inc. New York 2010.

(Schwenger & Hachem 2010a)

Schwenger, Ingeborg & Hachem, Pascal: Art 7. Teoksessa Schwenger, Ingeborg (toim.): Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). 3. painos. Oxford University Press Inc. New York 2010.

(Schwenger & Hachem 2010b)

Sisula-Tulokas, Lena: Luku 5. CISG, kansainvälinen kauppakonventio. Teoksessa *Ulkomaankauppaoikeus*. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki 1998.

(Sisula-Tulokas 1998)

Sisula-Tulokas, Lena: Kansainvälistyvä sopimusoikeus. Teoksessa *Kaavoitus, rakentaminen, varallisuus: Juhlajulkaisu Vesa Majamaa*. Edita Publishing Oy. Helsinki 2005.

(Sisula-Tulokas 2005)

Sisula-Tulokas, Lena: CISG pähkinänkuoressa. Helsingin yliopiston sopimusoikeuden oppimateriaalia. 2009. Saatavissa osoitteesta <http://www.helsinki.fi/oikeustiede/oppiaineet/sopimusoikeus/materiaali/Kansainv%C3%A4lisen%20kauppalain%20p%C3%A4kohdat%202009.pdf>.

(Sisula-Tulokas 2009)

Smits, Jan M.: Problems of Uniform Sales Law – Why the CISG May Not Promote International Trade. Faculty of Law Maastricht University 2013. Saatavissa osoitteesta <http://ssrn.com/abstract=2197468>.

(Smits 2013)

Taxell, Lars Erik: Skadestånd vid avtalsbrott. Åbo akademis förlag. Åbo 1993.

(Taxell 1993)

Tiainen, Suvi: Olennaisen sopimusrikkomuksen käsite välittömän purkuoikeuden edellytyksenä. Pro gradu -tutkielma. Oikeustieteellinen tiedekunta. Yksityisoikeuden laitos. Kauppa- ja kuljetusoikeuden projekti. Helsingin yliopisto. Helsinki 2006.

(Tiainen 2006)

Widing, Barbro: Luku 2. Kansainvälisen kaupan multilateraaliset säännökset - kansainvälinen kauppapoliittinen yhteistyö ja valtioidenväliset sopimukset. Teoksessa *Ulkomaankauppaoikeus*. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki 1998.

(Widing 1998)

Wilhelmsson, Thomas; Sevón, Leif & Koskelo, Pauliine: Kauppalaain pääkohdat. Talentum Media Oy. Helsinki 2006.

(Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006)

Viljanen, Mika: Irtaimen kauppa. Teoksessa *Varallisuus oikeus*. Sanoma Pro Oy. Helsinki 2012.

(Viljanen 2012)

Vilus, Jelena: Common Law Institutions in the UN Sales Convention. Teoksessa *Studios en Homenaje a Jorge Barrera Graf*. Universidad Nacional Autónoma de México. México 1989.

(Vilus 1989)

Ziegel, Jacob: The Vienna International Sales Convention. Teoksessa *New Dimensions in International Trade Law: Canadian Perspectives*. Butterworths. Toronto 1982.

(Ziegel 1982)

Ämmälä, Tuula: Suomen kuluttajaoikeus. Talentum. Helsinki 2006.

(Ämmälä 2006)

Oikeustapaukset

België

BV BA G-2 v. AS C.B. Rechtbank van Koophandel Veurne. A/00/00665. 25. huhtikuuta 2001. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/010425b1.html>.

(Rechtbank van Koophandel Veurne A/00/00665)

Deutschland

Apple juice concentrate case. Oberlandesgericht Stuttgart. 5 U 216/99. 12. maaliskuuta 2001. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/wais/db/cases2/010312g1.html>.

(Oberlandesgericht Stuttgart 5 U 216/99)

Cobalt sulphate case. Bundesgerichtshof. VIII ZR 51/95. 3. huhtikuuta 1996. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960403g1.html>.

(Bundesgerichtshof VIII ZR 51/95)

Granulated plastic case. Landgericht Paderborn. 7 O 147/94. 25. kesäkuuta 1996. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960625g1.html>.

(Landgericht Paderborn 7 O 147/94)

New Zealand mussels case. Oberlandesgericht Frankfurt. 13 U 51/93. 20. huhtikuuta 1994. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/940420g1.html>.

(Oberlandesgericht Frankfurt 13 U 51/93)

New Zealand mussels case. Bundesgerichtshof. VIII ZR 159/94. 8. maaliskuuta 1995. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/950308g3.html>.

(Bundesgerichtshof VIII ZR 159/94)

Pallets case. Amtsgericht Viechtach. 1 C 419/01. 11. huhtikuuta 2002. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/wais/db/cases2/020411g1.html>.

(Amtsgericht Viechtach 1 C 419/01)

Shoes case. Oberlandesgericht Frankfurt. 5 U 15/93. 18. tammikuuta 1994. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/940118g1.html>.

(Oberlandesgericht Frankfurt 5 U 15/93)

Video recorders case. Landgericht Darmstadt. 10 O 72/00. 9. toukokuuta 2000. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/000509g1.html>.

(Landgericht Darmstadt 10 O 72/00)

España

Simancas Ediciones, S.A. v. Miracle Press Inc. Audiencia Provincial de Palencia, sección 1ª. 227/2005. 26. lokakuuta 2005. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050926s4.html>.

(Simancas Ediciones, S.A. v. Miracle Press Inc.)

France

M. Caiato Roger v. La Société française de factoring international factor France "S.F.F." (SA). Cour d'appel Grenoble. 93/4126. 13. syyskuuta 1995. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/950913f1.html>.

(Caito Roger v. Société française de factoring)

Thermo King v. Cigna Insurance. Cour d'appel Grenoble. 94/0258. 15. toukokuuta 1996. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960515f1.html>.

(Thermo King v. Cigna Insurance)

Italia

Machinery case. Tribunale di Busto Arsizio. 13. joulukuuta 2001. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/011213i3.html>.

(Tribunale di Busto Arsizio 13.12.2001)

Nederland

Condensate crude oil mix case. Netherlands Arbitration Institute Case. 2319. 15. lokakuuta 2002. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/021015n1.html>.

(Netherlands Arbitration Institute Case 2319)

New Zealand

RJ & AM Smallmon v. Transport Sales Limited and Grant Alan Miller. High Court of New Zealand. CIV-2009-409-000363. 30. heinäkuuta 2010. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/100730n6.html>.

(RJ & AM Smallmon v. Transport Sales Limited and Grant Alan Miller)

Schweiz

Cleaning products case. Handelsgericht St. Gallen. HG 48/1994. 24. elokuuta 1995. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cases/950824s1.html>.

(Handelsgericht St. Gallen HG 48/1994)

G. & C. v. I. SA. Tribunal Cantonal du Valais, Ite Cour civile. CI 97 288. 29. kesäkuuta 1998. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/980629s1.html>.

(Tribunal Cantonal du Valais, Ite Cour civile CI 97 288)

Second hand bulldozer case. Tribunal Cantonal Valais. C1 97 167. 28. lokakuuta 1997. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/971028s1.html>.

(Tribunal Cantonal Valais C1 97 167)

T. SA v. R. Établissement. Handelsgericht Zürich. HG 930634/O. 30. marraskuuta 1998. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/981130s1.html>.

(Handelsgericht Zürich HG 930634/O)

Suomi

KKO 1979 II 27. 9. maaliskuuta 1979.

(KKO 1979 II 27)

KKO 1982 II 78.

(KKO 1982 II 78)

KKO 1991:31. 12. maaliskuuta 1991.

(KKO 1991:31)

KKO 1991:153. 5. marraskuuta 1991.

(KKO 1991:153)

KKO 2007:91. 22. marraskuuta 2007.

(KKO 2007:91)

Crudex Chemicals Oy v. Landmark Chemicals S.A. Helsingin HO. S 01/269. 31. toukokuuta 2004. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/040531f5.html>.

(Helsingin HO S 01/269)

Plastic carpets case. Helsingin HO. S 00/82. 26. lokakuuta 2000.
Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/001026f5.html>.

(Helsingin HO S 00/82)

Radiated spice case. Turun HO. S 04/1600. 24. toukokuuta 2005.
Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/050524f5.html>.

(Turun HO S 04/1600)

KVL 00/32/2491. KVL. 00/32/2491. 13. elokuuta 2002, Kuluttajansuoja -
lehti 1/2002.

(KVL 00/32/2491)

UK

ProForce Recruit Ltd v Rugby Group Ltd. Court of Appeal (Civil
Division). 2006 EWCA Civ 69. 17. helmikuuta 2006.
Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/060217uk.html>.

(ProForce Recruit Ltd v Rugby Group Ltd)

USA

Beijing Metals & Minerals v. American Business Center, Inc. U.S. Circuit
Court of Appeals (5th Circuit). 92-2171. 15. kesäkuuta 1993.
Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/930615u1.html>.

(Beijing Metals v. American Business Center)

Calzaturificio Claudia S.n.c. v. Olivieri Footwear Ltd. U.S. District Court,
Southern District of New York. 96 Civ. 8052 (HB) (THK). 6.
huhtikuuta 1998. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/980406u1.html>.

(Calzaturificio Claudia v. Olivieri Footwear)

Filanto S.p.A. v. Chilewich International Corp. U.S. District Court,
Southern District of New York. 92 Civ. 3253 (CLB). 14.
huhtikuuta 1992. Saatavissa osoitteesta <http://www.cisg.law.pace.edu/cases/920414u1.html>.

(Filanto v. Chilewich)

MCC-Marble Ceramic Center, Inc. v. Ceramica Nuova D'Agostino S.p.A. U.S. Circuit Court of Appeals (11th Circuit). 97-4250. 29. kesäkuuta 1998. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/980629u1.html>.

(MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino)

Mitchell Aircraft Spares, Inc. v. European Aircraft Service AB. U.S. District Court, Northern District of Illinois, Eastern Division. 97 C 5668. 27. lokakuuta 1998. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/981027u1.html>.

(Mitchell Aircraft Spares v. European Aircraft Service)

Shuttle Packaging Systems, L.L.C. v. Jacob Tsonakis, INA S.A and INA Plastics Corporation. U.S. District Court, Western District of Michigan, Southern Division. 1:01-CV-691. 17. joulukuuta 2001. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/011217u1.html>.

(Shuttle Packaging Systems v. Tsonakis et al.)

TeeVee Tunes, Inc. et al. v. Gerhard Schubert GmbH. U.S. District Court, Southern District of New York. 00 Civ. 5189 (RCC). 12. elokuuta 2006. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/020329u1.html>.

(TeeVee Toons v. Gerhard Schubert GmbH)

Österreich

Dividing wall panels case. Oberster Gerichtshof. 1 Ob 74/99k. 29. kesäkuuta 1999. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/990629a3.html>.

(Oberster Gerichtshof 1 Ob 74/99k)

ประเทศไทย

Cong ty Ng Nam Bee Pte Ltd. v. Cong ty Tay Ninh Trade Co. People's Supreme Court, Appeal Division in Ho Chi Minh City. 74/VPPT. 5. huhtikuuta 1996. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/960405v1.html>.

(Cong ty Ng Nam Bee Pte Ltd. v. Cong ty Tay Ninh Trade Co.)

Muut

ICC Arbitration Case 9083. CISG-online no: 706. Elokuu 1999. Saatavissa osoitteesta <http://www.globalsaleslaw.org/content/api/cisg/urteile/706.htm>.

(ICC Arbitration Case 9083)

Russian coal case. ICC Arbitration Case. 8740 of October 1996. Lokakuu 1996. Saatavissa osoitteesta <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/968740i1.html>.

(ICC Arbitration Case 8740)

LYHENTEET

art.	artikla
AsKL	asuntokauppalaki (23.9.1994/843)
CISG	YK:n kauppalaki (United Nations Convention on International Sale of Goods, 1980)
CISG-AC	kansainvälisen kauppakonvention neuvottelukunta (International Sales Convention Advisory Council)
CLOUT	UNCITRAL:n oikeustapaustietokanta (Case Law on UNCITRAL Texts)
HO	hovioikeus
KKO	korkein oikeus
KL	kauppalaki (27.3.1987/355)
KäO	käräjäoikeus
KSL	kuluttajansuojalaki (20.1.1978/38)
OikTL	laki varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista (13.6.1929/228)
OK	oikeudenkäymiskaari (1.1.1734/4)
PECL	eurooppalaisen sopimusoikeuden periaatteet (Principles of European Contract Law)
UCC	Yhdysvaltojen kauppalaki (Uniform Commercial Code)
ULIS	YK:n kauppalain edeltäjä (Uniform Law on International Sale of Goods, 1964)
UNCITRAL	YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunta (United Nations Commission on International Trade Law)
VakSopL	vakuutusopimuslaki (28.6.1994/543)

YK

Yhdistyneet kansakunnat

1 JOHDANTO

1.1 Mikä CISG on?

Julkinen intressi on kohdistunut kauppaan siitä lähtien, kun kaupunkeja ja kansallisvaltioita alkoi syntyä¹. Perinteistä kansallista kauppaa on voitu säännellä valtion suvereniteetista johtuen valtion omalla lainsäädäntövallalla. Kansainvälisen kaupan sääntelyn on kuitenkin tullut tapahtua valtioiden välisten sopimusten nojalla, sillä yksittäisellä valtiolla ei voi juuri olla toimivaltaa puuttua sen rajat ylittävän kaupan sääntelyyn.

Irtaimen esineen kauppa on perinteisesti ollut luonteeltaan kansainvälistä². Tällä tarkoitetaan sitä, että kauppasopimuksella on liityntöjä useampaan kuin yhteen kansalliseen oikeusjärjestykseen: myyjän liikepaikka voi olla esimerkiksi Suomessa, ostajan Argentiinassa, kauppatavara voi olla valmistettu Kiinassa ja se kuljetetaan Sveitsiin ostajan käyttöön. Tällöin ei ole aivan yksiselitteisen selvää, mitä lakia sovelletaan osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Tästä tarpeesta johtuen on syntynyt kansainvälistä kauppayhteistyötä. Kuitenkin vasta 1980–1981 allekirjoitetun kansainvälistä tavarankauppaa koskevista sopimuksista annetun yleissopimuksen (CISG)³ myötä aineellisen kauppaoikeuden harmonisointi koki merkittävän läpimurron⁴. Alkuperäisiä allekirjoittajajäsenvaltioita oli 18: Alankomaat, Itävalta, Chile, Kiina, Tanska, Suomi, Ranska, Saksa, Ghana, Unkari, Italia, Lesotho, Norja, Puola, Singapore, Ruotsi, Yhdysvallat ja Venezuela. Nykyään konventioon

¹ Widing 1998, s. 8; Sisula-Tulokas 2005, s. 425.

² Routamo 1996, s. 25.

³ Yleissopimuksesta käytetään myös nimityksiä kansainvälinen kauppalaki, YK:n yleissopimus, YK:n kansainvälinen kauppakonventio ja *United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods* (CISG). Tässä tutkielmassa käytetään jatkossa lähinnä sen kansainvälisestä yleisyydestään ja vakiintuneisuudesta johtuen lyhennettä CISG.

⁴ Sisula-Tulokas 1998, s. 54; Sisula-Tulokas 2009, s. 2.

kuuluu tätä kirjoitettaessa jo 78 maata⁵. Yleissopimuksen harmonisoima kansainvälisen kaupan sääntely on mahdollistanut sen, että eri maiden juristit, tuntematta toistensa oikeusjärjestyksiä, pystyvät mielekkäästi keskustelemaan kansainvälisen kaupan ongelmista⁶.

Yleissopimuksen tavoitteena on helpottaa kansainvälistä raaka-aineiden, hyödykkeiden ja valmistettujen tavaroiden kauppaa vähentämällä niitä kustannuksia ja riitoja, joita juridinen epävarmuus aiheuttaa⁷. Sisällöllisesti epäyhtenäinen lainsäädäntö eri valtioissa edellyttää tarkempaa sopimista, mikä puolestaan lisää niin sanottuja transaktiokustannuksia.⁸ Toinen epävarmuustekijä liittyy kansainvälisen yksityisoikeuden lainvalintasääntöihin. Aina ei ole sopijapuolille selvää, minkä maan lainsäädäntöä heidän väliin sopimussuhteeseensa sovelletaan. Harmonisoimalla sopimussuhdetta säätelevää lakia poistetaan tämä ongelma.

CISG:n voidaan katsoa eräällä tavalla muodostavan oman, itsenäisen oikeusjärjestyksensä siinä mielessä, että sillä on omat yleiset oppinsa: Yleissopimuksella on omat käsitteensä ja oikeusperiaatteensa, joita lainsoveltajan tulee soveltaa lojaalisti. Yleissopimuksen käsitteet, esimerkiksi juuri tavaravirhe, ovat autonomisia, so. niitä ei ole lupa samastaa jäsenvaltioiden kansallisten oikeusjärjestysten puitteissa vakiintuneisiin käsitteisiin ja instituutioihin. CISG:n säännösten tulkinnan tulee tapahtua yhdenmukaisesti riippumatta siitä, minkä valtion tuomioistuin – tai välimiestuomioistuin – sitä soveltaa.⁹

⁵ Ajantasaiset tiedot löytyvät YK:n internetsivuilta *Treaty Collection* -tietokannasta.

⁶ Sisula-Tulokas 2005, s. 426.

⁷ McMahon 2010, Part I, B.1.

⁸ Toisaalta, epäyhtenäinen sopimusoikeus ei ole läheskään ainoa päänvaivaa aiheuttava tekijä kansainvälisessä kaupassa. Esimerkiksi kansalliset prosessi- ja vero-oikeudelliset säännökset voivat olla merkittäviä esteitä kansainvälisissä transaktioissa. Ks. Smits 2013, s. 5.

⁹ Ferrari 2001, s. 204–205. Ks. myös Sisula-Tulokas 2009, s. 9–10.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja aiheen raja

Tämän tutkielman aiheena on tavaran virheen käsite CISG:ssa. Aihepiiri on rajattu koskemaan tavaran virheellisuutta eli sopimuksenmukaisuutta ja sen selvittämistä koskevia sopimuksen tulkintaa ohjaavia normeja. Muun muassa tavaran virheellisuuden seuraamukset ja virheellisuuden mahdollistamat sopimusvelkojan oikeussuojakeinot on jätetty pääosin tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimuksen aihe on rajattu näin lähinnä kahdesta syystä: Ensinnäkin, irtaimen kauppaa koskevista riidoista suurin osa johtuu myyjän ja ostajan erimielisyydestä koskien tavaran virhettä¹⁰. Asian luonteesta johtuu, että tulkinnanvaraisia tilanteita joudutaan ratkaisemaan suhteellisen usein lainkäytössä sekä yleisissä tuomioistuimissa että kansainvälisessä välimiesmenettelyssä. Toiseksi, aiheen rajaaminen sanotulla tavalla on mahdollistanut kysymyksen syvällisemmän tutkimisen. Tavaran virheeseen liittyy myös esimerkiksi virheen seuraamusjärjestelmän piirissä useita mielenkiintoisia kysymyksiä, mutta niitä ei olisi voitu tyydyttävästi käsitellä tämän pro gradu -tutkielman puitteissa. Huomio on siten haluttu keskittää niihin normeihin, joiden perusteella virhearviointi tapahtuu.

Tämän tutkimuksen keskeisimpiä tavoitteita on ensinnäkin pääasiassa lainopin keinoin selvittää voimassa olevan lain sisältöä tutkimuksen aihepiirin rajoissa sekä toisaalta osaltaan vahvistaa autonomista sopimuksenmukaisuuden käsitettä kansainvälisessä irtaimen kaupassa ja siten pyrkiä torjumaan haitallisena pidettävää *homeward*-trendiä. Muun muassa tämän jälkimmäisen tavoitteen edistämiseksi tutkimuksessa on oikeusvertailun keinoin pyritty etsimään eroja ja yhtäläisyyksiä Suomen kansallisen kauppalaian ja CISG:n välillä koskien tavaran virhettä. Vaikka kauppalaian ja CISG:n sääntely monilta osin muistuttavat toisiaan, lähtökohtana ei voida

¹⁰ Routamo 1996, s. 88; Lookofsky 2000, s. 88; Honnold & Flechtner 2009, § 222.

pitää sitä, että jotakin asiaa voidaan arvioida samoin sekä kauppalain että CISG:n alla. Yleissopimuksen oikean soveltamistavan kannalta on hyödyllistä, että lainsoveltaja on tietoinen niistä eroista, jotka vallitsevat järjestelmien välillä ja kykenee siten varomaan ”sudenkuoppia”.¹¹

Osittain samaa tavoitetta palvelemaan on valittu ongelmakeskeinen lähestymistapa. Yleissopimusta käsittelevästä kirjallisuudesta, oikeuskäytännöstä ja muun muassa oikeustapauskommentaareista on nostettu esiin tiettyjä käytännön kannalta ongelmia tuottaneita tilanteita, jotka usein ovat johtuneet siitä, että CISG:n lojaalin soveltamisen vaatimusta ja autonomista käsitejärjestelmää ei ole aina käytännön lainsoveltamistilanteissa tunnustettu – tai tunnustettu¹².

Tutkielmassa käytettynä oikeustieteellisenä metodina on lainopin keinoin selvittää voimassaolevan oikeuden sisältöä tukeutuen yleissopimuksen historiaan ja valmisteluaineistoon, sopimuksenmukaisuutta ja sopimuksen tulkintaa säänteleviin yleissopimuksen artiklateksteihin, yleissopimuksen kantaviin periaatteisiin, relevanttiin oikeuskäytäntöön sekä aiempaan tutkimuskohdetta käsittelevään oikeustieteelliseen kirjallisuuteen. Tutkimus on siten luonteeltaan pääosin oikeusdogmaattista. Toisaalta tutkimus pyrkii selvittämään oikeuskäytäntöä analysoimalla sitä, kuinka tehokkaasti autonominen sopimuksenmukaisuuden käsite on muodostunut ja onko yleissopimusta käytännössä sovellettu sen vaatimusten mukaisesti eli itsenäisesti kansallisista oikeusjärjestelmistä.

¹¹ Ks. Sisula-Tulokas 2009, s. 3.

¹² Ks. Suomen osalta esim. tapaukset Helsingin HO S 00/82; Helsingin HO S 01/269; Turun HO S 04/1600, joissa tapauksissa tuomioistuimet katsoivat suuremmin perustelematta, että todistustaakka vahingon määrästä tuli ratkaistavaksi yksin OK:n perusteella eikä CISG:n perusteella. Yleissopimuksen yhdenmukainen soveltaminen kuitenkin edellyttää, että lähtökohtaisesti tulisi välttää turvautumasta kansallisiin säännöksiin siitä riippumatta, onko kyseessä prosessuaaliseksi vai aineelliseksi mielletävä kysymys. Näin siksi, koska asian luonnehdinta prosessuaaliseksi tai aineelliseksi vaihtelee maasta toiseen. Ks. Kuoppala 2009, s. 3; Schwenzer & Hachem 2009, s. 133–134.

Koska CISG:n järjestelmään kuuluvat paitsi omat nimenomaiset säännöksensä tavaran virheestä myös omat erityiset säännökset sopimuksen tulkinasta, on luontevaa – jopa välttämätöntä – että myös näiden säännösten sisältöä selvitetään tavaran sopimuksenmukaisuutta käsittelevässä tutkielmassa. Sopimuksenmukaisuus arvioidaan aina sopimusta tulkitsemalla, ja samoin kuin on asianlaita itse sopimuksenmukaisuuden käsitteen osalta, myös CISG:n sopimuksen tulkintasäännöksiä on tarkoitettu sovellettavan jokaisessa yleissopimukseen liittyneessä valtiossa yhdenmukaisesti ja turvautumatta kansallisen oikeusjärjestelmän omiin käsitteisiin, teorioihin ja tulkintasääntöihin.

Koska Suomi on liittynyt CISG:iin, on yleissopimus myös osa Suomen oikeutta. Vaikka tutkimus on lähtökohtaisesti suunnattu tiedeyhteisölle, on aihetta pyritty lähestymään myös käytännön lakimiesten ja kansainvälisen kaupan alalla toimivien suomalaisien yritysten intressit huomioiden. Koska yhä useampi suomalainen yritys tekee kauppaa ulkomaalaisten yhteistyökumppaneiden – olkoot ne sitten ostajan tai myyjän asemassa – tulee CISG sovellettavaksi myös yhä useampaan kotimaiseen kytkennän omaavaan kauppasopimukseen. On myös muistettava, että vaikka sopijapuolet pyrkisivät sopimustekstillä sääntelemään hyvin yksityiskohtaisesti sopimussuhteestaan, vaikuttaa CISG soveltumisalallaan aina sopimuksen taustalla muun muassa tulkintasääntöjensä kautta. Pyrkimyksenä on ollut tutkia sitä, eroavatko kauppalaan ja CISG:n tavaran virheen käsitteet ja niiden sääntely toisistaan, ja toisaalta sitä, mitä suomalaisten yritysten tulisi huomioida toimiessaan kansainvälisen kaupan alalla.

Juuri näiden tavoitteiden vuoksi tutkimuksen kieleksi on valittu suomi. Muutamia CISG:a koskevia yleisesityksiä lukuun ottamatta, tavaran virheestä yleissopimuksen soveltamisalalla ei ole juuri tehty suomenkielistä

tutkimusta¹³. Kielivalintaa vastaan puhuu kuitenkin se, että tutkimus on osittain suunnattu myös kansainväliselle tiedeyhteisölle, ja tutkimus on luonteeltaan kansainvälinen¹⁴. Toisaalta, suomen kielen valintaa tukee se, että yhtenä tutkimuksen keskeistavoitteena on systematisoida tavaran virhesääntelyä Suomen koko oikeusjärjestelmän viitekehyksessä. Yleissopimuksen sääntelyä peilataan Suomen kansalliseen tavaran virhettä koskevaan sääntelyyn, ja niiden väliltä haetaan eroja ja yhtäläisyyksiä.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielma on jaettu neljään lukuun. Ensimmäinen luku toimii johdantona aiheeseen. Siinä kuvataan tutkielman aihepiiri ja tutkimuskysymykset. Toisessa luvussa käsitellään tavaran virheellisyysarvioinnin yleisiä lähtökohtia ja keskeisiä käsitteitä. Tässä CISG artiklan 35(1) säännökset määrittävät tavaran virheellisyysarvioinnin lähtökohdat. Kolmas luku keskittyy sopimuksen tulkintaa ohjaaviin säännöksiin. Näistä keskeisimmät ovat CISG 35(2) artiklan presumptiot tavaralta vaadittavista ominaisuuksista sekä 8 artikla, jossa säädetään sopijapuolten lausumien ja muun käyttäytymisen tulkinnasta. Tässä luvussa käsitellään myös eräitä kansainvälisissä kauppasopimuksissa yleisesti käytettyjä vakioehtoja ja niiden toimivuutta CISG-sopimuksissa. Neljäs luku toimii koko tutkielman kokoon parsivana yhteenvetona, jossa esitetään löydetyt havainnot ja tehdään johtopäätökset.

Esityksen rakenne poikkeaa tyypillisistä CISG:n kommentaariteoksista siten, että se ei seuraa orjallisesti yleissopimuksen lakiteknistä rakennetta. CISG:ssa sopimuksen tulkintaa koskevat normit sijoittuvat yleissopimuksen ensimmäiseen osaan, yleiset määräykset sisältävään toiseen lukuun. Tavaran ominaisuuksia koskevat olettamatt, joita voidaan perustellusti pitää

¹³ Varsinaista monografia yleissopimuksesta ei ole Suomessa julkaistu. Turun yliopiston CISG-tietokannassa ylläpidetään listaa CISG:a käsittelevistä Suomessa ilmestyneistä ja suomalaisten kirjoittamista teoksista ja artikkeleista: <http://www.law.utu.fi/tiedostot/xcisg/kirjal.htm>.

¹⁴ Ks. Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, s. 148 alav. 216.

myös sopimuksen tulkintaa koskevinä säännöksinä, sisältyvät CISG:n kolmanteen osaan, myyjän velvollisuudesta luovuttaa sopimuksen mukainen tavara säätävän artiklan toiseen kappaleeseen. Syy tälle on ilmeinen: 8 artiklan mukaisia tulkintasääntöjä sovelletaan laajemmin kaikkiin sopijapuolten lausumiin ja muuhun käyttäytymiseen, ei siten ainoastaan tavaran virheellisyysarviointiin. Tässä esityksessä on kuitenkin ollut perusteltua noudattaa poikkeavaa rakennetta siitä syystä, että tutkimuksen näkökulmana on juuri tavaran virhe.

1.4 Lähdemateriaali

On huomattava, että CISG:n järjestelmässä eri maiden oikeuskäytännöllä tai välimiestuomioistuinten ratkaisuilla ei ole muodollisesti sitovan oikeuslähteen asemaa. Myöskään kirjallisuudessa esitetyt kannanotot eivät sinänsä ole yksittäistä lainkäyttäjää sitovia oikeuslähteitä. CISG velvoittaa kuitenkin lainsoveltajaa ottamaan huomioon ”yleissopimuksen kansainvälinen luonne sekä tarve edistää sen yhtenäistä soveltamista” sekä ”toimimista vilpittömässä mielessä kansainvälisessä kaupassa.”¹⁵ On siksi lainopillisen tutkimuksen kannalta relevanttia koota kansainvälisesti mahdollisimman laaja-alaisesti hyväksytyä tulkintakäytäntöä paitsi perusteltujen tulkintakannanottojen luomiseksi, myös autonomisen käsitteenmuodostuksen vahvistamiseksi Suomessa. Kansainvälisellä tietoisopilla on myös vastaavaa merkitystä edellä mainittujen tavoitteiden kannalta.¹⁶

Oikeuskäytäntöä yleissopimuksen soveltamisalalta löytyy internetistä runsaasti. Esimerkiksi pelkästään CISG artikla 35:n osalta UNCITRAL:n oikeustapausyhteenvedossa¹⁷ mainitaan 50 tapausta ja CLOUT-

¹⁵ CISG art. 7(1).

¹⁶ Ks. Sisula-Tulokas 2009, s. 10.

¹⁷ *UNCITRAL Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sales of Goods*. Oikeustapausyhteenvedo artiklakohtaisesti on saatavissa osoitteesta http://www.uncitral.org/uncitral/en/case_law/digests/cisg.html.

tietokannassa¹⁸ 89 tapausta. Samaisen artiklan kohdalla Pace Law Schoolin CISG Database -tietokanta¹⁹ listaa näiden mainittujen lisäksi lähes 400 tapausta. Edellä mainitut tietokannat ovat olleet tutkielman pääasialliset lähteet yleissopimusta koskevien oikeustapausten hankinnassa.²⁰ Koska oikeustapauksia on saatavissa näin laajalti, on tässä esityksessä huomioitu erityisesti sellaisia oikeustapauksia, joita on kommentoitu myös kirjallisuudessa ja myöhemmässä oikeuskäytännössä. Näin on menetelty siksi, että kyseisten oikeustapausten rooli on ollut keskeinen tavaran virheen käsitteen autonomisen merkityksen kehittymisen kannalta.

Kirjallisuuslähteistä keskeisimpänä on ollut kolmas uudistettu painos Ingeborg Schwenzerin toimittamasta niin sanotusta Schlechtriem & Schwenzer-kommentaarista vuodelta 2010. Teosta pidetään yleisesti auktoritatiivisimpänä yleissopimusta käsittelevistä teoksista. Lisäksi muun muassa Honnoldin ja Bianca & Bonellin kommentaarit ovat olleet tutkielman selkärangana. Maininnoita ei voi tässäkään yhteydessä jättää Pacen CISG-tietokantaa, jonka yksittäisiä artikkeleita on myös hyödynnetty tutkielman lähteinä.

¹⁸ CLOUT on UNCITRAL:n ylläpitämä oikeustapaustietokanta, jonka tarkoituksena on ”to promote international awareness of the legal texts formulated by the Commission and to facilitate uniform interpretation and application of those texts.” Saatavissa osoitteesta http://www.uncitral.org/uncitral/en/case_law.html.

¹⁹ CISG Database on massiivinen, yli 9 000 kirjallisuusviitettä, yli 2 600 oikeustapausta ja yli 1 400 kokonaista kommentaaria, monografia ja kirjaa sisältävä Pacen yliopiston kansainvälisen kauppaoikeuden instituutin ja oikeustieteellisen kirjaston yhteisprojekti.

²⁰ Mainittujen tietokantojen lisäksi yleissopimusta käsittelevää oikeuskäytäntöä löytyy muun muassa UNILEX:n tietokannasta osoitteesta <http://www.unilex.info/> sekä CISG-online.ch -tietokannasta, jota ylläpitää Baselin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan professori *Ingeborg Schwenzer*. Tietokanta löytyy internetistä osoitteesta <http://www.globalsaleslaw.org/index.cfm?pageID=28>.

2 TAVARAN VIRHEELLISYYSARVIOINNIN YLEISIÄ LÄHTÖKOHTIA

2.1 Yleistä

Myyjän sopimusvelvoitteiden ehkä keskeisimmän sisällön muodostaa velvollisuus toimittaa sopimuksenmukaisia, so. virheettömiä²¹, tavaroita²². Yleissopimuksen säännökset koskien tavarán sopimuksenmukaisuutta löytyvät 35 artiklasta. Lainkohta on jaettu kolmeen kappaleeseen, joista ensimmäinen toimii virheellisyysarvioinnissa ensisijaisena säännöksenä²³. Ainoastaan tilanteissa, joissa sopijapuolet eivät ole sopineet toisin, tulevat artiklan toisen kappaleen mukaiset presumptiot toissijaisesti sovellettaviksi. Kolmannessa kappaleessa poistetaan myyjältä virhevastuu tilanteissa, joissa ostaja tiesi tai hänen ainakin piti tietää tavarán virheestä.²⁴

CISG 35(1) artiklassa säädetään, että myyjän tulee luovuttaa tavara, joka määrältään, laadultaan ja ominaisuuksiltaan on sopimuksenmukaista ja joka on pakattu sopimuksen edellyttämällä tavalla:

Article 35

(1) The seller must deliver goods which are of the quantity, quality and description required by the contract and which are

²¹ CISG:n englanninkielisessä versiossa käytetään termiä *conforming*, joka suomenkielisessä käännöksessä on käännetty sekä sopimuksenmukaiseksi että virheettömäksi. Tavarán virhe liittyy yleisempään sopimusoikeudelliseen suoritushäiriöoppiin, jonka parissa puhutaan suoritushäiriöstä, suoritusvirheestä tai sopimusrikkomuksesta (ks. Hemmo 2003, s. 109. Tässä tutkielmassa käytetään jatkossa pääosin käsitettä tavarán virhe, kun puhutaan myyjän suoritushäiriöstä koskien kaupan kohdetta.

²² Ks. Schlechtriem 2004, s. 237; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 2–3.

²³ Secretariat Commentary 1979, s. 32; Henschel 2004, ¶ c.; Schwenger 2010, s. 569.

²⁴ Ks. esim. Henschel 2004, ¶ a–e.

*contained or packaged in the manner required by the contract.*²⁵

Myyjän velvollisuutta luovuttaa sopimuksenmukainen tavara voidaan luonnehtia juridisesti kahdella tavalla. Ensimmäinen, jo antiikin Rooman oikeudesta juontuva tapa on kvalifioida myyjän velvollisuus virheettömään toimitukseen eräänlaiseksi vakuutukseksi: tavaran virheellisyys suhteessa sovittuun voidaan mieltää epätoivotuksi tapahtumaksi, jota vastaan myyjä on joko nimenomaisesti tai implisiittisesti antanut vakuutuksen. Toinen tapa nähdä asia on mieltää tavaran virheellisyys merkiksi myyjän suorituksen virheellisyydestä: myyjä on toiminut jotenkin virheellisesti, jos toimitettu tavara ei vastaa sitä, mitä on sovittu. CISG, toisin kuin sitä edeltänyt ULIS²⁶, on selkeästi hylännyt ensiksi mainitun lähestymistavan ja omaksunut englantilaista tai skandinaavista mallia muistuttavan jälkimmäisen näkökulman myyjän vastuun perustasta. Vastaava siirtyminen ajattelutavassa on näkynyt myös useissa kansallisissa kauppalaissa.²⁷

Yleisellä tasolla säännös ilmaisee itsestäänselvyyden: sopimukset tulee pitää (*pacta sunt servanda*)²⁸. Tavaran virheellisyyden määrää siis lähtökohdaisesti osapuolten välinen sopimus²⁹, ja CISG dispositiivisena säädöksenä toimii vain sopimuksen täydentäjänä. Tässä yhteydessä on jo paikallaan huomauttaa, että osapuolten sopimus muodostuu paitsi nimenomaisista tahdonilmauksista, myös olosuhteista objektiivisesti pääteltävissä olevista seikoista.³⁰ Tästä seuraa ongelma: Sopimuksen tarkka sisältö ja siten myös

²⁵ CISG:n virallisia alkuperäiskieliä ovat arabia, englanti, ranska, kina, venäjä ja espanja. Myös epävirallinen suomenkielinen käännös on saatavissa, mutta sillä ei ole samaa muodollista pätevyyttä kuin alkuperäiskielisillä versioilla. Ks. Sisula-Tulokas 2009, s. 2.

²⁶ *Uniform Law on International Sale of Goods*, 1964.

²⁷ Bianca 1987, s. 270–271.

²⁸ Ks. esim. Chengwei 2005, § 1, jonka mukaan CISG rakentuu sopimuksen sitovuuden periaatteelle.

²⁹ Secretariat Commentary 1979, s. 32; Henschel 2004, ¶ c.; Schwenger 2010, s. 569. Ks. myös Landgericht Paderborn 7 O 147/94.

³⁰ Bianca 1987, s. 272; Enderlein & Maskow 1992, s. 141; Schwenger 2010, s. 571.

ominaisuudet, joita sopimus tavaralta edellyttää, voi olla mahdotonta tai ainoastaan vaikeuksien selvittävissä. Sopimusasiakirjassa mainitaan usein vain osa niistä velvollisuuksista, jotka myyjän odotetaan täyttävän tai vain osa niistä ominaisuuksista, jotka tavaralla odotetaan olevan. Vastausta siihen kysymykseen, mikä kaikki myyjän esittämä informaatio (mainokset, esitteet ym.) tulee sopimuksen osaksi, CISG ei suoraan anna.³¹

Suomen kauppalaain 17.1 §:ssä säädetään CISG 35(1) artiklaa vastaavasti tavaran sopimuksenmukaisuudesta seuraavasti:

17 §.

Tavaran on lajiltaan, määrältään, laadultaan, muilta ominaisuuksiltaan ja pakkaukseltaan vastattava sitä, mitä voidaan katsoa sovitun.

CISG 35 artikla on ollut esikuvana kauppalaain 17 §:lle³². Vaikka kyseiset säännökset ovatkin keskenään ulkoisesti lähes identtiset³³, syvällisempi tarkastelu osoittaa, että tavaran virheellisyyttä arvioidaan näiden normistojen kesken eri tavoin. Jotta voitaisiin ratkaista kysymys siitä, eroavatko – ja missä määrin – CISG 35(1) ja KL 17.1 § toisistaan, tulee lisäksi tarkastella sopimuksen tulkintaa koskevia normeja sekä kauppalaain että yleissopimuksen osalta. Kysymys on erityisen tärkeä, sillä sovellettaessa yleissopimusta ei ole lupa tukeutua kansallisten oikeusjärjestelmien virhekäsitteisiin³⁴.

Myös Suomen kauppalaissa ja sopimusoikeudessa yleisemminkin on lähtökohtana, että tavara on sellaista, mitä on nimenomaisesti sovittu³⁵ tai jotenkin parempaa³⁶. Tavarassa voi siten olla virhe, vaikka se ei objektiivisesti katsoen olisikaan vähempiarvoista tai vähemmän käyttökelpoista kuin so-

³¹ Ziegel 1982, s. 44; Enderlein & Maskow 1992, s. 141.

³² Ks. HE 93/1986 vp., erityisesti s. 23, 62; Routamo & Ramberg 1997, s. 128.

³³ Routamo 1996, s. 101.

³⁴ Routamo & Ramberg 1997, s. 128–129.

³⁵ Routamo & Ramberg 1997, s. 127.

³⁶ Hemmo 2003, s. 112.

pimuksen edellyttämä tavara³⁷. Riitatilanteessa, jossa ostajan ja myyjän käsitkset myyjän suorituksen sopimuksenmukaisuudesta poikkeavat toisistaan, joutuu lainsoveltaja tekemään vertailun toteutuneen suorituksen ja sopimuksen edellyttämän suorituksen välillä³⁸. Tästä vertailusta *Routamo* on käyttänyt nimitystä *vastaavuusteoria*.³⁹ Vastaavuusteoria ei kuitenkaan onnistu kuvaamaan sitä, mitä konkreettisesti tapauksessa oikea suoritus olisi edellyttänyt, vaan se lähinnä osoittaa virheellisyysarvioinnin perusrakenteen⁴⁰. Nimenomaisen sopimisen lisäksi keskeistä on se, mitä voidaan *katsoa sovitun* tavaran ominaisuuksista. Tällöin merkitystä saavat myös olosuhteet laajemminkin ja esimerkiksi osapuolten välinen kauppatapa.⁴¹

2.2 Eri virhetyyppejä

Meillä sopimus- ja kauppaoikeudellisessa tutkimuksessa on ollut tapana jaotella tavaran virheitä eri tyyppeihin. Jaottelu voidaan tehdä yhtäältä sen perusteella, millä keinoin myyjän suoritusvelvollisuuden oikea sisältö ratkaistaan, tai toisaalta sen perusteella, millä tavoin tavaran virheellisyys ilmenee.

2.2.1 Konkreettinen ja abstrakti virhe

Kun vastaavuusteorian mukaisesti vertaillaan sopimuksen edellyttämää suoritusta ja tosiasiallisesti tapahtunutta suoritusta, virhe suorituksessa on tällöin käsillä, kun velallisen suoritus poikkeaa sovitusta ja poikkeama on velkojalle epäedullinen⁴². Kun poikkeama perustuu tavaran ominaisuuksien eroavaisuuteen siitä, mitä nimenomaisesti sopimuksessa edellytettiin, tällaista virhettä nimitetään *konkreettiseksi* virheeksi. Silloin, kun tavara ei

³⁷ HE 93/1986 vp., s. 60. Esimerkiksi tavara voi olla virheellinen pelkästään sillä perusteella, että se poikkeaa väriltään sovitusta.

³⁸ Hemmo 2003, s. 112.

³⁹ Routamo 1996, s. 52, 99.

⁴⁰ Hemmo 2003, s. 112 alav. 11.

⁴¹ HE 93/1986 vp., s. 60.

⁴² Hemmo 2003, s. 112.

vastaa niitä ominaisuuksia, joita ostajalla on yleensä syytä odottaa, on kyseessä *abstrakti virhe*^{43, 44}. Jaottelulla tavaran abstrakteihin ja konkreettisiin virheisiin ei kuitenkaan ole mitään merkitystä virheen aiheuttamien oikeusseuraamusten suhteen, vaan jaottelun tarkoitukset ovat lähinnä pedagogiset: sillä pyritään selventämään sitä menetelmää, jolla tavaran sopimuksenmukaisuus ratkaistaan.⁴⁵

Vastaava pedagoginen ja lakitekhninen jaottelu ilmenee myös CISG 35(1) ja 35(2) artikloiden välillä. Artiklan 35(2) mukaiset olettamukset nimittäin täsmentävät tavaralta edellytettäviä vaatimuksia objektiivisin kriteerein sillä osin kuin nimenomainen sopimus ei ole näiden kriteerien kanssa ristiriidassa tai kuin sopimuksessa ei ole tarpeellisen täsmällisesti sovittu tavaran ominaisuuksista⁴⁶. Toisaalta on jokseenkin virheellistä samastaa kaikissa tilanteissa konkreettinen virhe ja artiklan 35(1) mukainen virhe, sillä sopimuksenmukaisuus artiklan 35(1) alla määräytyy paitsi nimenomaisten (konkreettisten) sopimusmääräysten perusteella, myös implisiittisillä perusteilla 8 artiklan tulkintasääntöjen mukaisesti⁴⁷.

2.2.2 Faktinen, vallinta- ja oikeudellinen virhe

Suomalaisessa doktriinissa on ollut tapana erottaa vielä *faktiset virheet* (tosiasialliset virheet), *vallintavirheet* ja *oikeudelliset virheet*. Faktinen virhe tarkoittaa sitä, että tavara ei ominaisuuksiltaan vastaa sitä, mitä on ostajan

⁴³ Joskus puhutaan tässä yhteydessä myös tarkoituserheistä. Tarkoituserhe on käsitteellä, kun tavara ei sovellu siihen tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään tai ostajan erityiseen käyttötarkoitukseen. Ks. Routamo & Ramberg 1997, s. 131.

⁴⁴ Routamo 1996, s. 100; Routamo & Ramberg 1997, s. 127; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 101–102; Viljanen 2012. Vastaava kahtiajako vallitsee myös useissa kansallisissa oikeusjärjestelmissä, joissa puhutaan *subjektiivisesta* ja *objektiivisesta virheestä*. Ks. Routamo & Ramberg 1997, s. 128; Schwenger 2010, s. 571 ja siinä mainitut lähteet.

⁴⁵ Routamo & Ramberg 1997, s. 127. Ks. HE 93/1986, s. 23.

⁴⁶ Schwenger 2010, s. 575.

⁴⁷ Ks. Schwenger 2010, s. 571.

ja myyjän kesken sovittu. Puhutaan myös *laatuvirheestä*⁴⁸. Faktinen virhe on kyseessä, kun tavara ei esimerkiksi toiminnaltaan, ulkonäöltään tai tosiasiallisten käyttömahdollisuuksiensa perusteella ole sopimuksenmukaista. Vallintavirhe liittyy tavaran oikeudellisiin käyttömahdollisuuksiin. Kun tavaraa ei voida käyttää sopimuksenmukaiseen tarkoitukseen esimerkiksi lain tai viranomais määräyksen johdosta, on kyseessä vallintavirhe. Oikeudellisella virheellä tarkoitetaan tilanteita, joissa sivullisella on omistus- tai muu oikeus kaupan kohteena olevaan tavaraan.⁴⁹

Kauppalain virhesääntelyä on kirjallisuudessa pidetty ensisijaisesti faktisiin virheisiin keskittyvänä⁵⁰. Vallintavirheet ovat yleisempiä erityisesti yrityskaupoissa, mutta täysin mahdollisia myös tavanomaisten irtainten esineiden kaupassa⁵¹. Vaikka vallintavirheistä ei ole kauppalaissa erikseen nimenomaisesti säädetty, on luonteva lähtökohta soveltaa myös niihin laatuvirheitä koskevia säännöksiä⁵². Jossain määrin jää kuitenkin avoimeksi kysymys siitä, missä määrin kauppalain virhesäännökset ovat sovellettavissa vallintavirheisiin⁵³ ja oikeustilaa pidetäänkin tältä osin jonkin verran epäselvänä⁵⁴.

Oikeudellisesta virheestä kauppalaissa on oma erityissäännöksensä 41 §:ssä. Sen mukaan myyjän tulee luovuttaa tavara vapaana sivullisen oikeuksista.⁵⁵ Tyypillisesti tällainen oikeus on sivullisen omistusoikeus kaupan kohteena olevaan esineeseen, mutta se saattaa olla myös rajoitetumpi esi-

⁴⁸ Routamo & Ramberg 1997, s. 131; Hemmo 2003, s. 120.

⁴⁹ Routamo & Ramberg 1997, s. 131–134; Hemmo 2003, s. 120, 140–145; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 100–101.

⁵⁰ Routamo & Ramberg 1997, s. 131. Ks. myös Hemmo 2003, s. 125, jonka mukaan KL:n virhesäännökset on laadittu ”ensisijaisesti aineellisen esineen fyysisiä virheitä silmällä pitäen.”

⁵¹ Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 111.

⁵² Taxell 1993, s. 142; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 112. Vrt. toisin Routamo 1969, s. 212; Hemmo 2003, s. 143, joidenka mukaan vallintavirhe on asiallisesti lähempänä oikeudellista virhettä.

⁵³ Ks. Routamo & Ramberg 1997, s. 132–133.

⁵⁴ Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 112. Ks. myös Hemmo 2003, s. 144.

⁵⁵ Routamo & Ramberg 1997, s. 133; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 113.

neoikeus, kuten pantti- tai vuokraoikeus.⁵⁶ Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin katsottu, että kaupan kohdetta rasittava sivullisella oleva immateriaalioikeus, kuten tekijänoikeus tai tavaramerkkioikeus, ei kuitenkaan kuulu säännöksen tarkoittamiin sivullisen oikeuksiin. Niihin on katsottu voitavan soveltaa analogisesti faktista virhettä koskevia säännöksiä eikä siis oikeudellista virhettä koskevaa erityissäännöstä.⁵⁷ Jossain määrin kysymys on kuitenkin avoin⁵⁸.

Yleissopimusta koskevassa kirjallisuudessa ei tehdä erottelua faktisten virheiden ja vallintavirheiden välillä. Tavarantoiminnan sopimuksen mukaisuus ratkaistaan artiklan 35 mukaisesti molemmissa tapauksissa osapuolten välisen sopimuksen – laajassa merkityksessä ymmärrettynä – edellyttämien laadullisten ja määrällisten vaatimusten mukaisesti⁵⁹. Laadullisilla vaatimuksilla on ymmärrettävä paitsi tavarantoiminnan fyysiset ominaisuudet, myös kaikki tosiasialliset ja oikeudellisesti merkitykselliset olosuhteet, jotka voivat vaikuttaa tavarantoimintaan tai niiden käyttöön⁶⁰. Koska tarkoituksena on, että yleissopimuksen soveltamisalalla noudatetaan autonomista virheen käsitettä, joka on itsenäinen suhteessa yleissopimuksen eri jäsenmaiden kansallisiin virhekäsitteisiin, ei myöskään jakoa faktisen ja vallintavirheen välillä voida pitää relevanttina yleissopimuksen soveltamisalalla.

Oikeuskäytännöstä löytyy useita tapauksia, joissa tuomioistuimet ovat käsitelleet kysymystä siitä, voidaanko kansallisia virhekäsitteitä soveltaa CISG-sopimusta koskevassa riidassa. Esimerkiksi Belgialaisessa alioikeuden rat-

⁵⁶ Ks. Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 113.

⁵⁷ Ks. Ramberg 1995, s. 258; Routamo & Ramberg 1997, s. 133–134; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 113.

⁵⁸ Kauppalakia säädettäessä pohdittiin myös oikeudellisen virheen sääntelyn soveltuvuutta immateriaalioikeudelliseen virheeseen. CISG:n mukaisen sääntelyn katsottiin olevan liian kaavamaisista eikä vastaavaa säännöstä otettu kauppalakiin. Lisäksi asiassa nähtiin olevan ”melko rajoitettu käytännön merkitys”. Esitöissä jätettiin kuitenkin avoimeksi kysymys siitä, mitä säännöksiä tilanteeseen tulisi nyt soveltaa. Ks. HE 93/1986 vp., s. 34.

⁵⁹ Schwenzer 2010, s. 571.

⁶⁰ Schwenzer 2010, s. 572–573.

kaisemassa tapauksessa⁶¹ tuomioistuin asianmukaisesti vältti niin sanottua kotiinpäin vetämistä ja sovelsi riitaan yleissopimuksen säännöksiä eikä sallinut vetoamista kansallisen oikeusjärjestyksen virhekäsitteisiin.

Tapauksessa tšekkiläinen ostaja tilasi belgialaiselta myyjältä dieselkäyttöisen raitiovaunun. Kun ostaja jätti osan kauppahinnasta maksamatta, nosti myyjä ostajaa vastaan kanteen ostajan velvoittamiseksi maksamaan loppu kauppasumma sekä sopimussakko.

Ostaja vastasi kanteeseen ja esitti vastakanteen kaupan purkamiseksi tavarassa olleen piilevän virheen perusteella. Ostaja pyrki vetoamaan kaupan purkamista tarkoittavan vastakanteensa tueksi Belgian kansalliseen kauppalakiin sekä erityisesti sen piilevää virhettä käsitteleviin säännöksiin.

Tuomioistuin ei hyväksynyt ostajan väitteitä vaan sovelsi tapaukseen CISG:n säännöksiä. Piilevän virheen osalta tuomioistuin – vedoten aikaisempaan yleissopimusta soveltaneeseen oikeuskäytäntöön ja -kirjallisuuteen – totesi, että CISG ei tee erottelua yhtäältä piilevän virheen ja toisaalta myyjän yleisen velvollisuuden toimittaa sopimuksenmukainen tavara välillä. Yleissopimuksessa on siten vain yksi yhtenäinen sopimuksenmukaisuuden konsepti.

Oikeudellinen virhe vastaa lähinnä CISG artikloiden 41 ja 42 mukaisia tilanteita, joissa tavaraa rasittaa jokin sivullisen oikeus tai vaatimus⁶². Artiklan 35 mukainen velvollisuus luovuttaa tavara sopimuksenmukaisena on itsenäinen ja erillinen velvollisuus suhteessa artikloiden 41 ja 42 mukaisiin velvollisuuksiin luovuttaa tavara vapaana sivullisen oikeuksista tai vaatimuksista⁶³. Oikeudellisia virheitä koskevien kysymysten tarkempi käsittely jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle, sillä niihin liittyy monesti kysymyksiä esimerkiksi sivullissitovuudesta, mikä kuuluu esineoikeudellisen tutkimuksen keskeiskysymyksiin.

⁶¹ Rechtbank van Koophandel Veurne A/00/00665.

⁶² Ks. Routamo & Ramberg 1997, s. 133–134.

⁶³ Secretariat Commentary 1979, s. 32; Henschel 2004, ¶ c.; Schwenzer 2010, s. 570–571. Ks. Schlechtriem 1984, § 6.03, s. 6-19.

2.3 Rajanvetoa virheen ja viivästyksen välillä

Myyjän suoritusta voi rasittaa muukin puutteellisuus kuin tavaran virhe. Toisena keskeisenä suoritushäiriönä sekä CISG että kauppalaki tuntevat myyjän viivästyksen⁶⁴. Erottelulla tavaran virheen ja toimituksen viivästyksen välillä on tärkeä merkitys, sillä molempien normistojen alla oikeusseuraamukset ovat erilaiset tavaran virheen ja viivästyksen osalta. Yleissopimuksen mukaan ostajan tulee reagoida tavaran virheellisyystilanteissa oikeudenmenetyksen uhalla⁶⁵: ostajalla on CISG 38 artiklan nojalla velvollisuus tarkastaa tavara ja 39 artiklan nojalla velvollisuus kohtuullisessa ajassa reklamoida virheestä myyjälle.⁶⁶ Vastaavasti ostajan on kauppalain mukaan tarkastettava tavara (KL 31 §) ja reklamoitava virheellisyydestä myyjälle (KL 32 §), lähtökohtaisesti myös oikeudenmenetyksen uhalla⁶⁷. Vastaavaa velvollisuutta reklamaatioon ei ole viivästyksen osalta⁶⁸.

Vaikka peruslähtökohdiltaan viivästys ja tavaran virhe ovat selkeästi erilliset käsitteet, voi yksittäisessä tapauksessa olla vaikea arvioida, tulisiko räikeästi sopimuksen edellyttämiä ominaisuuksia vastaamattomaan tavarahan soveltaa viivästyistä koskevia säännöksiä. Tällöinhän velkoja ei ole saanut ollenkaan sitä, mitä sopimus olisi edellyttänyt, ja on ajateltavissa, että sopimuksenmukainen suoritus on siten viivästynyt.⁶⁹

2.3.1 Aliud-tilanteet

CISG 35 artikla eroaa edeltäjästään, ULIS 33 artiklasta, siinä, että ULIS 33 artiklan mukaan myyjä ei ollut täyttänyt toimitusvelvollisuuttaan – edes

⁶⁴ Yleissopimuksessa tai kauppalaissa ei nimenomaisesti määritellä viivästyistä, mutta se tulee ilmi luovutuksen ajankohtaa ja myyjän sopimusrikkomusta koskevista säännöksistä. Ks. Kaisto & Lohi 2008, s. 228–229.

⁶⁵ Bianca 1987, s. 270; Enderlein & Maskow 1992, s. 141.

⁶⁶ Bianca 1987, s. 270.

⁶⁷ Routamo & Ramberg 1997, s. 139–140, 320; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 57, 60.

⁶⁸ Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 60.

⁶⁹ Hemmo 2003, s. 133.

virheellisenä – mikäli toimitettu tavara ei vastannut sovittua laadultaan tai ominaisuuksiltaan⁷⁰. Erityisesti germaanisissa oikeusjärjestyksissä käytetään tästä ei-toimituksesta termiä *aliud* ja pelkästään tavaran (laatu- tai muun) virheen rasittamasta toimituksesta termiä *peius*.⁷¹ Yleissopimuksen esitöiden (sihteeristön kommentaari)⁷² mukaan CISG 35 artiklan vastaisesti, eli virheellisenä, luovutettu tavara katsotaan kuitenkin toimitetun, kunhan myyjä luovuttaa tavaran, joka edes *yleisiltä ominaisuuksiltaan*⁷³ vastaa sovittua.⁷⁴

Vallitseva kanta oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin se, että huolimatta toimitetun tavaran räikeästäkin poikkeamasta siitä, mitä voidaan katsoa sovitun, on toimitusvelvollisuus kuitenkin nähtävä täytetyn, ja kyseeseen voitulla ainoastaan tavaran virheellisyys artiklan 35 mukaisesti⁷⁵. Kirjallisuudessa tätä – sihteeristön kommentaarista poikkeavaa – kantaa on perusteltu muun muassa artiklan 35 historiallisella taustalla⁷⁶ ja reaaliargumenteilla⁷⁷.

Vaikka muunlaisen kuin ostajan tarkoittaman tavaran toimittamista pidetään virheenä eikä toimitusvelvollisuuden täyttämättä jättämisenä, ostajan asema turvataan jo sillä, että artikla 40 edellyttää myyjän olleen perustelussa vilpittömässä mielessä tavaran sopimuksenmukaisuudesta, jotta tämä voisi vedota ostajan tarkastus- tai reklamaatiovelvollisuuden laiminlyöntiin.⁷⁸ Kun myyjä on toimittanut täysin eri tavaraa kuin sopimus olisi edellyttänyt, lienee harvinaista, ettei myyjä olisi ollut tietoinen tavaran virhees-

⁷⁰ Schwenzer 2010, s. 569.

⁷¹ Ks. Enderlein & Maskow 1992, s. 143; Schwenzer 2010, s. 569–570, 573–574.

⁷² UNCITRAL:n sihteeristön kommentaari yleissopimusluonnoksesta on lähin vastine viralliselle kommentaarille yleissopimuksen tekstistä ja erittäin auktoritatiivinen oikeuslähde.

⁷³ “– – *general description* – –”.

⁷⁴ Bianca 1987, s. 270.

⁷⁵ Ks. esim. Schlechtriem 1984, § 6.02, s. 6-12–6-13; Schlechtriem 1986, s. 67; Bianca 1987, s. 270; Enderlein & Maskow 1992, s. 142; Honnold & Flechtner 2009, § 256.1, 289 alav. 3; Schwenzer 2010, s. 574.

⁷⁶ Schlechtriem 1986, s. 67.

⁷⁷ Schwenzer 2010, s. 574.

⁷⁸ Schwenzer 2010, s. 573–574.

tä. Lisäksi ostajan on sanotun kaltaisissa tapauksissa helppo todeta virheellisyys ja esittää reklamaatio myyjää kohtaan.⁷⁹

Näin ollen yleissopimuksen soveltamisalalla useiden romaanisgermaanisten oikeusjärjestelmien tekemä erottelu väärän tavaran luovutuksen ja sinänsä oikean, mutta jotenkin virheellisen tai puutteellisen tavaran luovutuksen välillä ei ole relevantti⁸⁰. Oikeuskäytännöstä yleissopimuksen soveltamisalalta on löydettävissä joitain ratkaisuja, joissa tuomioistuimet ovat ottaneet kantaa CISG:n virhekäsitteeseen näissä niin sanotuissa aliud-tilanteissa.

Saksan korkeimman oikeuden ratkaisemassa tapauksessa (Bundesgerichtshof VIII ZR 51/95) hollantilainen myyjä ja saksalainen ostaja olivat solmineet useita kobolttisulfaatin kauppaa koskeneita sopimuksia. Tavaralta edellytetyt ominaisuudet oli määritelty teknisiltä yksityiskohdiltaan. Myyjän toimitettuaan kobolttisulfaattia, joka ei ominaisuuksiltaan vastannut sopimuksen määräyksiä, ostaja purki kaupan.

Myyjä nosti kanteen ostajan velvoittamiseksi suorittamaan kauppahinnan. Puolustukseksi ostaja vetosi tavaran laatuvirheisiin: kobolttisulfaatti oli alempaa laatuluokkaa kuin mitä sopimus velvoitti, ja valmistusmaa oli eri kuin mistä oli sovittu. Lisäksi myyjä oli toimittanut virheelliset alkuperä- ja laatuodistukset. Näillä perusteilla ostaja pyrki perustelemaan väitettään, että myyjä ei olisi täyttänyt velvollisuuttaan toimittaa tavara, ja ostajalla oli siten oikeus purkaa kauppa.

Korkein oikeus totesi, että yleissopimuksessa ei ole Saksan oikeudelle tuttua erottelua virheellisen tavaran toimituksen (*peius*) ja lajiltaan eri tavaran (*aliud*) toimituksen välillä. Kaupan purkamiselle ei ollut perusteita.

Tapauksessa Saksan korkein oikeus totesi, että yleissopimuksen soveltamisalalla ei tehdä erottelua aliudin ja peiuksen välillä vaan lähtökohtaisesti olennainenkin poikkeama sopimuksen edellyttämistä laatuvaatimuksista aiheuttaa ainoastaan tavaran virheen, ei siten toimitusvelvollisuuden täyt-

⁷⁹ Schwenzer 2010, s. 574.

⁸⁰ Bianca 1987, s. 270; Schwenzer 2010, s. 570, 574.

tämättä jättämistä⁸¹. Oikeus jätti kuitenkin avoimeksi kysymyksen siitä, voidaanko missään tapauksessa tavaran ollessa räikeästi sopimuksen vaatimuksista poikkeavaa luonnehtia kyseessä olevan toimitusvelvoitteen laiminlyönti eikä ainoastaan tavaran virheellisyys.⁸² Myöhemmässä saksalaisessa oikeuskäytännössä on vakiinnutettu tämä linjaus.

Saksalaisen alioikeuden ratkaisemassa tapauksessa (Amtsgericht Viechtach 1 C 419/01) saksalainen myyjä ja slovakialainen ostaja olivat solmineet puupellettien kauppaa koskevan sopimuksen. Sopimuksen mukaan pellettien tuli olla EUnormit täyttävät ja merkityt tästä kertovin merkinnöin. Kun kävi ilmi, että pelletit eivät olleet EUnormien mukaisia, ja merkinnät olivat väärennetyt, ostaja jätti kauppahinnan maksamatta. Myyjä nosti kanteen ostajan velvoittamiseksi suorittamaan puuttuva kauppahinta. Ostaja pyrki puolustautumaan aliudoppiin vedoten väittämällä, että tavaran virheellisyydestä johtuen toimitusta ei ollut katsottava tapahtuneen.

Tuomioistuin ei hyväksynyt ostajan väitettä, vaan totesi, että CISG ei tee erottelua aliudin ja virheellisen tavaran toimituksen välillä. Osapuolten kesken oli riidatonta, että sopimus edellytti puupellettien toimitusta ja että puupellettejä oli toimitettu. Näin ollen myyjä oli täyttänyt toimitusvelvollisuutensa sinänsä. Todistelua ei ollut enää tarpeellista esittää myyjän ja ostajan välisen sopimuksen tarkemmasta sisällöstä, sillä ostaja ei enää voinut tehokkaasti vedota tavaran virheellisyyteen laiminlyötyään tarkastus- ja reklamaatiovelvollisuutensa.

Tuomioistuin viittasi tässäkin jo selostettuun tapaukseen Bundesgerichtshof VIII ZR 51/95 ja totesi, että yleissopimuksen mukaan toimituksen voidaan katsoa jääneen tapahtumatta ainoastaan räikeimmissä virheellisyytilanteissa, joista ei nyt voinut olla kyse.

Itävallan korkeimman oikeuden ratkaisemassa tapauksessa⁸³ oli kyse myyjän nostamasta sopimukseen perustuvasta vahingonkorvauskanteesta. Tapauksessa itävaltalainen ostaja oli tilannut

⁸¹ Samoin Oberlandesgericht Stuttgart 5 U 216/99. Ks. Huber & Sundström 1997, s. 755.

⁸² Schlechtriem 2004, s. 232.

⁸³ Oberster Gerichtshof 1 Ob 74/99k.

saksalaiselta myyjältä seinäpaneeleita käytettäväksi rakennustyömaalla. Osapuolten välillä oli pidempiaikainen liikesuhde.

Sopimuksen nimenomaisen ehdon perusteella toimitettavien seinäpaneelien tuli olla muotoon leikattuja ja porattuja. Kun myyjä toimitti erän seinäpaneeleita, joita ei ollut valmisteltu sopimuksen mukaisiksi (leikattu muotoon ja porattu), ostaja ja myyjä sopivat puhelimitse, että sopimus katsottaisiin purkautuneeksi ja virheellinen erä palautettaisiin takaisin myyjälle. Kuljetuksen aikana ostajalta myyjälle seinäpaneelit vaurioituivat ja kiista osapuolten välille syntyi siitä, kumpi osapuoli oli vastuussa aiheutuneista vahingoista.

Korkein oikeus totesi, että koska alkuperäinen toimitussopimus sisälsi ehdon *ex works*, jonka mukaan ostajalla oli vaaravastuu kuljetuksesta myyjältä ostajalle, oli myös sopimuksen purkamista seuraavaan tavarain palauttamiseen sovellettava samaa periaatetta. Näin ollen korkein oikeus katsoi, että riski siitä, että tavara vahingoittuisi paluumatkalla, oli myyjällä.

Autonomisen virheen käsitteen kannalta tapaus oli sikäli merkittävä, että siinä Itävallan korkein oikeus turvautui kattavasti yleissopimusta käsittelevään oikeuskirjallisuuteen ja nimenomaisesti totesi, että CISG:n virheen käsite on tarkoitettu laajaksi ja olevan käsillä paitsi silloin, kun tavara ei *laadultaan* vastaa sovittua ("*Qualitäts-aliud*"), myös silloin, kun tavara poikkeaa *lajiltaan* sovittusta ("*Identitäts-aliud*"). Lisäksi tulkinnanvaraisten aukkotilanteiden osalta korkein oikeus painotti, että turvautumista kansalliseen lakiin on vältettävä.⁸⁴

Näiltä osin on huomattava, että Suomen kauppalain alla virheen käsitettä tulkitaan yleissopimuksen vastaavasta poiketen. Kauppalain soveltamisalalla tulee niin sanottujen aliud-tilanteiden – eli tilanteiden, joissa toimitettu tavara ei ole lainkaan sitä, mitä sopimus olisi edellyttänyt – osalta helpommin kyseeseen joko viivästys tai myyjän erehdys ja siten toimitusvelvollisuus.

⁸⁴ Vrt. *Simancas Ediciones, S.A. v. Miracle Press Inc.*, jossa vaikkakin tuomioistuin totesi, että CISG soveltuu tapaukseen, se silti päätyi soveltamaan omaa kansallista *aliud pro alio* -doktriiniaan. Tapauksesta ei löydy kommentaaria, mutta tapauksen englanninkielisen käännöksen perusteella näyttäisi siltä, että tuomioistuin rikkoi yleissopimuksen edellyttämää lojaalin soveltamisen periaatetta ja turvautui niin sanottuun kotiinpäin vetämiseen.

suuden täydellinen täyttämättä jättäminen. Tässä erottelussa keskeistä on säännöksen mukaan myyjän oma subjektiivinen käsitys⁸⁵: Mikäli myyjä on toimituksellaan tarkoittanut täyttää sopimuksen, sovelletaan CISG:a vastaavasti virhesäännöksiä. Tällöin siis ostajan tulee reagoida oikeudenmennyksen uhalla. Jos myyjän voidaan katsoa ymmärtäneen toimitetun tavaran olleen täysin muuta kuin mitä oli sovittu, sovelletaan viivästystä koskevia säännöksiä eikä reklamaatiota edellytetä.⁸⁶

Voitaneen siten tältä osin luonnehtia kauppalain mukaisen tavaran virhekkäsitteen olevan asiallisesti kapeampi kuin CISG:n vastaavan, mutta vastaavasti kauppalain alla myyjän luovutussuorituksen käsite on laajempi kuin yleissopimuksessa tarkoitettu luovutussuoritus. Kun otetaan lisäksi huomioon viivästyksen ja tavaran virheen seuraamusjärjestelmien erot, on myyjän asema jossain määrin edullisempi yleissopimuksen alla.

2.3.2 Myyjän erehdys

Asiallisesti lähellä edellä selostettua aliud-tilannetta – oikeastaan sen omina erityisenä alatyypinä – on tilanne, jossa myyjän toimitus on lajiltaan virheellistä myyjän erehdyksen johdosta. Tällöin tavaran pelkän virheellisyyden lisäksi kysymykset sopimuksen pätevydestä niin sanotun *erehdysopin*⁸⁷ perusteella voivat nousta esiin. Myyjä on voinut esimerkiksi käsitellä sopimuksen mukaisen luovutusvelvollisuuden sisällöksi X, kun sopimus olisi – objektiivisesti arvioiden – edellyttänyt Y ja siksi toimittanut virheellistä tavaraa. Tästä käytetään suomalaisessa kirjallisuudessa termiä

⁸⁵ Esitöistä käy kuitenkin ilmi, ettei arviossa anneta merkitystä ainoastaan myyjän subjektiiviselle käsitykselle, vaan arvioinnissa on huomioitavat olosuhteet laajemminkin sekä se, mitä myyjän voidaan olettaa mieltäneen. Ks. HE 93/1986 vp., s. 99.

⁸⁶ Routamo & Ramberg 1997, s. 139–141. Ks. myös Hemmo 2003, s. 133 alv. 64, joka kritisoi säännöksen lainsäädäntötekniikkaa.

⁸⁷ Hemmo 2007, s. 390. Käsitettä ei tule kuitenkaan sekoittaa rikosoikeudelliseen erehdysoppiin.

ilmaisuerehdys.⁸⁸ Ilmaisuerehdyksessä on siten kyse siitä, että siinä sitoutumistoimi on saanut sen antajan tarkoituksesta poikkeavan ulkoasun.⁸⁹

Asiasta säädetään meillä OikTL 32.1 §:ssä. Säännöksen mukaan tahdonilmaisuus ”ei sellaisenaan” sido antajaansa, jos vastaanottaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää erehdyksestä. Siitä, tekeekö tällainen erheellinen tahdonilmaisuus oikeustoimesta tai sen osasta pätemättömän vai tuleeko tahdonilmaisuus osapuolia sitovaksi antajansa oikean tahdon mukaisena, säännös vaikenee. Oikeuskäytäntö OikTL 32.1 §:n osalta on niukkaa, mutta kirjallisuudessa on esitetty, että säännöksen soveltuminen johtaa yleensä sopimuksen pätemättömyyteen^{90 91}.

Myös yleissopimuksen artiklat koskien tavaran virhettä ovat läheisessä yhteydessä erehdysoppiin⁹². CISG:n tavaran sopimuksenmukaisuutta sääntelevät artiklat voivat olla ristiriidassa kansallisen lain kanssa siltä osin kuin kansallinen laki säätää erehdysopin mukaisesti kauppasopimuksen pätemättömäksi tilanteissa, joissa sopimusta rasittaa myyjän ilmaisuerehdys tavaran ominaisuuksista. Tällöin nousevat esiin kysymykset CISG:n soveltamisalasta.⁹³

Tässä yhteydessä tulee huomata, että CISG ei kuitenkaan sääntele muita kuin sopimusperusteisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Asiakokonaisuudet, kuten virheet edustajan kelpoisuudessa, sopimuksentekotuottamus ja muut sopimuksen pätevyyteen liittyvät kysymykset jäävät lähtökohtaisesti CISG:n soveltamisalan ulkopuolelle [art. 4(a)] ja tulevat ratkaistaviksi kansallisten lainvalintasäännösten osoittamien säännösten avulla [art. 7(2)].⁹⁴

⁸⁸ Ilmaisuerehdys voi toki ajankohtaistua muissakin kuin tavaran virheellisyyden arviointia koskevissa tilanteissa.

⁸⁹ Hemmo 2007, s. 390, 396; Saarnilehto 2009, s. 127.

⁹⁰ Hemmo 2007, s. 400. Vrt. toisin Aho 1968, s. 75, 82.

⁹¹ Hemmo 2007, s. 398–400.

⁹² Henschel 2004, ¶ o.

⁹³ Ks. myös sopimuksen tulkintaa koskien Schmidt-Kessel 2010, s. 149–150.

⁹⁴ Lookofsky 1993, s. 72; Schwenger & Hachem 2010b, s. 143.

Aina ei ole kuitenkaan yksiselitteisen selvää, onko kyseessä yleissopimuksen sääntelemä sopimusperusteinen oikeus tai velvollisuus vai CISG:n ulkopuolelle jäävä pätevyyskysymys.

Artikla 4(a) säättää, että paitsi milloin CISG:ssa nimenomaisesti toisin määrätään, se ei sääntele sopimuksen, yksittäisen sopimusmääräyksen tai tavan pätevyyttä.⁹⁵ Kirjallisuuden mukaan termiä ”nimenomaisesti” ei tule painottaa vaan säännöksen tarkoituksena on, että yleissopimusta tulee soveltaa myös pätevyyttä koskevissa asioissa siltä osin kuin ne kuuluvat CISG:n soveltamisalaan⁹⁶.⁹⁷ On siten asiakohteisesti yleissopimusta tulkitsemalla ratkaistava, onko kulloinkin käsiteltävänä olevasta asiasta ollut tarkoitus säättää yleissopimuksessa ja siten tältä osin syrjäyttää kansallinen laki.

Oikeuskirjallisuudessa esiintyy kuitenkin toisilleen vastakkaisia mielipiteitä siitä, onko tavaran sopimuksenmukaisuutta koskeva erehdys sellainen seikka, joka kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan vai ei. Eräät kirjoittajat ovat sillä kannalla, että ilmaisuerehdys liittyy sopimuksen pätevyyteen artiklan 4(a) tarkoittamassa mielessä ja tulee siten arvioitavaksi kansallisen lain mukaan⁹⁸. Toiset taas ovat sitä mieltä, että sanotunlainen erehdys ei ole artiklan 4(a) tarkoittama pätevyyskysymys, ja yleissopimuksen artiklat koskien tavaran sopimuksenmukaisuutta syrjäyttävät tällöin kansallisen

⁹⁵ Konseptia erehdykseen perustuvasta sopimuksen pätemättömyydestä ja sen sulkemista CISG:n soveltamisalan ulkopuolelle on pidetty kirjallisuudessa ongelmallisena. Ks. esim. Leyens 2005.

⁹⁶ Myös sihteeristön kommentaari myöntää, että vaikka CISG:ssa ei ole yhtään nimenomaista säännöstä sopimuksen pätevyydestä, on mahdollista, että eräät yleissopimuksen säännöksistä ovat ristiriidassa kansallisen pätevyydestä sääntelevän säännöksen kanssa. Tällöin CISG syrjäyttää ristiriitaisen kansallisen säännöksen (Secretariat Commentary 1979, s. 17).

⁹⁷ Schwenzer & Hachem 2010a, s. 88. Samoin myös Huber 2006, s. 232, joka perustelee päätelmää dogmaattisin syin: pätevyyskäsitteen luonnehdinta tulee tehdä autonomisesti ja siten, että pätevyyskysymykset, jotka koskevat joko sopimuksen syntymekanismia tai myyjän ja ostajan velvollisuuksia, ovat ratkaistu yleissopimuksen säännöksin eikä tukeutumista kansallisen lain pätevyysäännöksiin tule siksi sallia.

⁹⁸ Esim. Farnsworth 1987, s. 102; Hartnell 1993, s. 77.

lain pätemättömyyssäännökset⁹⁹. Jälkimmäinen mielipide näyttäisi saavan laajemman tuen kirjoittajien keskuudessa¹⁰⁰. Toinen asia on se, että ilmaisuerehdys voi kuitenkin muissa yhteyksissä johtaa kansallisen lain soveltumiseen.

Esimerkiksi eräässä sveitsiläisen tuomioistuimen ratkaisemassa tapauksessa¹⁰¹ saksalainen ostaja pyrki irtaantumaan sopimuksesta sillä perusteella, että sopimuksen syntyä rasitti ilmaisuerehdys. Ostajan tarkoituksena oli ollut tilata ainoastaan näyte-erä ilmansuodattimia hintaan 500,00 Saksan markkaa. Sveitsiläinen myyjä nosti kanteen ostajan velvoittamiseksi suorittamaan sopimusasiakirjaan merkitty huomattavasti suurempi kauppahinta. Tuomioistuin totesi, että kysymys siitä, rasittiko sopimuksen syntyä ostajan erehdys, ei kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan.

Tavaran virheen osalta oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä näyttäisi olevan voittamassa alaa tulkinta, jonka mukaan myyjän erehdyksissään toimitamaan virheelliseen tavaraan on sovellettava yleissopimuksen säännöksiä tavaran sopimuksenmukaisuudesta eikä kansallisia säännöksiä sopimuksen tai tahdonilmaisun pätemättömyydestä¹⁰².

2.3.3 Määrälliset eroavaisuudet

Myös vähäisemmät määrälliset erot toimitetun tavaran ja sopimuksen vaatimusten välillä aiheuttavat tavaran virheellisyyden artiklan 35 mukaan. CISG:n järjestelmässä kaikki erot sopimuksen edellyttämän tavaran määrän ja toimitetun määrän välillä – olivatpa ne negatiivisia tai positiivisia – ovat artiklan 35 tarkoittamia virheitä, ja ostajalla on niistä edellä mainittu reklamointivelvollisuus, paitsi milloin myyjän täytyi olla tietoinen virheestä.¹⁰³

⁹⁹ Esim. Henschel 2004, ¶ o.; Huber 2006, s. 231; Schmidt-Kessel 2010, s. 149; Schwenger & Hachem 2010a, s. 90. Ks. myös Schwenger 2010, s. 591.

¹⁰⁰ Ks. Henschel 2004, ¶ o., r. ja niissä mainitut lähteet.

¹⁰¹ Handelsgericht St. Gallen HG 48/1994.

¹⁰² Schwenger 2010, s. 591.

¹⁰³ Schwenger 2010, s. 572.

Puhtaasti määrällisten eroavaisuuksien kohdalla kauppalaissa noudatetaan osittain samaa yleissopimuksesta poikkeavaa lähestymistapaa kuin aliudtilanteiden kohdalla. Kuten CISG artikla 35(1):n, myös kauppalain 17.1 §:n mukaan tavaran on muun muassa määrältään oltava sopimuksenmukaista. Toisaalta, kauppalain 43.1 §:n mukaan tilanteessa, jossa osa toimituksesta on viivästynyt, on kyseistä sopimusrikkomusta koskevia säännöksiä sovellettava tähän osaan toimitusta. Tästä käytetään kotimaisessa kirjallisuudessa termiä *osittainen viivästys*¹⁰⁴. Pykälän toisen momentin mukaan on kuitenkin koko toimitukseen sovellettava tavaran virhettä koskevia säännöksiä, ”[j]os voidaan olettaa, että myyjä katsoo täyttäneensä sopimuksen kokonaisuudessaan”. Kyseessä on tilanne, joka suomalaisessa käsitteistössä tunnetaan nimellä *paljousvirhe*¹⁰⁵ tai tarkemmin, sen erityistapaus *vajaus*¹⁰⁶.

Näin ollen yleissopimuksen sääntely eroaa kauppalain vastaavasta siltä osin, että CISG:n osalta ei voi tulla kyseeseen osittainen viivästys vaan näissä tapauksissa kyseessä on aina ostajan reagoimista edellyttävä vajaus. Kauppalain kohdalla taas joudutaan ratkaisemaan usein vaikea tulkintakysymys siitä, voidaanko olettaa myyjän katsoneen täyttäneensä sopimuksen kokonaisuudessaan vai ei, ja tämän kysymyksen lopputuloksesta jää riippumaan se, onko kyseessä osittainen viivästys vai reklamaatiota edellyttävä vajaus.

¹⁰⁴ Ks. esim. Routamo & Ramberg 1997, s. 139.

¹⁰⁵ Routamo 1996, s. 87

¹⁰⁶ Routamo & Ramberg 1997, s. 139; Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 57. Paljousvirheestä voi olla perusteltua puhua myös tilanteissa, joissa myyjä toimittaa sovittua suuremman määrän tavaraa. Tällöin on kuitenkin tapauskohtaisesti tutkittava, voidaanko liikamäärän toimittamista pitää sellaisena ostajan kannalta haitallisena seikkana, mitä yleinen velvoiteoikeudellinen suoritusvirheen käsite edellyttää. Ostajalle on voinut olla tärkeää saada juuri sopimuksen mukainen tavaramäärä, ja ylimääräinen tavara voi aiheuttaa lisäkustannuksia muun muassa varastointimenoina.

2.4 Takuun tai muun erityisen sitoumuksen merkitys

Kuten edellä on selostettu aiheuttavat CISG 35 artiklan tarkoittamat puutteellisuudet tavaran sopimuksenmukaisuudessa aina sopimusrikkomuksen tavaran toimituksessa – perustuipa virheellisyys myyjän erityiseen lupaukseen tai muuhun tavaran laatua koskevaan kuvaukseen. Näin ollen CISG:n soveltamisalalla ei tarvitse käydä erottelua käsitteiden *conditions* ja *warranties* välillä, mikä *common law* -oikeusjärjestelmissä on tyypillistä.¹⁰⁷ Myöskään erityisen *takuun* käsite ei tuo lisämerkitystä sopimukseen, johon sovelletaan yleissopimusta. Takuu ei nimittäin juurikaan eroa esimerkiksi tavaran käyttöikää koskevasta sopimuksen laatuvaatimuksesta. Takuun rikkominen aiheuttaa samat oikeusvaikutukset kuin minkä tahansa muun tavaran laatua tai ominaisuutta koskevan sopimusehdon rikkominen.¹⁰⁸

Tältä osin pohjoismaiset kauppalaat ovat omaksuneet pitkälti yhdenmukaisen virheen käsitteen yleissopimuksen kanssa¹⁰⁹. Joitain merkittäviä eroja kuitenkin löytyy. Kauppalaatilla on toisinaan merkitystä sillä, onko myyjä erityisesti vakuuttanut tavaralla olevan jonkin ominaisuuden.¹¹⁰ KL 40.3 § säättää, että ostajalla on oikeus vahingonkorvaukseen myös välillisestä vahingosta, milloin tavara on poikennut ”siitä, mihin myyjä on erityisesti sitoutunut”. Säännöksellä ei kuitenkaan ole suoranaista vaikutusta tavaran

¹⁰⁷ Bianca 1987, s. 270; Honnold & Flechtner 2009, § 222; Schwenger 2010, s. 570. Ks. myös tapaukset Tribunal Cantonal du Valais, Ile Cour civile CI 97 288 ja Tribunal Cantonal Valais C1 97 167.

¹⁰⁸ Ks. Lookofsky 2000, s. 90. Yleissopimuksen 36(2) artiklaan otettiin kuitenkin kiistanalainen säännös siitä, että myyjän vastuu tavaran virheestä jatkuu poikkeuksellisesti vielä vaaranvastuun siirtymisen jälkeenkin ilmaantuneesta virheestä, mikäli hän on antanut takuun siitä, että tavara pysyy tietyn ajan käyttökelpoisena tavanomaiseen tai johonkin erityiseen tarkoitukseen taikka säilyttää määrätyn ominaisuutensa tai piirteensä. Kirjallisuudessa tämän lainkohdan soveltamisalaa on pidetty epäselvänä, koska jo artikla 35 edellyttäisi myyjän vastaavan sanotunlaisesta takuusta. Kirjoittajien tulkinta onkin, että kuvattu säännös toimii lähinnä ostajan näyttötaakkaa helpottavana. Ks. tältä osin Schwenger 2010, s. 598; Schlechtriem 1984, § 6.03, s. 6-26.

¹⁰⁹ Schwenger 2010, s. 570.

¹¹⁰ Routamo & Ramberg 1997, s. 128.

virheellisyyteen sinänsä vaan ainoastaan myyjän korvausvelvollisuuden laajuuteen.

KKO on antanut mielenkiintoisen ratkaisun tapauksessa, joka koski taulukauppaa kahden yksityishenkilön kesken. Siinä ostajan katsottiin vapautuneen tavaran tarkastusvelvollisuudesta sillä perusteella, että myyjä oli erityisesti kauppakirjassa vakuuttanut taulun olevan aito¹¹¹.

A oli syksyllä 1991 ostanut B:ltä taulun, joka B:n ilmoituksen ja taulun signeerauksen mukaan oli tunnetun venäläisen taiteilijan C:n maalaama. B oli myös 3.12.1991 päivätyssä kauppakirjaksi nimetyssä asiakirjassa vakuuttanut, että A:n häneltä ostama taulu oli aito. Venäläisten taideasiantuntijoiden syksyllä 1994 suorittamasta tutkimuksesta A:lle annetun 13.1.1995 päivätyn todistuksen mukaan taulu ei ollut aito. A ilmoitti asiasta B:lle 28.1.1995 päivätyllä kirjeellä ja purki kaupan 13.6.1995. B:n antaman vakuutuksen johdosta A:n katsottiin vapautuneen kauppalain 31 §:n 1 momentissa säädetystä tarkastusvelvollisuudestaan. Kun ei ollut muutakaan perustetta katsoa A:n reklamoineen liian myöhään, A ei ollut menettänyt oikeuttaan vedota kaupan kohteen virheellisyyteen. (Ään.)

Tapausta kommentoivassa kirjallisuudessa todetaan, että tapauksen prejuddikaattiarvo kohdistuu lähinnä taidekauppaan. Yleisemmin tavaran virheellisyyden kannalta tapauksessa on kuitenkin kiinnostavaa se, että KKO:n perusteluista on tulkittavissa, että tavanomaisia laatukuvauksia vahvemmat ilmaisut voivat saada aikaan oikeusvaikutuksia.¹¹²

2.5 Virheen olennaisuuden vaikutus

CISG 35 artiklaa edeltäneessä ULIS 33 artiklassa tehtiin erottelu sen mukaan, onko virhe riittävän olennainen aiheuttamaan myyjän sopimusrikkomuksen vai ei. Epäolennaiset tai riittävän pienet erot esimerkiksi tavaran

¹¹¹ Toisaalta Hemmo esittää, että asiaa ei ole välttämätöntä tarkastella erityisen vakuuttelun merkitystä korostaen, vaan tarkastusvelvollisuuden suppeuden voidaan tulkita seuraavan tavaran luonteesta. Riittävän päteviä ulkomaalaisen taiteen asiantuntijoita ei välttämättä löydy Suomesta ja laajemman tarkastusvelvollisuuden edellyttäminen ostajalta olisi kallista. Ks. Hemmo 1999.

¹¹² Hemmo 1999.

määrässä tai ominaisuuksissa eivät saaneet aikaan sopimusrikkomusta myyjän puolelta. CISG 35 artiklassa ei kyseistä erottelua enää ole.¹¹³ Virheen olennaisuudella on kuitenkin keskeinen merkitys ostajan sopimuksen purkuoikeuden edellytyksenä¹¹⁴.

Välimiestuomioistuimen ratkaisemassa tapauksessa¹¹⁵ ostaja ja myyjä – molempien liikepaikat Norjassa – solmivat hiilen kauppaa koskevan sopimuksen. Riita syntyi, kun toimitettu hiili sisälsi ainoastaan 20,4 prosenttia tulenarkaa ainetta (*volatile matter*), kun sopimus riidattomasti edellytti 32 prosenttia sanottua ainetta.

Ostaja vaati vahingonkorvausta myyjältä vedoten siihen, että toimitettu hiili ei ollut sopimuksenmukaista. Myyjä myönsi, ettei toimitettu hiili ollut sopimuksenmukaista sanotulla tavalla, mutta pyrki puolustautumaan väittämällä, että hiili oli alhaisemmasta pitoisuudestaan huolimatta käytettävää, ja että myyjä ei voinut tietää, ostajan erityisestä käyttötavasta.

Välimiestuomioistuimien katsoi, että tavarantoimittajan ja sopimusehdon välinen eroavaisuus oli merkittävä. Lisäksi, myyjän spekulatiot siitä, mikä ostajan aikoma käyttötarkoitus olisi, olivat turhia, sillä kaupallisten toimijoiden voitiin olettaa tilaavan sitä, mitä katsoivat tarpeelliseksi.

Täysin mitätön eroavaisuus sopimustekstin ja toimitetun tavarantoimittajan ominaisuuksista ei tosin nykyisinkään aiheuttane myyjälle vastuuta sopimusvirheen johdosta. Kirjallisuudessa on myös esitetty, että tietyn suuruiset, alalla hyväksytyt poikkeamat tavarantoimittajan määrää tai laatua koskevista sopimuseh-

¹¹³ Itävallan delegaatti ehdotti vastaavansisältöistä lisäystä: ”*No difference in quantity, quality, description or packaging is to be taken into consideration if it is clearly insignificant.*” Lisäystä kannatti 9 ja vastusti 27 delegaattia, ja se hylättiin (A/CONF.97/19 1980, s. 104).

¹¹⁴ Ks. Bianca 1987, s. 270. Olennainen sopimusrikkomus (*fundamental breach*) mahdollistaa sopimuksen purkamisen [art. 49(1)]. Oikeuskirjallisuuden ja -käytännön mukaan jo pelkkä (laatu-)virhe tavarassa voi saada aikaan olennaisen sopimusrikkomuksen ja siten oikeuttaa sopimuksen purkamiseen. Ks. esim. Bundesgerichtshof VIII ZR 159/94; Oberlandesgericht Frankfurt 5 U 15/93; Tribunale di Busto Arsizio 13.12.2001. Ks. tarkemmin olennaisen sopimusrikkomuksen käsitteestä esim. Tiainen 2006.

¹¹⁵ ICC Arbitration Case 8740 of October 1996.

doista eivät aiheuta myyjän virhevastuuta¹¹⁶. Myös yleissopimusta koskevassa oikeuskäytännössä vähäiset poikkeamat toimitetun tavaran ja sopimuksen edellyttämän tavaran välillä eivät ole aiheuttaneet myyjän virhevastuuta, jos toimitettu tavara on kuitenkin rahalliselta arvoltaan ja käytettävyydeltään sopimuksenmukaista tavaraa vastaavaa¹¹⁷ tai jos poikkeama on muutoin alalla hyväksyttävä¹¹⁸.

Handelsgericht Zürich HG 930634/O: Tuomioistuin totesi lampannahkatakien kauppaa koskeneessa tapauksessa, että vaikeivät takit olisivatkaan aivan vastanneet sopimusmääräyksiä, ei niissä olisi voitu katsoa olleen virhettä, kun ne kaikilta relevanteilta osiltaan muutoin vastasivat täysin sopimuksenmukaisia takkeja ja olivat jälleenmyytävissä samaan hintaan.

Suomalaisessa oikeuskäytännössä on näkynyt viitteitä vastaavankaltaisesta suhtautumisesta vähämerkityksellisiin virheisiin myyjän suoritusvelvollisuudessa. Useimmiten meillä kysymys on aktualisoitunut asuntokaupoissa.

KKO 1991:31: A:n ostaessa B:ltä 490.000 markan kauppahinnasta asunto-osakkeet hänelle oli esitetty isännöitsijäntodistus, jossa oli ilmoitettu osakkeiden osuudeksi yhtiön lainoista 50.114 markkaa. Kaupan päättämisen jälkeen oli todettu, että osuudet yhtiön lainoista oli laskettu virheellisesti ja että A:n ostamien osakkeiden osuus oli ollut 8.418 markkaa ilmoitettua suurempi. Eroavuuden ei katsottu olleen omansa vaikuttamaan kauppahintaan. A:lla ei tämän vuoksi ollut oikeutta saada hinnanalennusta.

KKO 1982 II 78: Omakotitalon ostajat olivat kaupanteon jälkeen havainneet, että saunan pukuhuoneessa oleva takka oli ns. koristetakka, jota ei ollut kytketty savuhormistoon, ja että talon sähköliesi oli kytketty pistokkeeseen sähköturvallisuusmääräysten vastaisesti. Kun nämä seikat eivät olleet kaupan kohteeseen ja kauppahintaan nähden niin olennaisia, että ne olisivat vaikuttaneet kaupan lopputulokseen, jos ostajat olisivat niistä

¹¹⁶ Schwenzer 2010, s. 572, 573. Sama lopputulos olisi toisaalta saavutettavissa sopimusta tulkitsemalla siten, että alan käytännöt koskien hyväksyttäviä poikkeamia ovat implisiittisesti osana sopimusta (ks. CISG art. 9).

¹¹⁷ Ks. esim. Handelsgericht Zürich HG 930634/O.

¹¹⁸ Ks. esim. ICC Arbitration Case 9083.

kauppaa tehtäessä tienneet, ostajien vaatimus saada niiden johdosta korvausta hylättiin.

3 TAVARAN VIRHEELLISYYDEN ARVIOINNISSA SOVELLETTAVAT TULKINTASÄÄNNÖT

Jotta tavarahan virheellisyys (sopimuksenmukaisuus) voitaisiin ratkaista, on aina turvauduttava sopimuksen tulkintaan. Tavarahan virhe ja sopimuksen tulkinta ovat siten väistämättömässä yhteydessä toisiinsa: jotta tavarassa voidaan väittää olevan virhe, on sopimusta tullut tulkita tietyllä tavalla, ja myyjän suoritus on ollut tuosta tulkinnasta jotenkin poikkeava.¹¹⁹ Tässä tulkinnassa on ensinnäkin keskeistä selvittää sopimuksen edellyttämien velvoitteiden tarkka sisältö. Toiseksi, tulee tarkastella toteutunutta suoritusta ja verrata sitä vastaavuusteorian mukaisesti sopimuksen edellyttämään suoritukseen. Koska tämä toinen vaihe liittyy lähinnä näyttökysymyksiin, huomio tässä esityksessä keskittyy ensiksi mainittuun vaiheeseen.¹²⁰

CISG:ssa on säännelty erikseen niistä presumptioista, joita sovelletaan tavarahan sopimuksenmukaisuuden arviointiin siltä osin kuin nimenomainen sopimus asiasta vaikenee. Nämä säännökset ovat 35(2) artiklassa.¹²¹ Vastaavat säännökset löytyvät kauppalain 17.2 §:stä. Edelleen yleissopimuksessa on säännökset, joissa säädetään siitä, miten konvention soveltamisalaan kuuluvien kauppasopimusten sopijapuolten lausumia tai muuta käyttäytymistä on tulkittava. Artikla 8 säättää, että tulkinnassa on yleisesti ottaen huomioitava kaikki relevantit olosuhteet. Artikla 9:n mukaan tietyt kauppatavat tai käytännöt voivat sitoa sopijapuolia. Lisäksi, artikla 11:n mukaan sopimus voidaan tehdä muotovapaasti, ja sen toteennäyttäminen voidaan tehdä millä keinoin hyvänsä. Nämäkin ovat dispositiivisia säännöksiä, joista CISG 6 artiklan mukaan sopijapuolet voivat poiketa.¹²²

¹¹⁹ Ks. esim. RJ & AM Smallmon v. Transport Sales Limited and Grant Alan Miller.

¹²⁰ Ks. Hemmo 2003, s. 113.

¹²¹ Schwenger 2010, s. 575.

¹²² Hyland 2004, § 1.1.1.

Kauppalaissa ei ole vastaavia säännöksiä siitä, miten sopimusta tai sopijapuolten lausumia tulisi tulkita ja näin määrittää oikean, sopimuksenmukaisen velvollisuuden tarkka sisältö. Vaikka velvollisuuden sisällön määrittämisessä on luonnollista lähteä liikkeelle ensisijaisesti osapuolten välisestä sopimuksesta¹²³, ei virhepäätelmää kauppalaain soveltamisalalla voida tehdä yksin KL 17 §:n sanamuodon perusteella¹²⁴ vaan tulkinnassa on käytettävä yleisiä sopimuksen tulkintasääntöjä ja -periaatteita¹²⁵. Tämä normisto on suurelta osin muotoutunut oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa; kirjoitettuja lainsäännöksiä sopimuksen tulkinnasta on meillä vain niukalti¹²⁶.

3.1 Tavaransopimuksenmukaisuutta koskevat presumptiot

3.1.1 Yleistä

Artikla 35(2) listaa yleiset olettamukset – jotka tosin ovat sopijapuolten kumottavissa¹²⁷ – tavaralta edellytettävistä ominaisuuksista. Nämä tulevat sovellettaviksi tilanteissa, joissa nimenomaisesta sopimustekstistä ei ole saatavissa riittävästi yksityiskohtaista tietoa tavaralta edellytettävistä ominaisuuksista artiklan 35(1) tarkoittamassa mielessä¹²⁸.

Except where the parties have agreed otherwise, the goods do not conform with the contract unless they:

(a) are fit for the purposes for which goods of the same description would ordinarily be used;

¹²³ Routamo & Ramberg 1997, s. 128.

¹²⁴ Routamo & Ramberg 1997, s. 129.

¹²⁵ Ks. Hemmo 2007, s. 575–577. Jo sanamuotoa ”voidaan katsoa sovitun” voitaneen tulkita viittaavan sopimuksen tulkintaa koskevaan normistoon.

¹²⁶ Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 29; Hemmo 2007, s. 577, joka mainitsee esimerkkeinä muun muassa KSL 4:3–4 §:t ja VakSopL 50 §:n.

¹²⁷ Periaatteessa sopijapuolet voivat sopia, ettei heidän väliseen kauppasopimukseen sovelleta mitään artiklan 35(2) mukaisia vaatimuksia (esim. tavaransoveltumisen taivaran tavanomaiseen tai ostajan erityiseen käyttöön). Se, milloin tällainen vastuunrajoituslauseke on ylipäänsä mahdollinen, ratkaistaan lainvalintasäännösten osoittaman kansallisen lainsäädännön mukaan. Ks. CISG 6, 4(a) ja 7(2) artiklat.

¹²⁸ Schwenzer 2010, s. 575.

(b) are fit for any particular purpose expressly or impliedly made known to the seller at the time of the conclusion of the contract, except where the circumstances show that the buyer did not rely, or that it was unreasonable for him to rely, on the seller's skill and judgement;

(c) possess the qualities of goods which the seller has held out to the buyer as a sample or model;

(d) are contained or packaged in the manner usual for such goods or, where there is no such manner, in a manner adequate to preserve and protect the goods.

Artiklatekstin suomenkielinen käännös:

Jos sopijapuolet eivät ole toisin sopineet, tavara ei ole sopimuksenmukaista, jollei se:

a) sovellu tarkoituksiin, joihin vastaavanlaista tavaraa yleensä käytetään;

b) sovellu sopimusta tehtäessä nimenomaisesti tai epäsuorasti myyjän tietoon saatettuun erityiseen tarkoitukseen, paitsi kun olosuhteista ilmenee, että ostaja ei jättänyt asiaa myyjän asiantuntemuksen ja arvioinnin varaan tai että ostajan ei ollut kohutuullista tehdä niin;

c) ole ominaisuuksiltaan myyjän ostajalle esittämän näytteen tai mallin mukaista;

d) ole astiassa tai muuten pakattuna siten kuin kyseinen tavara tavanomaisesti pakataan, tai jos tällaista tapaa ei ole, tavalla, joka on asianmukainen tavaran säilyttämiseksi ja suojaamiseksi.

Vaikkakin 35 artiklan ensimmäisen kappaleen mukaan tavaran tulee olla sopimuksen mukaista määrältään, laadultaan ja ominaisuuksiltaan, käytännössä esiintyy usein tilanteita, joissa sopijapuolet eivät ole lausuneet mitään nimenomaisesti tavaran laadusta tai ominaisuuksista¹²⁹. Näin voi käydä erityisesti tilanteissa, joissa tilaus on luonteeltaan rutiininomainen ja vaatii nopeaa toimitusta. Toisen tyyppitapauksen muodostavat tilanteet, joissa

¹²⁹ Schlechtriem 1984, § 6.03, s. 6-21.

tietyistä tavarain ominaisuuksista jätetään lausumatta sen takia, että ominaisuuksia pidetään siinä mielessä itsestäänselvyyksinä, että niistä lausuminen tuntuisi täysin absurdilta: esimerkiksi koneen tulee toimia tai teräspalkin tulee olla rakenteeltaan vankka.¹³⁰

Artiklan 35(2) mukaiset presumptiot ovat lainsäätäjän tekemiä olettamuksia niistä tavaralta edellytettävistä ominaisuuksista, joista sopijapuolet olisivat kauppasopimuksessaan sopineet, mikäli he olisivat asiasta nimenomaisesti lausuneet¹³¹. Yleissopimus on siten hylännyt monista kansallisista laeista-kin jo poistetun *caveat emptor* -periaatteen, jonka mukaan ostajan kärsii vahingon huolimattomasti tai tulkinnanvaraisesti muotoillusta sopimustekstistä. Ostajalla on täten oikeus odottaa tiettyjä peruslaatuvaatimuksia tavaralta ilman nimenomaista sopimistakin.¹³² Kirjoittajan oma näkemys on, että artikla 35(2) on luonteeltaan ainoastaan informatiivinen, sillä CISG 8 artiklan tulkintasääntöjen mukaan lienee saavutettavan sama lopputulos kuin sovellettaessa artikla 35(2) mukaisia olettamuksia¹³³.

Näistä presumptioista käytännön kannalta merkityksellisimmiksi ovat osoittautuneet kaksi ensimmäistä kohtaa, eli tavarain soveltuminen tavantomaisiin ja erityisiin käyttötarkoituksiin. Siksi tässä tutkielmassa ei ole nähty tarpeelliseksi selostaa presumptiosäännöksiä näytteen- tai mallinmukaisuudesta eikä tavarain pakkauksen osalta.

¹³⁰ Honnold & Flechtner 2009, § 222.

¹³¹ Schlechtriem 2004, s. 237; Honnold & Flechtner 2009, § 222; Schwenger 2010, s. 575.

¹³² Lookofsky 2000, s. 90.

¹³³ Esimerkkinä mainittakoon tapaus, jossa ostaja tilaa mustekalaa myyjältä. Ennen sopimuksen solmimista ostaja ja myyjä ovat käyneet sähköpostitse kirjeenvaihtoa, jossa ostaja on kertonut aikeistaan käyttää mustekalaa syöttinä kalastuksessa. Jos myyjä tällöin toimittaa mustekalaa, joka on liian pientä soveltuakseen syötiksi, mutta sopii ravintolakäyttöön, voisi ostaja vedota myyjän sopimusrikkomukseen ilman artiklan 35(2)(b):n tukeakin sillä perusteella, että ostajan lausumia olisi 8 artiklan mukaisesti tulkittava siten, että mustekalan olisi tullut soveltua nimenomaan kalastuskäyttöön. Vastaavalla kannalla on myös Schlechtriem, joka toteaa, että CISG on suunnattu maallikoille ja siksi nimenomainen artikla tavarain presumoiduista ominaisuuksista on paikallaan (Schlechtriem 1984, § 6.03, s. 6-22).

Kauppalain 17.2 §:ssä on vastaava säännös tavaralta vaadittavista ominaisuuksista nimenomaisen sopimuksen vaietessa asiasta:

Jos muusta ei voida katsoa sovittun, tavarahan tulee:

1) soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään;

2) soveltua siihen erityiseen tarkoitukseen, johon tavaraa oli tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta ja ostajalla on ollut perusteltua aihetta luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin;

3) vastata ominaisuuksiltaan sitä, mihin myyjä on viitannut esitämällä näytteen tai mallin; sekä

4) olla pakattu tavanimukaisella tai muuten sopivalla tavalla, jos pakkaus on tarpeen tavarahan säilyttämiseksi tai suojaamiseksi.

Yleissopimuksen artikla 35(2) on ollut suora esikuva KL 17.2 §:lle, kuten on jo säännöksen sanamuodosta pääteltävissä. CISG 35(2):a vastaavasti myös KL 17.2 §:n olettamukset ovat vasta toissijaisia suhteessa nimenomaisiin sopimusmääräyksiin¹³⁴. Toisin kuin Ruotsin kauppalaissa Suomen kauppalaissa tai CISG:ssa ei ole erityistä säännöstä, jonka mukaan tavarassa on virhe myös silloin, jos tavara jossakin suhteessa poikkeaa siitä, mitä ostaja on perustellusti voinut edellyttää¹³⁵. Tämän on kuitenkin kirjallisuudessa katsottu olevan lähinnä muistutus siitä, että virhepäätelmää ei voida tehdä yksinomaan lainkohdan mainitsemien tyyppitapausten perusteella.¹³⁶ KL 17.2 §:ssä mainitut olettamukset on luettu myös meillä sopimuksen tulkintaperusteiksi laajassa mielessä¹³⁷.

¹³⁴ Routamo & Ramberg 1997, s. 144.

¹³⁵ Useissa eri sopimustyyppijä sääntelevissä erityislaeissa meilläkin on vastaava muotoilu. Ks. esim. KSL 5:12.2 § 5 k; AsKL 4:14 § 6 k, 6:11 § 4 k. Ks. myös KäO:n perustelut tapauksessa KKO 2007:1991.

¹³⁶ Routamo & Ramberg 1997, s. 129. Kauppalain esitöissä mainitaankin nimenomaisesti, että säännöksellä on lähinnä selventävä tehtävä eikä sillä pyritä tyhjentävään virhemääritelmään.

¹³⁷ Routamo & Ramberg 1997, s. 128.

3.1.2 Soveltuminen tavanomaisiin tarkoituksiin

Kun tavara tilataan ilman erityistä mainintaa käyttötarkoituksesta – kuten useimmiten tehdään – tulee myyjän toimittaa tavara, joka soveltuu kaikkiin niihin tarkoituksiin, joihin vastaavanlaista¹³⁸ tavaraa yleensä käytetään. Tavarassa ei myöskään saa olla sellaisia vikoja, joita vastaavanlaiselta tavaralta ei normaalisti odoteta.¹³⁹ Tavaralta on myös voitava odottaa tietyn asteista kestävyyttä kohtuullisen ajan¹⁴⁰. Vertailukohtana on käytettävä niitä normaaleja odotuksia, joita henkilöillä normaalisti on ostaessaan tietynlaisesta tavaraa¹⁴¹. Tässä ei ole olennaista se, mielsikö myyjä ostajan hankkivan tavaran omaan käyttöön vai esimerkiksi myytäväksi¹⁴².

Artiklan 35(2)(a) mukaan myyjän velvollisuus ei siten ole toimittaa tavaraa ostajan erityiseen tarkoitukseen eikä myöskään tarkoitukseen, johon vastaavanlaista tavaraa käytetään joskus, muttei tavallisesti¹⁴³. *Schlechtriem* käyttää osuvasti esimerkkiä, jossa ostajan tilatessa hiekkaa tietyn jyväkoon mukaisena, on myyjä täyttänyt velvollisuutensa toimittaessaan mainitun kokoista hiekkaa. Ellei ostaja ole informoinut myyjää siitä, että hiekka tulee käytettäväksi lasten hiekkalaatikossa, ei tämän käyttötavan estävä epäpuhtaus hiekassa saa aikaan virhettä myyjän suorituksessa, mikäli hiekka on kuitenkin soveltuvaa normaaliin rakennuskäyttöön.¹⁴⁴

Meillä on tavaran soveltumista tavanomaisiin tarkoituksiin arvioitu kuluttajariitalautakunnassa (ent. kuluttajavalituslautakunta) verrattain useasti¹⁴⁵.

¹³⁸ Englanninkielisessä versiossa käytetään ilmaisua *of the same description*. Suomenkielisessä käännöksessä puhutaan *vastaavanlaisesta tavarasta*, mutta muualla yleissopimuksessa *description* on käännetty suomeksi muun muassa: [tavaran] *la-ji*.

¹³⁹ Bianca 1987, s. 274.

¹⁴⁰ Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 108.

¹⁴¹ Bianca 1987, s. 274; Honnold & Flechtner 2009, § 225.

¹⁴² Secretariat Commentary 1979, s. 32.

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ Schlechtriem 1984, s. 6-20–6-21.

¹⁴⁵ Kuluttajariitalautakunnan internetsivuilta löytyy vuodesta 2001 alkaen yli 30 tapausta haulla ”tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään”.

Kuluttajakauppaa sääntelevässä KSL:ssa on omat virhesäännökset, joissa säännellään myös tavaran soveltumisesta tavanomaiseen käyttöön. KSL 5:12.2:n mukaan tavaran tulee ”soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään”, jollei muuta ole sovittu. Kirjallisuudessa on katsoettu, että oikeustilaa ei tältä osin tule pitää erilaisena suhteessa kauppalain mukaiseen sääntelyyn¹⁴⁶.

KVL 00/32/2491: Yli 800 euroa maksanut itse koottava hyllystö ei ollut kestänyt uuden television painoa, vaan televisio oli pudonnut ja vaurioitunut. Hyllystön kokoamisohjeissa ollut varoitus hyllyn kantavuudesta oli saksankielinen, jota ostaja ei ymmärtänyt. Myyntikuvastossa kyseiseen hyllystöön oli sijoitettu televisio.

Lautakunta katsoi, että hyllystössä oli virhe, koska se ei soveltunut tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään. Lisäksi hyllystössä oli saksankielisten ohjeiden perusteella virhe käyttöohjeiden puuttumisen vuoksi.

Hyllystöllä oli osoitettu erillinen sijoituspaikka televisiolle. Sen vuoksi televisiolla ja hyllystöllä oli välitön käyttöyhteys. Myyjä ja maahantuojat olivat yhteisvastuussa vahingosta.

3.1.2.1 Kaupallinen laatu, keskimääräinen laatu vai kohtuullinen laatu?

Lähtökohtaisesti tavaran tulee olla myytäväksi kelpaavaa normaalin liiketoiminnan yhteydessä¹⁴⁷. Säännöksen tavaralta edellyttämä laatustandardi on asiallisesti lähellä *common law* -järjestyksistä tuttua käsitettä *merchantable quality*¹⁴⁸. Käsite perustuu varhaiseen englantilaiseen oikeuskäytäntöön, josta se on adoptoitu myös Englannin kauppalakiin¹⁴⁹ ja Yhdysvalto-

¹⁴⁶ Hemmo 2003, s. 125.

¹⁴⁷ Ks. Schwenzer 2010, s. 575, jonka mukaan tavaroiden tulee olla artiklan 35(2)(a) mukaan ensisijaisesti kaupallisiin tarkoituksiin (*commercial purposes*) soveltuvaa.

¹⁴⁸ Käsite voitaneen kääntää – tosin hieman ontuvasti – *kaupallinen laatu*.

¹⁴⁹ Sale of Goods Act (1893).

jen liittovaltion kauppalakiin¹⁵⁰.¹⁵¹ Mannereurooppalaisissa oikeusjärjestyksissä vastaava laatukriteeri on *keskimääräisen laadun vaatimus*¹⁵². Keskimääräisen laadun vaatimusta edellyttävä normi on kodifioitu ainakin Saksan, Itävallan, Ranskan ja Sveitsin siviilioikeudellisiin säädöksiin¹⁵³.¹⁵⁴

Ei ole aivan selvää, mikä ero käsitteiden kaupallinen laatu ja keskimääräinen laatu välillä on, ja ovatko käsitteet edes relevantteja CISG 35(2)(a):n alla. Keskimääräisen laadun vaatimuksen on kuitenkin lähtökohtaisesti nähty edellyttävän tavaralta parempaa laatua kuin kaupallisen laadun vaatimus. Tavara, joka laadultaan on keskimääräistä huonompaa, voi kuitenkin olla myyntikelpoista ja siten täyttää kaupallisen laadun vaatimuksen.¹⁵⁵ Oikeuskirjallisuudessa vallitsee erimielisyyttä sen suhteen, tuleeko tavaran sopimuksenmukaisuusarviossa nojautua kaupallisen laadun vai keskimääräisen laadun vaatimukselle¹⁵⁶.

Toisaalta taas kauppalakia kommentoivassa kirjallisuudessa on katsottu, että soveltuminen tavanomaisiin käyttötarkoituksiin ei määräydy pelkän kaupallisen kelpoisuuden kriteerillä, sillä käsitteen sisään mahtuu eriasteista laatua. Lisäksi tavaran hinta vaikuttaa arvioon siitä, mitä samaakin käyttötarkoitusta palvelevilta tavaroilta on lupa odottaa.¹⁵⁷ Tässä yhteydessä

¹⁵⁰ Uniform Commercial Code, jonka 2–314(2) pykälän mukaan tavaralta edellytetty kaupallinen laatu vaatii, että tavara vastaa ominaisuuksiltaan sitä, mitä kyseisellä alalla vastaavanlaiselta tavaralta odotetaan, ja että tavara soveltuu niihin tavanomaisiin tarkoituksiin, joihin sellaisia tavaroita käytetään. Toisaalta, samassa lainkohdassa tavaralta edellytetään myös keskimääräistä laatua.

¹⁵¹ Honnold & Flechtner 2009, § 225. Ks. myös DiMatteo et al. 2004, s. 398.

¹⁵² *Average quality rule*. Ks. DiMatteo et al. 2004, s. 398.

¹⁵³ DiMatteo et al. 2004, s. 398.

¹⁵⁴ Ks. myös Schwenger 2010, s. 577.

¹⁵⁵ Schwenger 2010, s. 577.

¹⁵⁶ Ks. Schwenger 2010, s. 577 alav. 80.

¹⁵⁷ Routamo & Ramberg 1997, s. 144–145. Ks. myös Routamo 1996, s. 103; Ämmälä 2006, s. 162.

onkin perustellusti tuotu esiin KL 17.2 §:n säännösten rooli vain yhtenä sopimuksen tulkintaa avittavana tekijänä.¹⁵⁸

Välimestuomioistuimen ratkaisemassa tapauksessa¹⁵⁹ oli kyse siitä, soveltuiko raakaöljy artiklan 35(2)(a) mukaisesti tarkoituksiin, joihin vastaavanlaista tavaraa yleensä käytetään.

Hollantilaiset öljyn etsintää harjoittavat yhtiöt ja englantilainen raakaöljyn jalostaja solmivat raakaöljyn kauppaa koskevia sopimuksia vuosina 1993 ja 1994, joissa sopimuksissa hollantilaiset yhtiöt sitoutuivat toimittamaan englantilaiselle ostajalle *Rijn Blend* -nimistä raakaöljysekoitetta. Kesällä 1998 ostaja kieltäytyi ottamasta toimituksia vastaan sillä perusteella, että raakaöljyn elohopeapitoisuus oli niin suuri, että öljyn jalostaminen tai jälleenmyynti oli mahdotonta.

Myyjät nostivat kanteen ostajan velvoittamiseksi suorittamaan vahingonkorvausta myyjille. Kanteensa tueksi myyjät vetosivat sopimukseen, joka ei määritellyt raakaöljyltä vaadittavia ominaisuuksia. Ostaja vastusti kannetta sillä perusteella, että myyjät tiesivät, tai ainakin heidän olisi tullut tietää, että Rijn Blendiä oli tarkoitus käyttää jalostustoiminnassa, ja korkea elohopeapitoisuus voisi aiheuttaa vahinkoja.

Välimestuomioistuimien totesi, että sopijapuolet eivät olleet nimenomaisesti sopineet tavaralta vaadittavista ominaisuuksista. Tavarantoimittajan virheellisyys tuli siten ratkaistavaksi artiklan 35(2)(a):n mukaisesti: raakaöljyn tuli soveltua tarkoituksiin, joihin vastaavanlaista tavaraa yleensä käytetään. Tässä suhteessa oli kolme mahdollista tulkintaa: tavarantoimittajan tulee olla normaalia kaupallista laatua, tavarantoimittajan tulee olla keskimääräistä laatua, tai tavarantoimittajan tulee olla kohtuullista laatua.

Koska tapauksessa kaupallinen laatu ja keskimääräinen laatu -kriteerit olisivat johtaneet vastakkaisiin lopputuloksiin, välimestuomioistuimien sovelsi kohtuullisen laadun kriteeriä. Valintaa puolsi myös se, että CISG 7(1) artikla edellyttää yleissopimuksen tulkinnassa otettavan huomioon yleissopimuksen kansainvälisen luonteen sekä tarpeen edistää sen yhtenäistä soveltamista. Koska kohtuullinen laatu ei samalla tavoin nojautu kansallisiin oikeusjärjestyksiin kuin kaupallisen tai keskimääräisen laadun käsitteet, oli sen soveltaminen perustellumpaa artiklan 7(1):n vaatimukset huomioon ottaen. Tulkinta oli perusteltu myös CISG:n esitöiden mukaan.

¹⁵⁸ Routamo & Ramberg 1997, s. 144.

¹⁵⁹ Netherlands Arbitration Institute Case 2319.

Tapauksesta ilmenee, että CISG artikla 35(2)(a):n *kohtuullisen laadun* vaatimus on sisällöllisesti hyvin lähellä kansallisista oikeusjärjestyksistä tuttuja kriteereitä kaupallinen laatu ja keskimääräinen laatu. Vaikka uusi käsite kohtuullinen laatu ei sisällöllisesti olennaisesti eroa kansallisten oikeusjärjestelmien vastaavista standardeista, on erottelulla periaatteellista merkitystä. Yleissopimuksen yhtenä keskeisimmistä tavoitteista on vähentää niitä epävarmuustekijöitä, jotka liittyvät epäyhtenäiseen sääntelyyn eri maissa, ja siten vähentää myös sopijapuolten transaktiokustannuksia. Välimiestuomioistuin otti tämän tavoitteen huomioon soveltaessaan artiklaa 35(2)(a).

3.1.2.2 Tavarankäyttöikä

Erityisesti tietyntyyppisten tavaroiden kohdalla artiklan 35(2)(a) edellyttää (*implisiittisesti*) tavaralta myös riittävän pitkää käyttöikää. Tavarankäyttöikä ei tällöin voida katsoa soveltuvan tavaranomaiseen tarkoitukseen, mikäli se ei kestä normaalia käyttöä aikaa, jota voidaan pitää kohtuullisena kyseisten tavaroiden kohdalla. Yleispätevää sääntöä on luonnollisesti mahdotonta antaa siitä, mikä kulloinkin on kohtuullinen käyttöikä. Asia on ratkaistava tapauskohtaisella harkinnalla.¹⁶⁰

Ranskalainen valitustuomioistuin katsoi toimitetun tavarankäyttöikäksi artiklan 35(2)(a) alla, kun jääkaappi rikkoutui lyhyen ajan, noin 15 päivän, kuluttua luovutuksesta. Käyttöikä ei vastannut sitä, mitä ostajalla oli oikeus odottaa kyseisten tavaroiden kohdalla.¹⁶¹

3.1.3 Soveltuminen erityiseen tarkoitukseen

Artikla 35(2)(b) helpottaa ostajan asemaa, kun tällä ei ole tarkkaa tietoa tavarankäyttöikästä. Ostajalla saattaa olla tietty erityinen käyttötarkoitus mielessään, mutta hän ei ole varma esimerkiksi siitä, millaisia teknisiä ominaisuuksia käyttötarkoitus tavaralta voi edellyttää. Ostajan

¹⁶⁰ Lookofsky 2000, s. 92. Samoin myös KL:n soveltamisalalla. Ks. esim. Wilhelmsson, Sevón & Koskelo 2006, s. 108–109.

¹⁶¹ Thermo King v. Cigna Insurance.

kannattaa tällöin kirjata kauppasopimukseen aiottu käyttötarkoitus, jolloin myyjän vastuulle jää toimittaa tavara, joka ominaisuuksiensa puolesta soveltuu ostajan tarkoittamaan käyttöön.¹⁶² Näin siksi, että myyjän vastuu tavaran sellaisista ominaisuuksista, jotka eivät kuulu edellä selostetun alakohdan soveltamisalaan, edellyttää myyjän tietoisuutta ostajan erityisestä käyttötarkoituksesta *sopimusta tehtäessä*¹⁶³. Myyjä voi tällöin harkita, kykeneekö hän toimittamaan sanotunlaista tavaraa vai ei.

Joidenkin kirjoittajien mukaan tilanteet, joissa ostaja on tilannut tavaraa erityistä käyttötarkoitusta varten, ja joissa ostaja on myös kirjannut tämän vaatimuksen sopimukseen, eivät kuuluisi artikla 35(2)(b):n soveltamisalaan vaan tällöin toimitetun tavaran sopimuksenmukaisuus tulisi arvioida artiklan 35(1) alla.¹⁶⁴ Kirjoittajan oma mielipide tässä on se, että sanotulla erotelulla ei ole käytännön merkitystä.

Ensinnäkin artiklan 35 kappaleet 1 ja 2 muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, jota ei ole tarkoituksenmukaista ymmärtää selostetulla tavalla jakautuneena: Artikla 35(2):n lähtökohtana on, että se soveltuu vain ”[j]os sopijapuolet eivät ole toisin sopineet”. Tällä *toisin sopimisella* viitataan juuri artiklan 1 kappaleeseen. Toiseksi, tavaralta vaadittavia ominaisuuksia on molempien kappaleiden tarkoittamissa tapauksissa tulkittava samoilla, 8 artiklassa vahvistetuilla, kriteereillä. Näin ollen, käytännön lainsoveltamistilanteessakaan ei liene eroa sillä, sovelletaanko ostajan erityiseen tarkoitukseen 35(1) vai 35(2) artiklaa. Tätä tulkintaa puoltaa se, jo mainittu pre-

¹⁶² Artiklan sanamuoto ei edellytä nimenomaista mainintaa ostajan erityisestä tarkoituksesta, vaan se voi olla saatettu myyjän tietoon myös epäsuorasti (*impliedly*). Ostajan kannalta erityisen tarkoituksen kirjaaminen kauppasopimukseen helpottaa kuitenkin todistelua ja on siksi suositeltavaa. Myyjän intressissä lienee useimmiten tavaralta vaadittavien ominaisuuksien tarkka määrittely sopimustekstissä ilman mainintaa erityisestä (käyttö)tarkoituksesta.

¹⁶³ “– – at the time of the conclusion of the contract – –”

¹⁶⁴ Tätä mieltä ovat esim. Schlechtriem (Schlechtriem 1986, s. 68) ja Bianca (Bianca 1987, s. 275).

missi, jonka mukaan koko artikla 35 tulee mieltää lähinnä informatiiviseksi säännökseksi.¹⁶⁵

3.1.3.1 Ostajan luottamus myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin

Myyjä ei kuitenkaan ole vastuussa tavaran soveltumisesta ostajan erityiseen tarkoitukseen, milloin ”olosuhteista ilmenee, että ostaja ei jättänyt asiaa myyjän asiantuntemuksen ja arvioinnin varaan tai että ostajan ei ollut kohtuullista tehdä niin.” Sihteeristön kommentaarin mainitsemina esimerkkeinä ovat tilanteet, joissa ostaja on valinnut tietynmerkkistä tavaraa tai hän on määritellyt tavaralta vaadittavat ominaisuudet teknisiltä yksityiskohdiltaan.¹⁶⁶ Kuvatuissa tilanteissa voidaan katsoa, että ostaja ei ole jättänyt asiaa myyjän asiantuntemuksen ja arvioinnin varaan. Tällöinkin myyjän huomattessaan, että tilattu tavara ei sovellu ostajan aikomaan käyttöön, tulisi myyjän informoida tästä ostajaa välttääkseen vastuun tavaran virheellisyydestä.¹⁶⁷ Toisaalta, tapauksissa, joissa myyjällä ei ole näyttänyt olevan mitään erityistä tietämystä tavaran ominaisuuksista, voidaan katsoa olevan kohtuutonta, että ostaja voisi luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin.¹⁶⁸ Samoin on asia, kun ostaja on esimerkiksi osallistunut tavaran valitsemiseen, tutkinut tavarat ennen ostoa tai valinnut valmistustavat.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Myös Honnold näyttäisi olevan sitä mieltä, että artiklan 35(2) mukaiset oletukset eivät olisi itsenäisiä siinä mielessä, että niitä soveltamalla voitaisiin päätyä toisenlaiseen lopputulokseen kuin mihin päädyttäisiin vain tulkitsemalla sopijapuolten välistä sopimusta (laajasti ymmärrettynä). Honnold toteaa: ”All of these provisions [artikla 35(2):n säännökset] are of modest value to a tribunal that is equipped to give full effect to the contract made by the parties.” (Honnold & Flechtner 2009, § 227)

¹⁶⁶ Secretariat Commentary 1979, s. 32.

¹⁶⁷ Ajatus voitaneen johtaa CISG 7(1) artiklasta, jonka mukaan ”yleissopimuksen tulkinnassa on otettava huomioon – – tarve edistää – – toimimista vilpittömässä mielessä kansainvälisessä kaupassa.” Ks. vilpittömästä mielestä yleissopimuksessa esim. Honnold & Flechtner 2009, § 94, 95. Samoin myös Enderlein & Maskow 1992, s. 146.

¹⁶⁸ Secretariat Commentary 1979, s. 32; Schlechtriem 1984, § 6.03, s. 6-21–6-22.

¹⁶⁹ Enderlein & Maskow 1992, s. 146.

Sen arvioimiseksi, milloin ostajan ei ole kohtuullista luottaa pelkästään myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin, ei voida antaa yleispätevää ohjetta. Asia on arvioitava aina tapauskohtaisesti. Yleisesti voitaneen kuitenkin hyväksyä, että ostaja voi luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin, jos tavara on ostettu myyjältä, joka on asiantuntija,¹⁷⁰ mutta ostaja ei tällöinkään voi kohtuudella luottaa myyjän asiantuntemukseen yli sen, mikä on normaalia myyjän alalla.¹⁷¹

Näin on myös Suomen kauppalain mukaan:

KKO 1991:153: A oli ostanut sorakauppiaan B:ltä maa-ainesta omakotitalonsa rakennuspaikan perustusta varten. Myyty maa-aines oli ollut soveltumatonta tähän tarkoitukseen. B oli viimeistään tuodessaan aineksen A:n rakennuspaikalle tullut tietoiseksi sekä aineksen käyttötarkoituksesta että sen soveltumattomuudesta siihen. B:n olisi tullut huomauttaa A:lle aineksen soveltumattomuudesta aiottuun tarkoitukseen, mutta hän oli tämän laiminlyönyt. A:lla oli ollut perusteltua aihetta luottaa B:n asiantuntemukseen. Kaupan kohteen katsottiin olleen virheellistä.

Osapuolten kesken ei näytetty sovittua mitään maa-aineksen ominaisuuksista tai käyttötarkoituksesta. B oli kuitenkin viimeistään tuotuaan aineksen rakennuspaikalle tullut tietoiseksi A:n suunnitelmista käyttää maa-ainesta rakennustarkoituksiin. Tapauksessa korkein oikeus totesi, että B:n olisi sora-alan ammattilaisena tullut huomauttaa A:lle maa-aineksen soveltumattomuudesta A:n aikomaan käyttöön rakennuspaikan perustuksena.

KKO 1979 II 27¹⁷²: Huoneiston hallintaan oikeuttavien osakkeiden kaupassa oli myyjän käyttämän kiinteistönvälittäjän toimesta laaditussa lehti-ilmoituksessa ja ostajalle esitetyssä isännöitsijäntodistuksessa huoneiston pinta-ala ilmoitettu todellista suuremmaksi. Ostajan olisi tosin pitänyt ennen kaupan päättämistä perehtyä as.oy:n yhtiöjärjestykseen, josta ilmeni

¹⁷⁰ Schlechtriem 1986, s. 68.

¹⁷¹ Bianca 1987, s. 275–276.

¹⁷² Tapaus on annettu ennen AsKL:n voimaantuloa, joten siihen on sovellettu KL:n säännöksiä.

sekä todellinen että yhtiövastikkeen määräämistä varten muunnettu pinta-ala. Koska kuitenkin ostajalla oli ollut oikeus luottaa hänelle ilmoitetun tiedon paikkansa pitävyyteen sekä ottaen huomioon, että myyjä oli vastuussa kiinteistönvälittäjän kaupan yhteydessä antamista, huoneistoa koskevista tiedoista, myyjä velvoitettiin suorittamaan ostajalle kaupan kohteessa ollutta virhettä vastaava hinnanalennus. (Ään.)

3.1.4 Tavarán soveltuminen tuontimaan säännöksiin

Oikeustieteilijöiden keskuudessa on esitetty toisistaan poikkeavia mielipiteitä siitä, tulisiko artikla 35(2)(a):n tarkoittama tavarán soveltuvuus tavanomaisiin tarkoituksiin arvioida niiden odotusten mukaan, jotka vallitsevat myyjän liikepaikalla¹⁷³ vai niiden, jotka vallitsevat ostajan liikepaikalla. Eräät kirjoittajat ovat sillä kannalla, että myyjän liikepaikalla vallitsevat käsitykset ovat tässä mielessä ratkaisevia¹⁷⁴. Toiset ovat sitä mieltä, että tavanomainen tarkoitus tulee määritellä niiden standardien mukaan, jotka ovat voimassa siinä maassa, missä ostaja aikoo tavaraa käyttää¹⁷⁵. Vastaava ristiriita näkyy myös oikeuskäytännössä¹⁷⁶. Tässä yhteydessä tavarán soveltuminen tuontimaan säännöksiin, viranomaismääräyksiin tai muihin vastaaviin standardeihin on aiheuttanut eniten riitaisuuksia. Aina ei ole myös-

¹⁷³ Liikepaikan käsite määritellään CISG 10 artiklassa:

Tämän yleissopimuksen soveltamisen kannalta

- a) *jos sopijapuolella on useampi kuin yksi liikepaikka, liikepaikalla tarkoitetaan niistä sitä, jolla on läheisimmät liittymäkohdat sopimukseen ja sen täyttämiseen, ottaen huomioon sopijapuolten ennen sopimuksen tekemistä tai sen yhteydessä tuntemat tai edellyttämät asianhaarat;*
- b) *jos sopijapuolella ei ole liikepaikkaa, kotipaikkaa pidetään liikepaikan sijasta ratkaisevana.*

¹⁷⁴ Ks. esim. Bianca 1987, s. 274, jonka mukaan myyjällä ei ole lähtökohtaisesti velvollisuutta tuntea muissa maissa voimassa olevia vaatimuksia tai rajoituksia; DiMatteo et al. 2004, s. 397; tai Lookofsky 2000, s. 91–92, jonka mukaan ostajan liikepaikalla voimassa olevat säännökset sitovat myyjä vain, jos tällä oli hyvä syy tietää niistä.

¹⁷⁵ Näin mm. Schlechtriem 1984, § 6.03, s. 6-21; Karollus 1995; Schlechtriem 2004, s. 237–240.

¹⁷⁶ Ks. tapauksia, joissa tavaralta ei edellytetty soveltumista tuontimaan (tai käyttömaan) standardeihin: esim. Bundesgerichtshof VIII ZR 159/94; Landgericht Darmstadt 10 O 72/00. Tapauksia, joissa soveltumista edellytettiin: esim. Caito Roger v. Société française de factoring.

kään ollut selvää, onko tuomioistuin soveltanut asian ratkaisemiseksi artiklan 35(2) a- vai b-kohtaa.

Laajasti kommentoidussa¹⁷⁷ *New Zealand mussels* -tapauksessa¹⁷⁸ Saksan korkein oikeus muotoili suhteellisen selkeän säännön. Siinä korkein oikeus vahvisti alemman tuomioistuimen (*Oberlandesgericht Frankfurt*) ratkaisun¹⁷⁹, jossa tuomioistuin katsoi, että sveitsiläinen myyjä, joka oli toimittanut saksalaiselle ostajalle uusiseelantilaisia simpukoita, ei ollut sopimusrikkomuksessa.

Riita koski simpukoiden kadmium-pitoisuutta, joka oli korkeampi kuin mitä Saksan terveysturvallisuusviranomaiset suosittelivat. Sveitsissä voimassa olleiden säännösten mukaan kadmium-pitoisuus oli hyväksyttävällä tasolla. Tuomioistuimen mukaan tavara oli kuitenkin sopimuksenmukaista, kun simpukat olivat korkeasta kadmium-pitoisuudestaan huolimatta syömäkelpoisia.

Korkein oikeus totesi, että lähtökohtaisesti myyjää eivät sido tuontimaan säännökset. Myyjä voi kuitenkin tulla sidotuiksi sanottuihin säännöksiin, mikäli samanlaiset säännökset ovat voimassa myös vientimaassa. Lisäksi, vientimaan säännökset sitovat myyjä, kun ostaja on saattanut ne myyjän tietoon ja siten luottanut myyjän asiantuntemukseen tai kun myyjä on niistä muuten erityisestä syystä saanut tiedon.

Tapauksessa on mielenkiintoista – vaikka ehkä kritisoitavaa – se, että *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Saksan korkeinta oikeutta alempi instanssi) katsoi, että CISG artikla 7(1) esti tuontimaan säännösten huomioon ottamisen. Artiklan mukaan ”yleissopimuksen tulkinnassa on otettava huomioon – – tarve edistää sen yhtenäistä soveltamista – –”. Tuomioistuin katsoi, että tuontimaan tuotemääräysten tai -säännösten huomioiminen, sekä niiden kanssa ristiriitaisen tavaran katsominen virheelliseksi, estäisi yleissopimuksen yhtenäisen soveltamisen. Tästä voitaneen päätellä, että tuomioistuimen mukaan yhtenäisyyden periaate edellyttäisi sitä, että tava-

¹⁷⁷ Ks. esim. Karollus 1995, s. 67–68; Ferrari 1995, s. 99–116; Flechtner 1998, s. 209–210; Schlechtriem 2004, s. 239–240; Honnold & Flechtner 2009, § 225.

¹⁷⁸ Bundesgerichtshof VIII ZR 159/94.

¹⁷⁹ Oberlandesgericht Frankfurt 13 U 51/93.

ran sopimuksenmukaisuus arvioitaisiin aina saman, globaalin, standardin mukaan.¹⁸⁰

Näin jäykkää tulkintaa artiklan 35(2) a-kohdalle ei tulle nähdä puollettavana. Artiklan mukainen tulkintastandardi on yleinen standardi, jonka tullee olla riittävän joustava soveltuakseen koko kansainvälisen kaupan kirjoon. *Flechtner* käyttää esimerkkinä partakonetta, joka on suunniteltu 220 voltin jännitteellä. Se seikka, voidaanko kyseisen partakoneen katsoa olevan soveltuva ”tarkoituksiin, joihin vastaavanlaista tavaraa yleensä käytetään” ei voi olla riippumaton siitä, tullaanko partakonetta käyttämään Pohjois-Amerikassa vai Euroopassa.¹⁸¹

Myöhemmin samana vuonna *New Zealand mussels* -ratkaisun kanssa ranskalainen valitustuomioistuin antoi vastakkaisen tuomion samasta teemasta. Tapauksessa ranskalainen maahan-tuoja osti italialaiselta valmistajalta juustoa edelleen myytäväksi Ranskassa. Tuomioistuin katsoi, että koska myyjän ja ostajan välillä oli jo aiemmin perustettu liikesuhde, myyjä oli tullut tietoiseksi ostajan aikeista myydä tavara edelleen Ranskassa, ja siten Ranskan määräykset koskien juuston pakkausta sitoivat myyjää. Koska juusto ei ollut pakattu siten kuin Ranskan säännökset edellyttivät eikä se siten ollut jälleenmyyntikelpoista Ranskassa, oli tavarassa virhe.¹⁸²

Kysymykseen siitä, kumman sopijapuolen liikepaikan mukaiset vaatimukset ovat ratkaisevia, ei voitane antaa yksiselitteistä vastausta ristiriitaisen doktriinin johdosta. CISG 35(2):n mukaiset olettamukset ovat luonteeltaan lähinnä informatiivisia, ja niiden tarkoituksena on täydentää sopijapuolten välistä sopimusta. Keskeinen kysymys on se, mikä oli sopijapuolten yhteinen ymmärrys koskien sopimuksen mukaista tavaran lajia, tai tarkemmin, miten sopijapuolet ymmärsivät tarkoitukset, joihin vastaavanlaista tavaraa yleensä käytetään? Mikäli sopijapuolten käsitykset poikkeavat toisistaan, tulee erimielisyys ratkaista 8 artiklan mukaisten tulkintasääntöjen perus-

¹⁸⁰ Oberlandesgericht Frankfurt 13 U 51/93; *Flechtner* 1998, s. 209.

¹⁸¹ *Flechtner* 1998, s. 209–210.

¹⁸² *Caito Roger v. Société française de factoring*.

teella. Näin ollen vastaus kysymykseen, kumman sopijapuolen liikepaikan mukaiset standardit tulevat sopimuksen osaksi, on annettava tapauskohtaisesti ottaen huomioon kaikki tapauksen relevantit faktat. Yleispätevän säännön antamiseksi ei ole tarvittavaa normipohjaa.¹⁸³

3.2 Sopijapuolen lausumat ja muu käyttäytyminen

3.2.1 Yleistä

Tavaran virheellisyysarvioinnissa lähtökohtana ovat siis sopimuksen määrälliset ja laadulliset kuvaukset CISG artiklan 35(1) mukaisesti¹⁸⁴. Näitä täydentäen voidaan edellä selostetulla tavalla nojautua artiklan 35(2) mukaisiin olettamuksiin¹⁸⁵. Tämä normiaineisto ei silti ole tyhjentävä vaan lisäksi tavaran virheellisyyden arvioinnissa tulee soveltaa sopimuksen tulkintasääntöjä, joista keskeisimmät löytyvät CISG 8 artiklasta.

CISG 8 artikla:

(1) For the purposes of this Convention statements made by and other conduct of a party are to be interpreted according to his intent where the other party knew or could not have been unaware what that intent was.

(2) If the preceding paragraph is not applicable, statements made by and other conduct of a party are to be interpreted according to the understanding that a reasonable person of the same kind as the other party would have had in the same circumstances.

(3) In determining the intent of a party or the understanding a reasonable person would have had, due consideration is to be given to all relevant circumstances of the case including the negotiations, any practices which the parties have established between themselves, usages and any subsequent conduct of the parties.

¹⁸³ Ks. Honnold & Flechtner 2009, § 225.

¹⁸⁴ Schwenzer 2010, s. 571.

¹⁸⁵ Ks. Schwenzer 2010, s. 575.

Ja suomenkielisessä käännöksessä:

1) Tämän yleissopimuksen kannalta sopijapuolen lausumia ja muuta käyttäytymistä on tulkittava sopijapuolen tarkoituksen mukaisesti, mikäli toinen sopijapuoli tiesi tai hän ei voinut olla tietämättä tästä tarkoituksesta.

2) Jos edellistä kappaletta ei voida soveltaa, sopijapuolten lausumia ja muuta käyttäytymistä on tulkittava sen käsityksen mukaisesti, jonka vastapuolen asemassa oleva järkevä ja huoleellinen henkilö olisi samassa tilanteessa niistä saanut.

3) Ratkaistaessa, mikä oli sopijapuolten tarkoitus tai minkä käsityksen järkevä ja huoleellinen henkilö olisi saanut, on kiinnitettävä asianmukaista huomiota kaikkiin tapaukseen liittyviin merkityksellisiin asianhaaroihin, kuten sopimusneuvotteluihin, sopijapuolten välille muodostuneeseen käytäntöön, kauppataan sekä sopijapuolten myöhempään käyttäytymiseen.

Artiklan on tarkoitettu olevan soveltamisalaltaan laaja: se soveltuu kaikkiin sellaisiin sopijaosapuolen tahdonilmaisuihin, lausumiin¹⁸⁶ tai muuhun menettelyyn, jotka kuuluvat CISG:n soveltamisalaan.¹⁸⁷ Artiklan säännökset syrjäyttävät kansalliset sopimuksen tulkintaa koskevat säännöt¹⁸⁸. Sopijapuolen lausumia tai muuta käyttäytymistä voidaan joutua tulkitsemaan 8 artiklan avulla esimerkiksi sen selvittämiseksi, onko sopimus solmittu, mikä on ollut sopimuksen tarkoitus tai onko sopimus päätetty.¹⁸⁹ Keskeinen sija 8 artiklalla on etenkin sopimuksen sisällön ja tavaralta vaadittavien ominaisuuksien arvioimisen kannalta¹⁹⁰.

Artiklan sanamuodosta huolimatta tulkintasäännöt, jotka 8 artikla ilmaisee, soveltuvat sekä sopijapuolten yksipuolisten tahdonilmaisujen (ja muun

¹⁸⁶ CISG:n suomenkielisessä versiossa käytetään toistensa synonyymeinä käsitteitä lausuma ja tahdonilmaisu. Samoin tehdään tässä esityksessä.

¹⁸⁷ Alun perin oli tarkoituksena, että 8 artiklan tulkintasääntöjä olisi sovellettava vain sopimuksen muodostamiseen – ei sopimuksen tulkintaan (ks. tarkemmin Farnsworth 1987, s. 95–98).

¹⁸⁸ Schmidt-Kessel 2010, s. 146, 147.

¹⁸⁹ Secretariat Commentary 1979, s. 18. Ks. Schmidt-Kessel 2010, s. 146–147.

¹⁹⁰ Schwenzer 2010, s. 571.

käyttäytymisen)¹⁹¹ että koko sopimustekstin tulkintaan¹⁹². Näin siksi, koska CISG mieltää sopimuksen kahden yksipuolisen tahdonilmaisun tulokseksi: tarjous ja siihen annettava hyväksyvä vastaus aikaansaavat sitovan sopimuksen.¹⁹³ CISG:n esitöiden mukaan sopimusehtojen tulkinnan lähtökohdaksi ei ole sopijapuolten yhteinen tarkoitus vaan tahdonilmaisun antaneen sopijapuolen oma tarkoitus. Näin silloin, kun toinen sopijapuoli tiesi tai ei voinut olla tietämättä tästä tarkoituksesta.¹⁹⁴ Ero siihen, että tulkinnan lähtökohdaksi otettaisiin sopijapuolten yhteinen tarkoitus, milloin tällaisen voidaan näyttää olleen olemassa, lienee marginaalinen ja käytännön kannalta merkityksetön.

Käytännössä sopijaosapuolen voi olla hyvin vaikea näyttää, että vastapuoli olisi tiennyt, mikä sopijapuolen subjektiivinen – ääritapauksessa jopa sopimustekstin yleiskielen mukaisesta sanamuodosta poikkeava – tarkoitus oli¹⁹⁵. Tämänkaltaisiin tilanteisiin artiklan toinen kappale tarjoaa ikään kuin kontrollointikeinon.¹⁹⁶ Artiklan 8(2) mukaan niissä tapauksissa, joissa tahdonilmaisun tai lausuman antajalla ei ollut tiettyä tarkoitusta toimelleen sekä niissä tapauksissa, joissa lausuman antaneen sopijapuolen vastapuoli oli perustellun tietämätön lausuman antaneen sopijapuolen tarkoituksesta, sovelletaan tahdonilmaisun tulkinnan lähtökohtana *huolellinen lö -standardia*¹⁹⁷: sopijapuolen lausumille ja muulle käyttäytymiselle on an-

¹⁹¹ *Unilateral act* (Secretariat Commentary 1979, s. 18).

¹⁹² Schmidt-Kessel 2010, s. 147.

¹⁹³ Joskus tällainen perinteinen sopimuksen syntymekanismi voi olla vain vaikeuksien konstruoitavissa. Sopijaosapuolet ovat voineet esimerkiksi pitkien sopimusneuvotteluiden päätteeksi lähes samanaikaisesti allekirjoittaa sopimusasiakirjat. Esitetyssä esimerkissä yhteisymmärrys on kasvanut vähitellen ja erillisiä tahdonilmaisuja voi olla mahdoton erottaa. Ks. tarkemmin esim. Farnsworth 1987, s. 101.

¹⁹⁴ Secretariat Commentary 1979, s. 18, Farnsworth 1987, s. 98 ja Schlechtriem 1986, s. 39

¹⁹⁵ Farnsworth 1987, s. 99.

¹⁹⁶ Schlechtriem 1986, s. 39.

¹⁹⁷ Standardi on perua common law -järjestelmistä; civil law -järjestelmissä puhutaan yleensä *bonus pater familias* -standardista. Ks. Vilus 1989, s. 1437.

nettava se merkitys, minkä vastapuolen asemassa oleva¹⁹⁸ järkevä ja huolellinen henkilö vastaavassa tilanteessa olisi niistä saanut.¹⁹⁹

Huolellinen henkilö -standardia sovelletaan 8 artiklan mukaan nimenomaan lausuman antaneen sopijapuolen vastapuoleen²⁰⁰. Lausuman antaneen sopijapuolen tietämyksen arviointi on siten epärelevanttia. Tämän vuoksi sellaisen henkilön, jolla on teknistä ammattitaitoa ja osaamista, on annettava lausumansa siinä määrin selkeästi, että vastapuolen asemassa oleva henkilö, jolla ei ole vastaavaa ammattitaitoa tai osaamista ymmärtää lausuman tarkoitettulla tavalla. Verrattaessa vastapuolen lausumille antamaa merkitystä siihen merkitykseen, jonka huolellinen ja järkevä henkilö olisi lausumille antanut, on vertailukohdaksi otettava sellaisen henkilön samassa tilanteessa muodostama käsitys, jolla henkilöllä on sama tausta ja joka harjoittaa samanlaista liiketoimintaa.²⁰¹

Artiklan molempien kappaleiden tapauksissa lähtökohdan lausumien tulkinnalle muodostaa sopimustekstin sanamuoto²⁰². Arvostetuimmat kirjoittajat ovat yhtä mieltä siitä, että kirjoitettu sopimusteksti ansaitsee usein erityistä painoarvoa sopijapuolten tarkoitusten selvittämisessä²⁰³. Selvänkin sanamuodon ohittaa kuitenkin sopijapuolen siitä poikkeava tarkoitus, mikäli tällaisen tarkoituksen voidaan näyttää olleen myös vastapuolen tiedossa (tai mikäli järkevä ja huolellinen henkilö olisi sen vastaavassa tilanteessa ymmärtänyt).

¹⁹⁸ ”[V]astapuolen asemassa oleva” lisättiin artiklan 2 kappaleeseen vuoden 1978 luonnoksessa.

¹⁹⁹ Farnsworth 1987, s. 97.

²⁰⁰ Tämä voi aiheuttaa *Farnsworthin* kuvaaman pattitilanteen, jossa kummankaan sopijaosapuolen tarkoitus ei voita toista: myyjän tarkoitus on eri, minkä ostajan asemassa oleva huolellinen ja järkevä henkilö olisi samassa tilanteessa saanut, ja ostajan tarkoitus on eri, minkä myyjän asemassa oleva huolellinen ja järkevä henkilö olisi samassa tilanteessa saanut. Ks. Farnsworth 1987, s. 101.

²⁰¹ A/CONF.97/19 1980, s. 261; Vilus 1989, s. 1437

²⁰² Ks. esim. Hyland 2004, § 2.7.

²⁰³ Ks. esim. Bianca 1987, s. 272; Honnold & Flechtner 2009, § 110, 222; Schmidt-Kessel 2010, s. 152; Schwenzer 2010, s. 571.

Muita sopijapuolen tarkoitusta osoittavia tekijöitä on 8 artiklan 3 kappaleen listan mukaan sopimusneuvottelut, sopijapuolten välille muodostunut käytäntö, kauppatapa sekä sopijapuolten myöhempi käyttäytyminen²⁰⁴. Listan ei ole tarkoitettu olevan tyhjentävä vaan muutkin seikat voivat osoittaa sopijapuolen tarkoituksen olleen tietynsisältöinen. Sopijapuolen antaman lausuman tai muun käyttäytymisen tulkinta tulee tehdä huomioiden vain ne seikat ja se tarkoitus, jotka vaikuttivat sillä hetkellä, kun sanottu lausuma annettiin tai käyttäytyminen tapahtui.²⁰⁵

3.2.2 Erityiset sopimuksen tulkintaa koskevat ehdot

Seuraavassa käsitellään muutama erityistä huomiota kirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä saanut tilanne kansainvälisen kauppasopimuksen tulkinnasta. Kansainvälisessä kaupassa on tavallista, että sopimukseen otetaan nimenomainen ehto, jolla pyritään vaikuttamaan siihen lainsäädännölliseen sopimuksen tulkintaa ja täydentämistä ohjaavaan viitekehikkoon, joka muutoin tulisi sovellettavaksi sopimussuhteeseen.²⁰⁶ Koska tavarantoimituksen virhe on niin läheisessä yhteydessä sopimuksen tulkintaa koskeviin normeihin ja oppeihin, on tällaisten ehtojen merkitys keskeinen virhearvioinnin kannalta. Vaikka CISG on tahdonvaltainen normisto ja sen yksittäisistä määräyksistä on mahdollista sopijapuolten poiketa 6 artiklan nojalla, lienee mahdotonta täysin sivuuttaa yleissopimuksen säännöksiä pelkästään yksityiskohtaisesti määrittelemällä sopimuksen tavaralta edellyttämät ominaisuudet.

²⁰⁴ Sopijapuolen myöhempi käyttäytyminen voi siten osoittaa jälkikäteisesti sen, mikä hänen tarkoituksensa ja käsityksensä sopimuksen sisällöstä oli sitä laadittaessa. Tämä ns. ”*course of performance*” tai ”*practical construction*” ei ole kaikissa oikeusjärjestyksissä hyväksytty tapa tulkita sopimusta. Ks. Farnsworth 1987, s. 100.

²⁰⁵ Farnsworth 1987, s. 98.

²⁰⁶ Ks. tällaisista, usein sopimuksen vakioehtoihin sisällytettävistä sopimusehdoista Cordero-Moss (toim.) 2011.

3.2.2.1 Parol Evidence -sääntö

*Parol Evidence*²⁰⁷ -sääntö on *common law* -järjestelmissä²⁰⁸ käytössä oleva sopimuksen tulkintaoppi tai -sääntö²⁰⁹. Opin tarkoituksena on pyrkiä säilyttämään kirjoitetun sopimuksen eheys kieltämällä tuomioistuinta huomioidusta sopimustekstin kanssa ristiriitaisia suullisia sopimuksia tai muita lausumia todisteina sopijapuolten kirjallisen sopimuksen sanamuodosta poikkeavista tarkoituksista.²¹⁰ *Parol Evidence* -sääntö tulee tyypillisesti ajankohtaiseksi kauppasopimuksissa, kun myyjän edustajan väitetään antaneen tavaran laadusta kirjallisesta sopimustekstistä poikkeavia kuvauksia. Tällöin myyjä voi vaatia tuomioistuinta kieltäytymään vastaanottamasta näyttöä sanotunlaisista kuvauksista.²¹¹

Parol Evidence -sääntöä ei ole liitetty osaksi CISG:a²¹². Konventio sääntelee itse siitä, mikä painoarvo osapuolten tarkoituksille tai käyttäytymiselle on annettava²¹³. Kirjoitettu sanamuoto on siten vain yksi seikka muiden ohella, mikä tulee huomioida, kun sopimusehtojen tarkoitusta tulkitaan, ei-

²⁰⁷ Synonyyminä käytetään myös termiä *extrinsic evidence*, joka voitaneen kääntää: *ulkoinen näyttö*. Tällaista ulkoista näyttöä ovat esimerkiksi sopimusneuvottelut. Ks. Hyland 2004, § 1.2.1.

²⁰⁸ Ks. esim. Yhdysvaltojen – jossa *Parol Evidence* -sääntö on tullut tärkeämmäksi kuin missään muualla – osalta UCC § 2-202: ”*Terms with respect to which the confirmatory memoranda of the parties agree or which are otherwise set forth in a writing intended by the parties as a final expression of their agreement with respect to such terms as are included therein may not be contradicted by evidence of any prior agreement or of a contemporaneous oral agreement but may be explained or supplemented (a) by course of performance, course of dealing, or usage of trade (Section 1-303), and (b) by evidence of consistent additional terms unless the court finds the writing to have been intended also as a complete and exclusive statement of the terms of the agreement.*” Ks. Hyland 2004 § 1.2.2.

²⁰⁹ Nimestään huolimatta kyseessä on tulkintasääntö – ei siis todistusoikeudellinen sääntö. Näin ollen kysymys sen hyväksyttävyydestä CISG:n alla kuuluu konventiion soveltamisalaan. Ks. tähän liittyen MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino.

²¹⁰ DiMatteo 2009, s. 230.

²¹¹ Hyland 2004, § 1.2.3.

²¹² Kanadan delegaatti ehdotti *Parol Evidence* -säännön implementoimista CISG:iin. Ehdotus ei kuitenkaan saanut suurempaa kannatusta, ja se hylättiin. Ks. A/CONF.97/19 1980, s. 90.

²¹³ Näistä säännöksistä keskeisimmät ovat artikkelit 8 ja 11.

kä ulkoisen näytön esittämistä ole rajattu *Parol Evidence* -säännön ta-
voin.²¹⁴

Doktriinin hylkääminen konventiosta vaikuttaisi olleen perusteltu ratkaisu:
Kuten CISG Advisory Council (CISG-AC)²¹⁵ toteaa, ensinnäkin useimmat
oikeusjärjestykset hyväksyvät kaikki merkitykselliset asianhaarat näytöksi
sopimuksen oikeasta tulkinnasta. Toiseksi *Parol Evidence* -sääntö, etenkin
siinä muodossaan kuin se Yhdysvalloissa esiintyy, on erittäin monimutkai-
nen ja vaihtelevansisältöinen. Kolmanneksi doktriini on saanut jatkuvaa
kritiikkiä osakseen.²¹⁶

Eräiden tutkijoiden mukaan *Parol Evidence* -sääntöä voitaisiin kuitenkin
käyttää yhdessä CISG:n kanssa²¹⁷. CISG-AC vastustaa tätä tulkintaa ja esit-
tää, että koska CISG sääntelee nimenomaisesti niistä seikoista, joista *com-*
mon law -järjestelmien *Parol Evidence* -opissakin on kyse, ei kyseeseen voi
tulla konvention ja *Parol Evidence* -säännön sellainen rinnakkainelo, jossa
Parol Evidence'ä voitaisiin käyttää sellaisten ”lainsäädännöllisten aukko-
jen” tulkinnassa, joista konventio ei sääntele²¹⁸. Oikeuskäytännön mukaan
vallitseva oikeustila näyttäisi olevan CISG-AC:n kannan mukainen²¹⁹.

²¹⁴ Hyland 2004, § 2.2.

²¹⁵ CISG-AC on yksityinen järjestö, jonka tarkoituksena on edistää CISG:n yhden-
mukaista tulkintaa. CISG-AC ei edusta mitään yksittäistä valtiota tai
oikeuskulttuuria, mutta sitä sponsoroivat *the Institute of International Commercial*
Law at Pace University School of Law ja *the Centre for Commercial Law Studies,*
Queen Mary, University of London.

²¹⁶ Hyland 2004, § 2.4.

²¹⁷ Ks. esim. Flechtner 1999, s. 284.

²¹⁸ Tällaisten lainsäädännöllisten aukkotilanteiden varalle on säädetty CISG 7(2) ar-
tikla, jonka mukaan “[k]ysymykset, jotka koskevat tämän yleissopimuksen säänte-
lemiä asioita mutta joista ei siinä nimenomaisesti määrätä, on ratkaistava niiden
yleisten periaatteiden mukaisesti, joille yleissopimus rakentuu, tai jollei tällaisia
ole, kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen mukaan määräytyvän sovellettavan
lain mukaisesti.”

²¹⁹ Ks. esim. tapaukset *MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agosti-*
no; *Shuttle Packaging Systems v. Tsonakis et al.*; *Mitchell Aircraft Spares v.*
European Aircraft Service; *Calzaturificio Claudia v. Olivieri Footwear*; *Filanto v.*
Chilewich; toisin *Beijing Metals v. American Business Center.*

Tapauksessa *MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino* amerikkalainen ostaja sopi italialaisen myyjän kanssa suullisesti keraamisten laattojen kauppaa koskevan sopimuksen perusehdoista. Myöhemmin, nämä ehdot kirjattiin myyjän vakioehdot sisältävään tilauslomakkeeseen, jonka ostajan edustaja allekirjoitti. Lomake oli italiankielinen, ja siinä oli tekstiä molemminpuolisesti. Etusivulla, heti allekirjoituksille varatun kohdan alapuolella, oli teksti, jonka mukaan ostaja on tietoinen lomakkeen takapuolelle kirjatuista ehdoista, ja hyväksyy ne.

Myyjän ja ostajan välille kehkeytyneen riidan yhteydessä myyjä pyrki nojautumaan tilauslomakkeen vakioehtoihinsa. Ostaja kiisti, että myyjän vakioehdoista olisi tullut osa kauppasopimusta, ja esitti näyttöä (todistajankertomuksia) siitä, että sopijapuolten tarkoituksena ei ollut ottaa vakioehtoja sopimuksensa osaksi.

Ensimmäinen oikeusaste (*the U.S. District Court for the Southern District of Florida*) kieltäytyi hyväksymästä näyttöä kirjallisen sopimustekstin kanssa ristiriitaisesta sopimuksen tulkinnasta kansallisen *parol evidence* -säännön perusteella. Valittu tuomioistuin (*the U.S. Court of Appeals for the Eleventh Circuit*) kumosi alemman tuomioistuimen tuomion ja totesi, että CISG 8(3) artikla kumoaa *parol evidence* -säännön. Lisäksi, tuomioistuimen mukaan *parol evidence* -sääntö ei ole CISG:n soveltamisalan ulkopuolista prosessuaalista sääntelyä, vaan se on luonteeltaan aineellista sääntelyä ja lukeutuu siten CISG:n soveltamisalaan.²²⁰

Näin ollen, mikäli kauppasopimus lukeutuu CISG:n soveltamisalaan, ei *Parol Evidence* -oppi sovellu sopimuksen tulkintaan.²²¹

²²⁰ "We begin by observing that the *parol evidence* rule, contrary to its title, is a substantive rule of law, not a rule of evidence. — The rule does not purport to exclude a particular type of evidence as an 'untrustworthy or undesirable' way of proving a fact, but prevents a litigant from attempting to show 'the fact itself -- the fact that the terms of the agreement are other than those in the writing.' — As such, a federal district court cannot simply apply the *parol evidence* rule as a procedural matter -- as it might if excluding a particular type of evidence under the Federal Rules of Evidence, which apply in federal court regardless of the source of the substantive rule of decision." Ks. *MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino*.

²²¹ Hyland 2004, § 2.5.

3.2.2.2 Tavanomainen tarkoitus -sääntö

Toinen *common law* -oikeusjärjestelmille ominainen sopimuksen tulkintainstrumentti on tavanomainen tarkoitus -sääntö²²². Sääntö estää tuomioistuinta ottamasta harkintaan näyttöä ilmeisen yksiselitteisen²²³ sopimustekstin kanssa ristiriitaisesta sopimuksen tai sen yksittäisen ehdon väitetystä merkityksestä.²²⁴ Ulkoista näyttöä voidaan säännön mukaan esittää vain siltä osin kuin sopimusteksti on tulkinnanvarainen tai epäselvä. Tavanomainen tarkoitus -sääntö – toisin kuin *Parol Evidence* -sääntö – ei kuitenkaan estä sopijapuolia esittämästä näyttöä siitä, että sopimusta on kirjoitetun sopimustekstin ulkopuolella täydennetty tai muutettu.²²⁵ Säännön rationa on se, että yksiselitteisen sopimustekstin voidaan katsoa osoittavan tarkoituksensa ilman, että olisi tarvetta turvautua sopimustekstin ulkopuoliseen näyttöön.²²⁶

Tavanomainen tarkoitus -sääntö ei päde CISG:n soveltamisalalla. Artikla 8 mukaan sopimuksen tulkinnan tulee perustua sopijapuolten oikean tarkoituksen selvittämiseksi. Siten on mahdollista, että sanamuodoltaan yksiselitteinenkin sopimusteksti voi saada tulkinnan avulla sen normaalikielen mukaisesta merkityksestä poikkeavan tarkoituksen. Artikla 8(3) nimenomaisesti sallii tulkinnassa käytettävän kaikkia tapaukseen liittyviä merkityksellisiä seikkoja, kuten sopimusneuvotteluita ja sopijapuolten myöhempää käyttäytymistä.²²⁷ Lähtökohtaisesti siten edes silloin, kun sopimusteksti

²²² *Common law* -järjestelmissä tavanomainen tarkoitus -sääntö tunnetaan nimellä *Plain Meaning Rule*.

²²³ Tosin, on huomattava, että etenkin sopimusoikeudellisessa kontekstissa kieli voi tuskin koskaan olla täysin yksiselitteistä. Ks. Hyland 2004, alav. 46. Tietyillä erityisaloilla sanalla voi olla aivan eri merkitys kuin mikä sanan yleiskielen mukainen merkitys on. Ongelma on erityisen korostunut kansainvälisissä sopimuksissa, joissa sopijapuolten ollessa eri kielialueilta muun muassa käännökset lisäävät käytetyn sopimustekstin tulkinnanvaraisuutta.

²²⁴ Hyland 2004, Opinion 2.

²²⁵ Hyland 2004, § 1.3.

²²⁶ Farnsworth 1998, § 7.3.

²²⁷ Hyland 2004, § 3.2.

vaikuttaisi olevan merkitykseltään yksiselitteinen, CISG ei estä sopijapuolia vetoamasta ulkoiseen näyttöön osoittaakseen sopimustekstin sanamuodosta poikkeavan tarkoituksen.²²⁸

3.2.2.3 Integraatiolauseke

Kansainvälisessä liikesopimuskäytännössä on yleistä, että sopimukseen otetaan ehto, jonka mukaan sopimus muodostaa sopijapuolten koko sopimuksen sopimuksessa käsiteltyjen asioiden osalta²²⁹. Ehdon ensisijainen tarkoitus on estää sopijaosapuolta vetoamasta sopimuksen allekirjoittamishetkeä aikaisempiin neuvotteluihin siinä tarkoituksessa, että niiden avulla voitaisiin täydentää tai muuttaa sopimuksen sanamuodon merkitystä.²³⁰ Toisaalta ehdolla pyritään määräämään tyhjentävästi tavoista tulkita sopimusta ja näin irrottaa sopimus sitä ympäröivästä lain viitekehyksestä²³¹. Kansainvälisessä kaupassa tyypillinen ehto²³² kuuluu esimerkiksi näin:

Purchaser agrees that the Purchase Order and Sales Contract relating to this transaction include all of the terms and conditions of this Agreement and that this Agreement cancels and supersedes any prior agreement and as of the date hereof comprises the complete and exclusive statement of the terms of the Agreement relating to the subject matters covered hereby. Purchaser further understands that verbal promises by sales representatives are not valid and any promises or understandings not

²²⁸ Hyland 2004, § 3.3.

²²⁹ Käsite tunnetaan englanninkielisessä kirjallisuudessa nimillä, *Merger Clause*, *Entire Agreement Clause* (Hyland 2004, Opinion 3; Cordero-Moss (toim.) 2011), *Zipper Clause* (Murray 1988, § V.) ja *Integration Clause* (Honnold & Flechtner 2009, § 110). Suomalaisessa kirjallisuudessa käytetään termiä *integraatiolauseke* (Routamo & Ramberg 1997, s. 136). *No Oral Amendments Clause*, joka estää sopijapuolta vetoamasta kirjallisen sopimuksen kanssa ristiriitaiseen suulliseen välipuheeseen tms. lienee luettavissa omana alatyypinä integraatioehtojen alle. Ks. De Nova 2011, s. 227. Yleensä *No Oral Amendments* -ehdolla kuitenkin viitataan lähinnä sopimuksen solmimisen jälkeisiin muutoksiin, kun taas *Entire Agreement* pyrkii lähtökohtaisesti estämään sopimuksen allekirjoittamishetkeä edeltävien lausumien ym. huomioon ottamisen sopimuksen tulkinnassa. Ks. (Cordero-Moss (toim.) 2011, s. 49–50; Magnus 2011, s. 192–198.

²³⁰ Farnsworth 1987, s. 102.

²³¹ Cordero-Moss (toim.) 2011, s. 50.

²³² Ks. Cordero-Moss 2011, s. 49.

*herein specified in writing are hereby expressly waived by the Purchaser.*²³³

Integraatiolausekkeisiin suhtaudutaan eri oikeusjärjestyksissä eri tavoin. Esimerkiksi Saksassa integraatioehdot voivat periaatteessa olla päteviä – jopa silloin, kun ne sisältyvät pääsopimuksen vakioehtoihin. Saksalainen oikeus tekee kuitenkin eron sen suhteen vedotaanko integraatiolausekkeeseen tarkoituksessa estää sopimuksen täydentäminen tai muuttaminen suullisin välipuhein, jotka tapahtuivat ennen sopimuksen solmimista vai sen jälkeen. Mikäli sopimusosapuoli kykenee kiistattomasti näyttämään, että integraatioehdon sisältävää sopimusta on täydennetty tai muutettu suullisesti sen solmimisen jälkeen, on mahdollista, että kyseinen ehto jää vaikutuksettomaksi. Lähtökohtaisesti Saksassa integraatiolauseke saa kuitenkin aikaan oletettaman siitä, että kirjoitettu sopimusteksti on oikea ja täydellinen.²³⁴ Englantilaisessa ja yhdysvaltalaisessa oikeudessa²³⁵ integraatioehdot pääsääntöisesti sitovat osapuolia ja tuomioistuimia, ja niiden sivuuttamiseen suhtaudutaan erittäin torjuvasti – näin etenkin Yhdysvalloissa²³⁶.

Suomessa integraatioehdon sisällyttämisellä sopijapuolten väliseen sopimukseen ei voida tehokkaasti ja täydellisesti sulkea sovellettavaa lakia sopimussuhteen ulkopuolelle. Toisin sanoen, integraatioehto ei meillä saa aikaan sellaista vaikutusta, että sopimusteksti voisi toimia sopimussuhteen yksinomaisena ja ainoana sääntelykeinona ja siten poistaa mahdollisuuden tukeutua sopimussuhdetta muutoin säänteleviin lain säännöksiin tai sopimusoikeudellisiin periaatteisiin esimerkiksi sopimuksen aukkoja täydentäen tai sopimusta tulkiten. Kuitenkin, Saksan oikeustilaa vastaavasti, integraatiolauseke toiminee meilläkin sopimuksen osapuolen näyttökynnystä korottavana siltä osin, kun osapuoli pyrkii esittämään sopimuksen synty-

²³³ Hyland 2004, alav. 26.

²³⁴ Magnus 2011, s. 192–198.

²³⁵ Näin on asian laita sekä useimmissa osavaltioissa että UCC:ssa.

²³⁶ Magnus 2011, s. 192–198.

hetkeä edeltävistä neuvotteluista näyttöä sopimustekstin vastaisista tarkoituksista. Sopimuksen syntyhetken jälkeisiin olosuhteisiin integraatioehdolla ei sitä vastoin liene vaikutuksia^{237 238}.

Miten olisi sitten meneteltävä, jos tällaisessa tapauksessa, jossa yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sopimukseen on otettu integraatiolauseke, sopijapuoli pyrkii vetoamaan ulkoiseen näyttöön, esimerkiksi siihen, että kirjallisessa sopimuksessa käsitellystä asiasta onkin suullisesti sovittu jälkeempään jotain muuta kuin sopimustekstissä lukee? Toisin sanoen: onko integraatiolauseke pätevä CISG:n soveltamisalaan lukeutuvien kauppasopimusten osalta?

Tietty yksimielisyys oikeuskirjallisuudessa vallitsee siitä, että integraatiolauseke estää tehokkaasti sopijapuolen tekemän sellaisen väitteen, jonka mukaan kirjallista sopimusta olisi muutettu tai täydennetty suullisesti joko ennen kirjallisen sopimuksen allekirjoittamista tai jälkeen²³⁹. Myös UNIDROIT:n Periaatteet²⁴⁰ ovat sillä kannalla, että aikaisempia neuvotteluita tai lausumia ei voida tulkita siten, että niillä voitaisiin täydentää tai muuttaa sopimusta, jos sopimuksessa on integraatioehto. Näin ollen tapauksessa,

²³⁷ Möller 2011, s. 256. Integraatioehtoa on kuitenkin tulkittava tapauskohtaisesti kunkin tilanteen edellyttämässä kontekstissa. Kirjoittajan oma mielipide tässä on se, että integraatioehtoon tukeutuen lienee mahdollista torjua myös esimerkiksi väitteitä sopimuksen syntyhetken jälkeisistä suullisista muutoksista. Tämä lienee kuitenkin lähinnä näyttökysymys, jossa sopimustekstin kanssa ristiriitaista myöhempää muutosta tai täydennystä koskevan vaatimuksen esittänyt osapuoli joutuu esittämään myös näyttöä siitä, miksi sopimusta on muutettu tai täydennetty integraatioehdon vastaisesti (esim. suullisesti).

²³⁸ Ks. Möller 2011, s. 256–258.

²³⁹ Ks. esim. MCC-Marble Ceramic Center v. Ceramica Nuova D'Agostino, jossa tapauksessa tuomioistuin totesi, että sopijaosapuolet voivat liittää sopimukseensa integraatiolausekkeen, jolla osapuolet voivat päteväsi sivuuttaa kaiken aikaisemman sopimisen, mitä sopimista ei ole otettu osaksi kirjallista sopimusta. Farnsworth 1987, s. 102; Honnold & Flechtner 2009, § 110.

²⁴⁰ Ks. UNIDROIT:n Periaatteet, artikla 2.1.17: ”A contract in writing which contains a clause indicating that the writing completely embodies the terms on which the parties have agreed cannot be contradicted or supplemented by evidence of prior statements or agreements. However, such statements or agreements may be used to interpret the writing.”

jossa myyjä ja ostaja ovat aikaisemmin sopineet tietyistä yksityiskohtaisista ominaisuuksista tietyille tuotteille, mutta eivät ole viitanneet näihin ominaisuuksiin nyt tarkasteltavana olevassa sopimuksessa, sopimusta ei luultavasti voitaisi integraatioehdosta johtuen täydentää aikaisemmin sovitulla ominaisuuksilla²⁴¹.

Asia on kuitenkin mutkikkaampi sen kysymyksen osalta, estääkö integraatiolauseke myös ulkoisen näytön hyväksymisen sopimuksen tulkinnassa²⁴². Oikeuskäytännössä sekä kansalliset tuomioistuimet että välitystuomioistuimet ovat kieltäytyneet hyväksymästä sopijapuolen väitteitä siitä, että kauppasopimusta olisi muutettu tai täydennetty sopimustekstin ulkopuolella, kun sopimuksessa on ollut integraatioehto. Tapauksissa on kuitenkin ollut kyse sopimustekstin ulkopuolisen kommunikoinnin tai käyttäytymisen hyväksymisestä sopimuksen *täydentämiseksi* tai *muuttamiseksi*.²⁴³ Integraatioehdon vaikutusta sopimuksen *tulkintaan* ei ole yhtä laajasti käsitelty oikeuskäytännössä.

Englantilaisessa tapauksessa²⁴⁴ oli kuitenkin kyse sopimustekstille tulkinnalla annettavasta tarkoituksesta, kun osapuolet olivat liittäneet integraatioehdon sopimukseensa. Tapauksessa kaksi englantilaista yhtiötä olivat solmineet yhteistyösopimuksen, jossa vuokratyövoimaa välittävä yhtiö (agentti) sitoutui toimittamaan toiselle yhtiölle (asiakas) työvoimaa ja siivousvälineitä. Sopimus solmittiin kestäväksi tietyn määräajan, jonka aikana agentilla olisi ”preferoidun toimittajan status”. Sopimuksessa ei määritetty, mitä tällä termillä tarkoitettiin.

Riita sopijapuolten välille syntyi siitä, kun asiakas tilasi työvoimapalveluita kolmannelta taholta neuvottelematta asiasta ensin agentin kanssa. Asiakkaan mukaan ilmaus ”preferoidun toimittajan status” tarkoitti sitä, että agentti olisi ensisijainen toimittaja ainoastaan alkuperäisessä sopimuksessa tarkoitettujen siivous- ja muiden palveluiden osalta. Asiakkaalla oli siten oi-

²⁴¹ Ks. Möller 2011, s. 257.

²⁴² Rajanveto siitä, milloin kyseessä on sopimuksen täydentäminen tai muuttaminen ja milloin ainoastaan tulkinta voi olla vaikeaa.

²⁴³ Ks. esim. Cong ty Ng Nam Bee Pte Ltd. v. Cong ty Tay Ninh Trade Co.

²⁴⁴ ProForce Recruit Ltd v Rugby Group Ltd.

keus tilata työvoimapalveluita muilta palveluntarjoajilta muihin käyttötarkoituksiinsa neuvottelematta asiasta ensin agentin kanssa.

Agentin tulkinnan mukaan ilmaus tarkoitti sitä, että agentilla olisi ensisijainen oikeus tarjota asiakkaalle työvoimapalveluita asiakkaan tarpeisiin riippumatta siitä, käsittäisikö tämä tarve työvoimapalveluita yli sen käyttötarkoituksen, jota varten alkuperäinen sopimus solmittiin.

Ensimmäinen instanssi sovelsi englantilaista prosessisääntöä, jonka mukaan sopimusneuvotteluita ei ole lupa hyödyntää kirjallisen sopimustekstin tulkinnassa. Muutoksenhakutuomioistuin kumosi ensimmäisen instanssin tuomion ja katsoi, että integraatioehto ei estänyt ”preferoidun toimittajan status” - ilmaisun tulkinnassa ottamasta huomioon kaikkia olennaisia olosuhteita, ml. sopijapuolten välisiä aiempia neuvotteluita. Perusteluissaan tuomioistuin nojautui UNIDROIT:n Periaatteisiin sekä CISG:iin.

PECL artikla 2:105 jaottelee integraatioehdot sellaisiin, jotka ovat laadittu yksilöllisesti sopijapuolten välisissä neuvotteluissa ja niihin, jotka eivät ole. Ensiksi mainituissa ehto pätevästi kieltää sopijapuolten aikaisempien lausumien hyväksymisen osaksi sopimusta.²⁴⁵ Jälkimmäisessä tapauksessa ehto muodostaa ainoastaan presumption, joka voidaan kumota vastakkaisella näytöllä.²⁴⁶ Lisäksi, PECL 2:105(3):n mukaan sopijapuoli ei voi pätevästi vedota integraatioehtoon siltä osin kuin toinen sopijapuoli on kohtuudella voinut luottaa sopijapuolen aikaisempiin lausumiin tai käyttäytymiseen.

Vastaavia erotteluita ei ole yleissopimuksessa tehty ja niiden tekeminen on muutoinkin vaikeaa. Vallitseva kanta näyttää olevan se, että CISG:n voidaan katsoa sallivan integraatioehdot. Lähtökohtaisesti CISG:n säännökset ovat dispositiivisia luonteeltaan. Tässä valossa integraatiolauseke muodos-

²⁴⁵ PECL 2:105(1): ”If a written contract contains an individually negotiated clause stating that the writing embodies all the terms of the contract (a merger clause), any prior statements, undertakings or agreements which are not embodied in the writing do not form part of the contract.”

²⁴⁶ PECL 2:105(2): ”If the merger clause is not individually negotiated it will only establish a presumption that the parties intended that their prior statements, undertakings or agreements were not to form part of the contract. This rule may not be excluded or restricted.”

taisi 6 artiklassa sallitun poikkeuksen yleissopimuksen eräistä säännöksistä, tarkemmin, 11 artiklan mukaisesta muotovapaudesta ja 8(3) artiklan mukaisista sopimuksen tulkintasäännöistä. Tätä kantaa tukee artiklan 6 sanamuoto: ”[s]opijapuolet voivat – – poiketa [yleissopimuksen] määräyksistä tai muuttaa niiden vaikutuksia.” Tavanomainen integraatioehto ei kuitenkaan lähtökohtaisesti kokonaisuudessaan estä 8(3) artiklan soveltumista.²⁴⁷ Kyseistä artiklaa sovelletaan integraatioehdon tulkintaan, eli siihen, mitä sopijapuolet ehdolla tarkoittivat. Muodostuu eräänlainen kehäpäätelmä: sen selvittämiseksi, oliko sopijapuolten tarkoituksena poistaa CISG 8 artiklan soveltaminen, sovelletaan 8 artiklassa mainittuja tulkintasääntöjä.²⁴⁸

Tätä ristiriitaista kysymystä pohdittiin tapauksessa, jossa amerikkalainen ostaja tilasi saksalaiselta valmistajalta tuotantojärjestelmän keksimälleen ja patentoimalleen kasettipakkaukselle.²⁴⁹ Kun tuotantojärjestelmän toimittaminen viivästyi kaksi vuotta, eikä järjestelmä vielä toimituksen jälkeenkään toiminut kunnolla, ostaja nosti kanteen saksalaista myyjää vastaan vahingonkorvausta.

Myyjä vetosi osapuolten väliseen sopimukseen ja siihen liitettyihin vakioehtoihin puolustukseksi. Vakioehdoissa oli myyjän vastuuta rajoittava lauseke, jonka mukaan CISG artikla 35:n mukaiset vaatimukset eivät sido sopijapuolia. Lisäksi, vakioehtoihin kuului ns. integraatiolauseke, jonka mukaan kirjallinen sopimus muodostaa sopijapuolten koko sopimuksen. Ostaja väitti, että sopijapuolten kesken oli nimenomainen suullinen sopimus, jonka mukaan vakioehtoja ei sovellettaisi kyseiseen sopimussuhteeseen.

Tuomioistuin totesi, että CISG ei sisällä *parol evidence* -sääntöä, jonka mukaan ainoastaan sopimustekstin sanamuodolle on annettava merkitystä tulkittaessa sopimuksen sisältöä. Tapauksen teki hankalaksi se, että sopimustekstissä (vakioehdoissa) mainitun integraatiolausekkeen sitovuus tuli arvioitavaksi juuri niiden seikkojen avulla, jotka sillä oli tarkoitus syrjäyttää. Tuomioistuin totesi, että kansallinen oikeuskäytäntö kyseisestä

²⁴⁷ Mikäli sopijaosapuolet haluaisivat sivuuttaa artikla 8(3):n soveltumisen sopimussuhteeseensa, on suositeltavaa sisällyttää tästä nimenomainen maininta sopimustekstiin (Murray 1988, § V.). Ks. De Nova 2011, s. 231.

²⁴⁸ Hyland 2004, § 4.1.

²⁴⁹ TeeVee Toons v. Gerhard Schubert GmbH.

aiheesta oli niukkaa ja otti siksi tulkinnan avuksi CISG-AC:n lausunnon. Lausunnon mukaisesti integraatiolausekkeen tulkinnassakin on noudatettava niitä sääntöjä, jotka artikla 8 asettaa.

4 LOPPUPOHDINTOJA

Tämän tutkielman tavoitteena oli löytää CISG:n järjestelmän mukainen autonominen virheen käsite. Tavoitteena oli lisäksi etsiä eroja suhteessa Suomen kauppalain mukaiseen virheen käsitteeseen. Koska on mahdotonta määritellä tavaran virhe tyhjentävästi sen ollessa sidoksissa tapauskohtaiseen sopijapuolten tahdonilmaisujen tulkintaan, pyrittiin tässä tutkielmassa lähestymään virheen käsitettä tietyissä käytännön lainsoveltamistilanteissa ongelmia aiheuttaneissa kysymyksissä.

4.1 CISG:n merkitys käytännössä

Yleisesti ottaen CISG:a on pidetty menestystarinana. Tämä positiivinen käsitys konventiosta nojautuu paljossa CISG:n laajaan kansainväliseen hyväksyntään ja ratifiointiin eri valtioiden tahoilta sekä CISG:n rooliin esimerkkinä muille kansainvälisille harmonisointiprojekteille. Konventio on myös toiminut mallina useille kansallisille kauppalaeille²⁵⁰ ²⁵¹.

4.1.1 CISG:n etuja

Käytännön liike-elämän kannalta CISG:a voidaan pitää suositeltavana monessakin suhteessa. Ensinnäkin kansallisen kauppalain valitsemisessa osapuolten väliseen sopimukseen sovellettavaksi laiksi piilee eräitä riskejä. Näin on ainakin silloin, kun sovellettava laki on jonkun muun kuin sen valtion laki, jossa valtiossa riita tulee tuomioistuimen ratkaistavaksi. Vaikka useimmat teollisuusmaat hyväksyvätkin osapuolten tekemän lakiviittauksen, ei tilanne ole välttämättä sama esimerkiksi kehitysmaissa. Kun tällaisissa maissa myös prorogaatio- eli oikeuspaikkasopimukseen voidaan suhtautua nihkeästi, on vaarana, että länsimainen ostaja haastaessaan myyjän oikeuteen tämän kotimaassaan joutuu tilanteeseen, jossa sovellettavaksi

²⁵⁰ Esimerkiksi yhteispohjoismaisesti valmistellut kauppalait perustuvat pitkälti CISG:iin.

²⁵¹ Ks. esim. Schwenger & Hachem 2009; Smits 2013, s. 3–4.

laiksi tuleekin yllättäen myyjän maan laki. Tällaisen osapuolelle ennakoimattoman lain soveltaminen voi johtaa dramaattisiin lopputuloksiin.²⁵²

Toiseksi useat prosessiekonomiset seikat puoltavat CISG:n käyttämistä kansainvälisissä kauppasopimuksissa. Useimmissa maissa tuomioistuin ei sovelle vieraan valtion lakia viran puolesta vaan asianosaisen on siihen erikseen vedottava sekä esitettävä selvitystä lain sisällöstä²⁵³. Tämä aiheuttaa luonnollisesti kustannuksia esimerkiksi käännöksiä muodossa. Lisäksi tietoa vieraan valtion lain sisällöstä voi olla vain vaikeuksien saatavissa.²⁵⁴ Jo johdantoluvussa mainittiin, että CISG:a koskevaa oikeuskäytäntöä ja akateemista kirjallisuutta on runsaasti saatavilla. Kansainvälisen kaupan kannalta on erityisen hyödyllistä, että tämä aineisto on pitkälti englanninkielistä ja helposti saatavissa internetistä. Useiden kansallisten kauppalakien osalta ei voida sanoa samaa. Oma kysymyksensä on lisäksi se, miten hyvin tuomioistuin osaa vierasta lakia soveltaa.²⁵⁵

Kolmanneksi CISG on laadittu nimenomaan kansainvälistä kauppaa ajatellen ja kompromissina eri oikeusjärjestelmien välillä. Siten konvention ratkaisuista eri kysymyksiin sekä mannereurooppalainen että *common law* -juristi löytävät tuttuja piirteitä ilman, että järjestelmä tuntuisi kummallekaan täysin vieraalta tai vaikeasti ennustettavalta. Esimerkkinä tavaran virheen kannalta voidaan mainita jo selostetut *aliud/peius*- ja *condition/warranties* -erottelut ja se, miten CISG:n soveltamisella välttyään näiden erottelujen tuomilta ongelmilta.

Kansainvälisissä liikesopimuksissa osapuolet usein pyrkivät neuvottelemalla saamaan sopimukseen lakiviittauksen oman maansa lakiin – ja vieläpä

²⁵² Schwenger & Hachem 2009, s. 126.

²⁵³ Näin on myös Suomessa. Ks. OK 17:3.1 §.

²⁵⁴ Samat prosessiekonomiset seikat pätevät myös kansainvälisessä välimiesmenettelyssä.

²⁵⁵ Schwenger & Hachem 2009, s. 126–127. Ks. myös Brödermann 2007, s. 1.

nimenomaisesti CISG:n syrjäyttäen²⁵⁶. Yleensä sopimuksiin otetaan sen osapuolen kotimaan laki, jolla osapuolella on vahvempi neuvottelupositio. Näin saatetaan tehdä ilman syvällisempää tietoa siitä, miten osapuolen kotivaltion kansallinen kauppalaki ja CISG eroavat toisistaan. On mahdollista, että sellainenkin sopimuspuoli, jolle CISG:n soveltaminen johtaisi edullisempaan lopputulokseen kuin kansallinen laki, pyrkii silti lakiviittauksella oman kansallisen lakinsa soveltamiseen.²⁵⁷ Vahvemmankin sopimusosapuolen voi olla strategisesti järkevää luopua oman kansallisen lakinsa vaatimisesta ja ikään kuin tulla vastaan hyväksymällä neutraalimpi CISG sovellettavaksi laiksi. Tällaisella myönnytyksellä osapuolelle jää ehkä enemmän neuvotteluvaraa esimerkiksi oikeuspaikan suhteen. Samoin CISG:n valitseminen voi olla hyvä kompromissi tilanteissa, joissa tasavahvat sopimusosapuolet vaativat kumpikin lakiviittausta omaan kansalliseen lakiinsa.²⁵⁸

4.1.2 Kritiikkiä

Konventio on kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä. Tämän kritiikin keskiössä on ollut tässäkin tutkielmassa sivuttu aihe: konvention yhtenäisen soveltaminen. Koska CISG on ratifioitu hyvin laajalti ja sitä soveltavat siten lukuisat tuomioistuimet ja välimiestuomioistuimet eri oikeusjärjestyksien alueilla, on olemassa riski siitä, että konvention yhdenmukainen soveltaminen vaarantuu. Toisaalta on muistettava, että aivan sama ongelma koskee kansallisia lakeja silloin, kun ne syystä tai toisesta tulevat vieraan valtion tuomioistuinten sovellettaviksi. Toisin kuin kansalliset lait CISG on kuitenkin suunniteltu kansainvälisissä yhteyksissä sovellettavaksi. Sen jo-

²⁵⁶ CISG:n nimenomainen poissulkeminen vaikuttaisi olevan suhteellisen yleistä. Tarkkoja lukuja ei kuitenkaan ole saatavissa. (Schwenzer & Hachem 2009, s. 125, erityisesti alav. 33) Ks. myös Brödermann 2007, s. 2, jonka mukaan syy CISG:n poissulkemiseen johtuu usein hyvin inhimillisistä syistä: tietämättömyys, pelko tai yleinen muutosvastarinta ja uuden vierastaminen. Brödermann kuitenkin ennustaa CISG:n suosion kasvavan uuden juristisukupolven vallattua alaa.

²⁵⁷ Brödermann 2007, s. 3.

²⁵⁸ Ks. Brödermann 2007, s. 1.

kainen artikla ja sanamuoto ovat tulos perinpohjaisesta dialogista, jossa on ollut edustus kaikista suurimmista oikeuskulttuureista²⁵⁹ ²⁶⁰.

Toisena ongelma-alueena on nähty CISG:n ja kansallisten lakien välinen suhde. Konventio on soveltamisalaltaan asiallisesti rajattu, ja esimerkiksi pätevyyskysymykset eivät lähtökohtaisesti kuulu sen piiriin: 4 artiklan mukaan konventio sääntelee vain kauppaa koskevan sopimuksen tekoa sekä tällaisen sopimuksen osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia. Sopimuksen pätevyys, milloin CISG:ssä ei toisin määrätä, ei kuulu konvention soveltamisalaan. Konkreettisesti tavaran virhettä koskevassa riidassa pätevyyskysymykset voivat kuitenkin tulla ajankohtaisiksi, ja tällöin joudutaan ratkaisemaan vaikea kysymys siitä, kumpaa normistoa asiaan tulee soveltaa. Esimerkiksi tässäkin tutkielmassa käsitelty ilmaisuerehdys on aiheuttanut ongelmia erityisesti niissä valtioissa, joiden oikeusjärjestelmissä asiaa on perinteisesti käsitelty pätevyyskysymyksenä.

Toisena esimerkkinä voidaan mainita prosessuaalisen ja aineellisen oikeuden välinen suhde. Se, mitä mielletään prosessuaaliseksi ja mitä aineelliseksi oikeudeksi, riippuu pitkälti oikeusjärjestelmästä.²⁶¹ Yleissopimuksen yhdenmukaisen soveltamisen vaatimuksen kannalta asiakysymysten kvalifioiminen aineelliseksi tai prosessuaaliseksi oikeusjärjestelmäkohtaisesti on ongelmallista. Tämä johtaisi siihen, että riidan lopputulos saattaa olla riippuvainen siitä, missä foorumissa asia tulee vireille.

Autonomisen tavaran virheen käsitteen kannalta ongelmallisiksi ovat osoittautuneet esimerkiksi eräät sopimuksen tulkintaa koskevat sopimusehdot, joiden tarkoituksena on estää tai rajoittaa todistelua osapuolten tarkoituksesta yli sen, mikä on suoraan luettavissa sopimustekstistä. Perinteisesti erityisesti amerikkalaiset tuomioistuimet ovat mieltäneet kysymyksen proses-

²⁵⁹ Ks. A/CONF.97/19.

²⁶⁰ Ks. esim. Diedrich 1996, s. 305; Schwenger & Hachem 2009, s. 129–131.

²⁶¹ Schwenger & Hachem 2009, s. 133.

suaaliseksi ja katsoneet, että kysymys ei siten kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan. Sittemmin tämän kannan on syrjäyttänyt näkemys, jonka mukaan ratkaisu on löydettävissä yksin CISG:sta ja erityisesti sen 8 artiklan säännöksistä. Koska tavaran virheellisyys CISG:n mukaan määräytyy yksityiskohtaisten sopimusehtojen (*specifications*) ohella aina myös implisiittisistä ehdoista ja oikeutetuista odotuksista, eivät tällaiset usein vakioehdoiksi muotoutuneet sopimusmääräykset toimi optimaalisesti CISG-sopimuksissa.

Ongelma konvention ja kansallisen lain välisestä suhteesta on tuttu kansainvälisen yksityisoikeuden tutkimusalalla. Koska kauppasopimusta koskevat riidat eivät varmasti koskaan elä täysin omassa kuplassaan, on aina olemassa riski siitä, että CISG ei sovellettavana lakina ole riittävä vaan tiettyihin kysymyksiin joudutaan soveltamaan kansallisia lakeja²⁶². Lisäksi tulee huomioida, että oikeussuhteen pilkkoutuminen eri statuuttien alaan on tyypillinen ilmiö kaikessa kansainvälisessä yksityisoikeudessa, eikä se poistu vaikka CISG poissuljettaisiinkin sopimuksessa. Vaatimus yhdenmukaisesta soveltamisesta puoltaa kuitenkin pidättäytymistä kansallisten lakien soveltamisesta, milloin asia on luonteeltaan sellainen, että se voidaan ratkaista CISG:n järjestelmän piirissä.

Tämän tutkimuksen yhteydessä kävi ilmi, että vaatimusta yhdenmukaisesta soveltamisesta ei ole aina täydellisesti noudatettu. Tuomioistuimet ovat olleet toisinaan halukkaita pitäytymään omissa kansallisissa käsitteissään ja teorioissaan silloinkin, kun konventio kiistatta edellyttäisi autonomisen virheen käsitteen soveltamista. Tilanne tuntuu olevan parantunut viime vuosikymmeninä, ja CISG:n yhdenmukaisen soveltamisen periaate on tullut yhä laajempaan tietoisuuteen. Tässä kehityksessä UNCITRAL:n työ CLOUT-tietokannan muodossa sekä useat muut internetin CISG-tietokannat katta-

²⁶² Tästä oikeussuhteen pilkkoutumisesta käytetään termiä *dépeçage*. Ks. esim. Koulou 2005, s. 18–19.

vine oikeustapaus- ja kirjallisuuskokoelmineen ovat kiistatta olleet tärkeällä sijalla. Vaikka ulkomaisilla tuomioistuinratkaisuilla ei ole sitovaa vaikutusta, on niiden asema CISG:n yhdenmukaisen soveltamisen vaatimuksen kannalta yleisesti tunnustettu. Maininnatta ei voi tässä yhteydessä jättää myöskään CISG-AC:n työtä^{263 264}.

4.2 Eroavaisuuksista CISG:n ja kauppalain välillä tavarán virheen osalta

Tavarán virhesäntely on päällisin puolin lähes identtistä CISG:n ja KL:n välillä. Erot johtuvatkin pitkälti oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa muotoutuneista erilaisista tulkintatraditioista. Esimerkiksi Suomessa perinteinen virhetyyppien jaottelu ei ole yleissopimuksen kohdalla välttämättä yhtä toimiva. CISG:ssa tavarán virheen käsitteellä on tavoiteltu kattavampaa soveltamisalaa kuin KL:n virheellä; KL:ssa huomio on ollut nimenomaan konkreettisten laatuvirheiden säätelyssä.

Toinen, voimakkaampi eroavaisuus liittyy virhekäsitteen ja niin sanotun aliud-tilanteen väliseen rajanvetoon. Kuten tutkielmassa osoitettiin, on KL:n virhekäsite tässä yhteydessä rajoitetumpi, ja tapauksissa, joissa yleissopimuksen mukaan olisi kyseessä ainoastaan tavarán virhe, voi kauppalain mukaan olla kyseessä viivästys. Kun otetaan lisäksi huomioon virheen ja viivästyksen erot esimerkiksi ostajan reklamointivelvollisuuden kannalta, voidaan sanoa, että myyjän asema on hieman edullisempi CISG:n mukaan.

Lisäksi havaittiin, että KL:n alla voi olla oikeudellista merkitystä sillä, kuinka voimallisesti myyjä on kuvannut tavarán tiettyjä ominaisuuksia tai laatua. On mahdollista, että KKO:n oikeuskäytännön valossa erityisellä tavarán laatua koskevalla vakuutuksella on oikeusvaikutuksia, jotka eivät

²⁶³ Tuomioistuimet ovat viitanneet suoraan CISG-AC:n lausuntoihin, milloin riittävää oikeuskäytäntöä ei ole ollut saatavissa. Ks. esim. TeeVee Toons v. Gerhard Schubert GmbH.

²⁶⁴ Ks. Schwenzer & Hachem 2009, s. 130.

löydy kauppalain säännöksistä. Oikeussuhteiden ennakoitavuuden kannalta tämä on kuitenkin ongelmallista, sillä kirjoitetun lain sanamuodon mukaan tällaisella vakuutuksella (”mihin myyjä on erityisesti sitoutunut”) olisi vain vahingonkorvausvelvollisuuden laajuuteen ulottuvia vaikutuksia.

Sopimuksen tulkintaa koskevat säännökset ovat keskeisiä tavaran virheen kannalta. Kuten esimerkit oikeuskäytännöstä ja kirjallisuudesta osoittavat, eivät kansallisissa oikeusjärjestyksissä vakiintuneet doktriinit suoraan sovellu CISG:n soveltamisalalla. Artikla 8 ottaa tulkinnan lähtökohdaksi osapuolten subjektiiviset tarkoitukset, mutta jättää sijaa myös objektiivisille arvioille. Yleissopimus korostaa muotovapautta. Suomalaisten kansainvälistä kauppaa harjoittavien yritysten tulisi myös huomata, että kansainvälisessä kaupassa yleisesti käytetyt sopimusehdot voivat joltain osin olla ristiriitaisia CISG:n säännösten kannalta. Esimerkiksi integraatiolausekkeella ei voitane täysin päästä eroon siitä, että sopijapuolten muille lausumille tai käyttäytymiselle voidaan antaa painoarvoa sopimusta tulkittaessa. Viimekädessä integraatiolauseketta itseään tulkitaan huomioiden kaikki tapauksen merkitykselliset asiainhaarat. Lisäksi, ei voitane ajatella, että kerran sopimukseen otettu integraatiolauseke estäisi kaikissa tapauksissa myöhemmän suullisen sopimisen.

Loppukaneettina voitaneen sanoa, ettei CISG:n järjestelmä johda – ainaakaan merkittävästi – erilaiseen lopputulokseen tavaran virheen kannalta kuin kauppalaki. Jossain määrin CISG lienee kuitenkin ennustettavampi ja yksinkertaisempi kuin kauppalaki²⁶⁵. Näin on varsinkin ulkomaisen sopimusosapuolen näkökulmasta, sillä ulkomaalaisen osapuolen voi olla vaikeaa saada kattavasti tietoa Suomen kauppalain sisällöstä ja sitä koskevasta oikeuskäytännöstä. Suomalaisen yrityksen tehdessään kauppaa ulkomaalai-

²⁶⁵ Tavarán virhearvioinnin kannalta kauppalain ennustettavuutta heikentävät esim. virheen ja viivästyksen välinen rajanveto sekä myyjän tavarán ominaisuuksista antaman erityisen sitoumuksen oikeudellinen merkitys.

sen yrityksen kanssa kannattaisi ainakin harkita CISG:n valitsemista sovellettavaksi laiksi. Erityisesti silloin, kun suomalaisen osapuolen neuvottelupositio ei salli sekä oikeuspaikan että sovellettavan lain määrittämistä yksipuolisesti, lienee yleissopimukseen viittaaminen järkevä vaihtoehto.